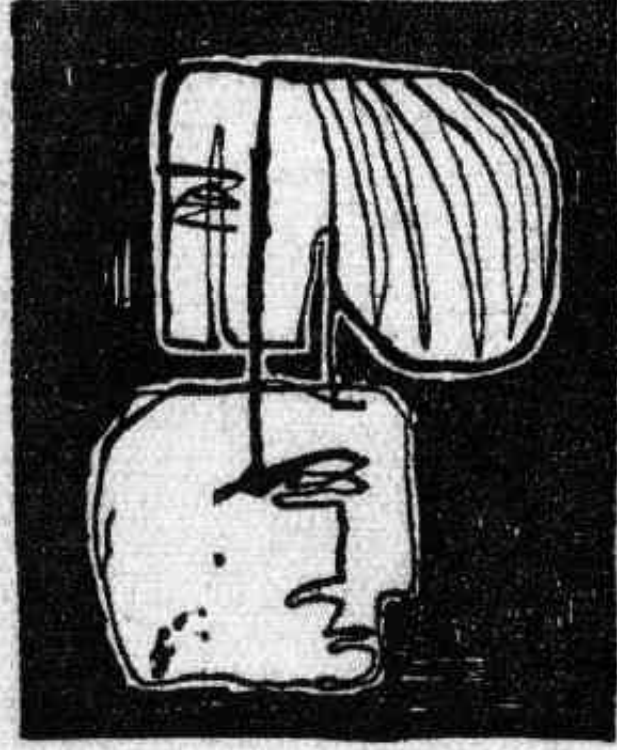

Ján Johánides
Súkromie

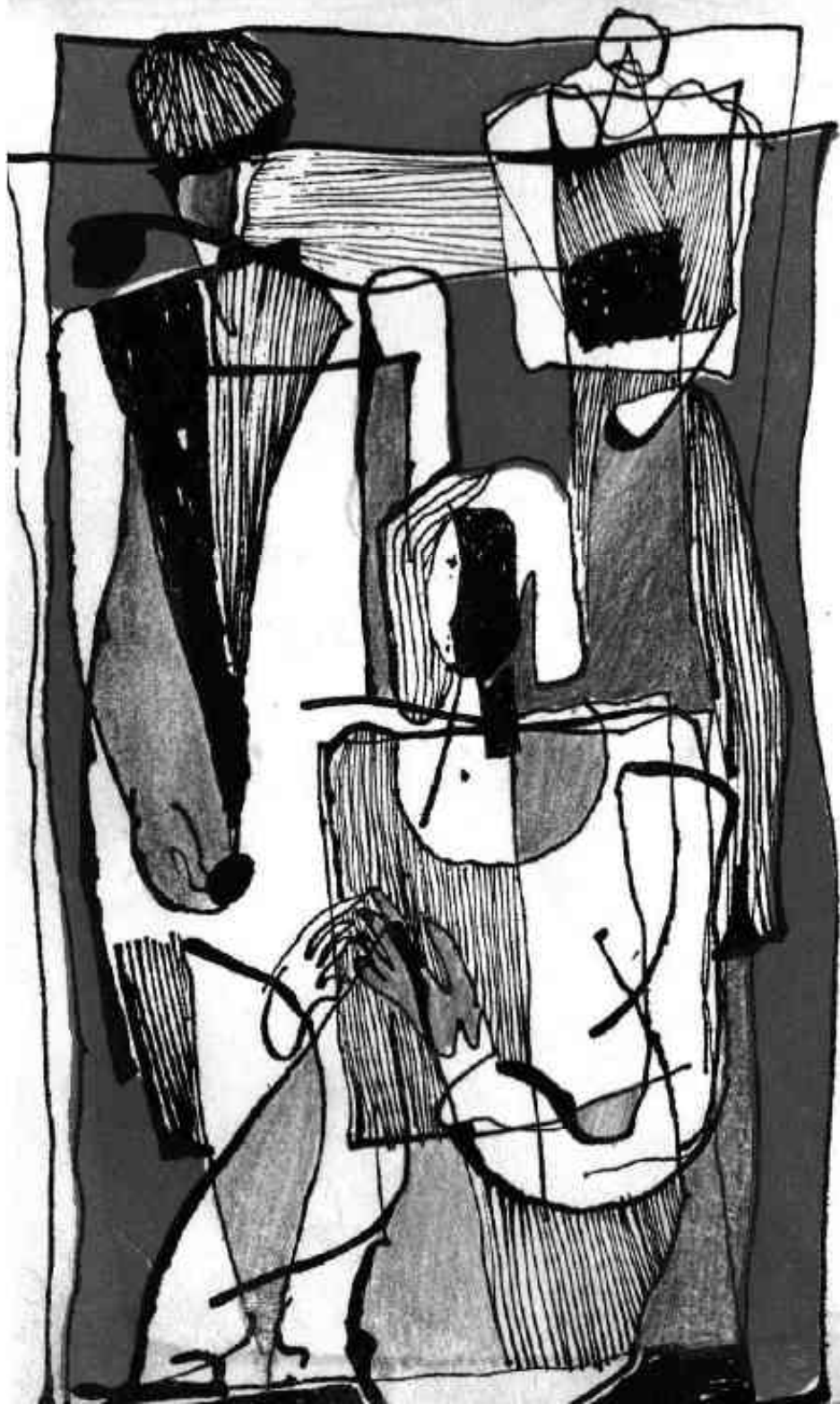
3701118607

JÁN JOHANIDES • SÚKROMIE

JÁN JOHANIDES

SÚKROMIE

JÁN JOHANIDES

SÚKROMIE

BELETRIA-3

Značka 646 b

Príloha č. 62954

Obrazová príloha k výkladu
MIMA

NEROZHODNÝ

Občas sa zdá, že rozhodnutie znamená zmenu smeru. Azda. Ale viete, že rozhodnutie nesmeruje k cieľu, pre ktorý ste sa vlastne rozhodli. Chceli ste ísť do nemocnice, i keď ste nemali službu, lebo bola presila chorých a tam vás vždy očakávali. Chceli ste byť i pri porazenom otcovi, žijete s ním sám, viete, že mu stačí k šťastiu aj vaša tichá prítomnosť, no vy ste zriedkakedy doma.

Ale vy ste sa iba nerozhodne prechádzali okolo domu a naraz ste mali pocit, akoby ste obchádzali samého seba. To bolo včera – ako na začiatok.

Priznávate sa, že ste vlastne túžili len po okresnom šťastí. Znamenáť, znamenáť, „byť niečím“ – je pôdorys toho šťastia a jeho základná vlastnosť „byť niečím“, byť uznávaný svojimi známymi, cítiť sa užitočný pre nich a byť im skutočne na osoh, pomáhať im aj ako rozhodca... v sporoch, v rozhodovaní... a mať medzi nimi svoje miesto a pravdu. Vždy ste chceli mať pravdu – v rámci svojho okresu.

Vieru, dcéru správcu pily, ste našli vo svojej kúpeľni. Umývadlo vyplnili jej rozpustené vlasy. Akoby si ich zmývala, tak sedela s tvárou na hrane chladného porcelánu, nebol zrosený vodou, iba odraz plynového potrubia pretínal zrkadlo, kým nevstúpili do neho i vaše oči.

Mali ste odvahu poradiť ľuďom, tým úpenlivým tváram, veď boli poväčšine všetci iba z vášho okresu, ktorý nezávisí od okresu vášho mestečka, a ak ste premýšľali o svojich radách, nazývali ste ich pomocou bližným – v medziach možností.

V to jesenné popoludnie s čírym vzduchom, keď boli hory na dosah, zreteľné a presné ako v ďalekohľade, ste pozorne zdvihli Vierinu hlavu. Poddávala sa zľahučka vášmu rozochvenému pohybu... spomínate si? Vždy sa vám zdalo, ako keby mala nalomené hrdlo, to pre tú krehkosť. A vtedy ste ju objali okolo pliec. Hlava jej klesla nabok, a vy ste mali dojem, akoby sa dívala i po smrti ponad ľavú kľúčnu kosť a cez ten biely sveter na tlkot svojho srdca, na nedomykavosť jeho chlopní; skromný štvorec svetla vám ležal pri nohách a dnu v kúpeľni bolo celkom tak, ako keby len pred chvíľou odišla od vás vaša chudá matka. Pamätáte sa? Potom ste ju už nikdy, nikdy nevideli. Odišla tak naraz ako Viera. Záclony, zvlnené vetrom, hádzali slabé tóny na Vierin obličaj a tá chvíľa s ňou, zdá sa, patrila tiež k času, v ktorom ste túžili po okresnom šťastí.

Sám viete, prečo ste k svojej túžbe uplatniť sa a byť šťastný pripojili mimochodom to "... okresná, okresné", spravili ste to vedome, uvedomovali ste si, že pôsobíte a vôbec môžete pôsobiť iba v svojom okrese, ktorý nebol a nie je závislý od okresu vášho mesta, no určuje ho okres vášho odboru, okres va-

šich skúsenosti, mohli ste jednať len s ľuďmi, ktorí vstúpili do vášho okresu. Každý má svoj okres, ale vy ste si boli vedomý, že ho máte, hádam i preto sa vám zdal malý, cítili ste jeho malosť, no i tak ste ho chceli mať, azda celá Európa sa delila podľa vás na okresy, v ktorých vládnu a učia žiť svojim príkladom „isti silní jednotlivci“, čo si zaslúžia – znamenať! Znamenáť preto, lebo sa vám vaše vlastné dojmy a uzávery z nich pozdávali užitočnejšie a ušľachtilejšie ako pravdy iných?

Začiatok bol prostý ako náhodný styk s plecom neznámeho pri vystupovaní z vlaku, šli ste telefonovať na detské oddelenie, lebo váš telefón opravovali, kolegyňa vám predstavila svoju známu, ktorá sa volala Viera, a vy ste hľadali číslo inštalatéra (zabudli ste tam zaskočiť ráno, hoci je vlastne vašim susedom). Ako obyčajne, slovo dalo slovo – zahovorili ste sa, a napokon ste obidve pozvali na kávu. Rozhovor bol všedný, spomínala sa úprava námestia podľa návrhu miestneho architekta, plán úprav ležal vo výklade knižkupectva už dva týždne a obyvatelia radi postáli pred ním. Druhé stretnutie s Vierou, to bola tiež len náhoda. Vošli ste do kaviarne kúpiť si cigarety, sedela pred prázdnu vázu, osamelá čakala na večeru a vy ste si prisadli k nej. Netušili ste, že budete pre ňu len plynom v potrubí, ktorý raz vdýchne, pocítili ste, že sa nudí, chceli ste ju rozptýliť, a dozvedeli ste sa smutný príbeh ženy medzi stenami daňového úradu, kuchynkou a ulicou, dláždenou mačacími hlavami; neustále opakovala slová „viete“ a „potom“, jej nekonečné rozprávanie vás začínalo unavovať, mali ste dojem, akoby ste hľadali už celú večnosť na ten roh múru s vývesným štítom, ktorý vidno z kaviarne. Hádam by ste

si ani neboli všimli jeho jednotvárnost nebyť Viery. Vravela vám, ako sedáva s matkou pri stole, mlčky, bez jediného slova, dlho do noci. Prezradila vám, že niekedy, tak z času na čas, sa jej matka rozčúli, začne nadávať, vyhadzuje ju z domu a ona ide večerať – do mesta.

Spýtali ste sa na príčinu hnevu, odvetila vám, že nevie. Opätovali ste otázku, vyzvedali ste sa v domnienke, že vám hádam nechce prezradiť dôvod, ale ona vás prekvapila ubezpečením: – Sama som sa nikdy nespýtala, prečo sa na mňa hnevá.

– ... a otec? – opýtali ste sa. – Ten je stále na pîle ... – To bolo všetko. Premýšľali ste nad ňou, keď ste sa večer kúpali v tej istej kúpeľni, v ktorej sa neskôr pre vás trávila, dochádzali ste k presvedčeniu, že jej „osobnosť“ nie je „rozvitá“. Mydlo vám vyklzlo z rúk pri myšlienke „... človek musí zakrpať tieť v takom prostredí“. Uvažovali ste o nej: „Možno ani nevie, či je šťastná alebo nešťastná ... ako môže tak žiť, čo vlastne chce v živote ...“ Vaša snaha „urobiť z nej racionalistu“ bola úspešná, „rozširovali ste jej duševný obzor“, a nijako ste sa neuchádzali o jej priazeň, chceli ste jej byť iba nezištným priateľom, spoločníkom a radcom. Ale istého večera sa vám prihovarila vašimi vlastnými slovami. Jej príhovor bol vlastne úprimným vyznaním lásky a obdivu, zarazila vás jej bezprostrednosť, po ktorej ste tak túžili u ľudí, a mali ste pocit, akoby ste počuli zlý, uštipačný vtip o sebe. Viera sa k vám vôbec obracala s myšlienkami, ktoré boli pre vás príznačné. Ponižovalo vás to. Prečo? Cítili ste sa teda predsa „vyššie“ ako vaša „žiačka“? Nedá sa povedať, že by vaša odpoveď bola neúprimná alebo hádam pokrytecká, hovorili ste pravdu, vysvetľovali ste

jej skoro do rána, že sa nechcete ženiť, uisťovali ste ju, že si nevezmete ani ju ani nijakú inú. Presvedčovali ste ju, že to nie je „východisko“. Namietala: „... ale veď si mi povedal, keby sa aspoň dvaja vedeli pochopiť ...!“ Mlčali ste, Viera sa rozplakala. A vy ste mali dojem, akoby ste jej boli niečo sľubovali po celú zimu i jar, niečo, čo teraz nechcete splniť. „Ale veď som jej nič nesľúbil,“ opakovali ste si, „čo s ňou vlastne mám?“ A tu ste sa pristihli pri svojej „okresnosti“. Len potiaľ siahali váš okres. Ale Viera je mŕtva, zomrela vo vašej kúpeľni a azda by sa to nebolo stalo, keby vás neboli odvoľali k operácii. Nechali ste ju v svojom byte a povedali ste jej, aby o „všetkom ešte pouvažovala“, kým sa vrátite. Viera je mŕtva a váš príbeh s ňou, ktorý by sa vám zdal taký banálny, keby vám ho ktosi rozprával, otriasol vašou sebadôverou.

Neskoršie ste si postavili maličkú chatku za mestom v horách, zvonku dosť nevzhľadnú, ale čo na tom, veď ste ju zliepali vlastnými rukami bez cudzej pomoci. A ani ste sa nepokúsili zvieť v nej svoju „inú“ známu, ako je zvykom u majiteľov súkromných weekendov, ktorí majú auto a pozvú si dámu. Nepokúsili ste sa, nie preto, že by sa vám nepáčila alebo že by ste sa hádam nepáčili vy jej. Nezviedli ste ju pre svoj osobný smútok z úspechov u žien. Viera bola mŕtva a vy ste už nechceli „zasahovať do cudzích osudov“. Nedíivate sa do zrkadla ani pri holení, pozorujete ľah britvy len spod spustených viečok tak, ako keď hľadáte do šera izby, rozospatý, zobudený telefónom. Obávate sa pozrieť a pozeráť si do očí, aby ste nezazreli vrásky okolo nich ... aby

ste v nich nevideli otázku: „Ako ďalej?“, lebo sa strachujete, že sa tak dívate i na pacientov?

No pocítili ste už i strach. Raz ste sa zahľadeli na svoju fotografiu a báli ste sa priestoru, ktorý tak poznáte, priestoru, ktorý je medzi vaším dnešným náhlením do nemocnice a vašou polročnou hlavou na fotografii, čo vám visí nad stolom. Pohľad na fotografiu vám len zopakoval každodenné náhlenie a vy ste sa hneď sústreďovali na nejaký pohyb, aby ste naň zabudli, aby ste vôbec zabudli. Konali ste, akoby ste vedeli, ako ďalej. Konali ste, akoby ste nevedeli, ako ďalej. Vykonávali ste svoje povolanie lekára. Liečili ste nie preto, že by ste v tom videli východisko, „spasenie“, ako sa vraví, nie pre peniaze alebo posmrtný život, v ktorý neveríte, liečili ste preto, že ste nerobili niečo iné, preto, že ste to kedysi študovali, kedysi, keď ste ešte neuvažovali, čo vlastne chcete. Hoci ste rozprávali, že to všetko nemá význam a zmysel, hoci ste neverili v medicínu, pracovali ste neúnavne, akoby ste sa pokúšali byť typom ideálneho lekára, o ktorom si zároveň myslíte, že nemôže jestvovať. Azda by ktosi poznamenal, ktosi, kto má rád „presné rozostavenie“, že ste boli plus i mínus. V skutočnosti ste neboli ani presné mínus ani plus. Hádám ste boli priestorom medzi jedným i druhým, ale nemusí to byť pravda, je to iba predstava, že by to mohlo byť i tak, predstava, na ktorej sa dá tak isto zasmiať ako brať ju vážne.

Hoci ste neverili v nič, verili ste predsa svojou prácou. Nie v svoju prácu, ale svojou prácou, v čo? Mali ste niekedy chvíľky dôvery, napríklad: že liečiť je predsa len oveľa rozumnejšie ako byť pilotom bombardovacieho lietadla, ušľachtilejšie ako byť akýmkoľvek pilotom alebo zememeračom. Konečne

myšlienky o užitočnosti by vás neboli znepokojovali, keby ste neboli chceli byť užitočnejší ako všetci ostatní. No vy ste verili, že treba byť užitočný. Tvrdili ste, že človek musí byť užitočný aspoň pre svoj okres, hovorili ste, že v tom je šťastie a poslanie jednotlivca. Ale vždy ste sa nakoniec zarazili pri vlastných rečiach. Užitočnosť lekára – hovorili ste – tá užitočnosť sa mi javí asi tak, ako keď obviažu porazaný palec odsúdencovi na smrť, ktorého majú o pár hodín popraviť. A o deň ste popierali, že by to mohlo byť tak. Ľudia vás počúvali – mali ste medzi nimi svoje miesto. Dobré ráno, dobré ráno, pozdravujú sa a vy kývate klobúkom na rušnej ulici. Hľadali ste v sebe nejaký pevný bod, ale objavili ste ľudí s rôznymi povahami a názormi. Mali ste na to čas. Dalo by sa povedať, že všetko dobro, ktoré ste skutočne robili, sa javilo predovšetkým vám ako akýsi prepych. Prepych, že si môžete „dovoliť“ byť užitočný priam tak ako kúpiť si látku na oblek. Mohli ste si „dovoliť“ liečiť bezplatne nezamestnaného, darovať lieky, ale cítili ste úzkosť, že vy si to môžete „dovoľovať“, kým iní si môžu dovoľovať len zápas a boj, porážať alebo byť porázaný. Akoby ste dostali so svojim diplomom i právo na okresné šťastie. Na šťastie môcť byť užitočný. Pocit, že „môžem“, ktorý vás sprvu blažil, sa vám neskôršie zhnusil. Desili ste sa toho: „ako sme všetci určovaní prostredím a podmienkami“. Vari preto ste tak nenávideli tie vaše „vášne storočia“. Bola to vaša teória, lepšie povedané, jedna z vašich teórií. Podľa vás sa každý narodí uprostred nejakej „vášne storočia“, a ak by sa aj práve nenarodil presne uprostred nej, je jej neskorším svedkom, hrdinom alebo obeťou. Európu podľa vás charakterizujú nenápadné i prud-

ké „vášne storočí“, ktoré sa začínali obyčajne „ideou“ a končili viac-menej popieraním tej „idey“. Netvrdili ste, že je to „stopercentne tak“, priznávali ste si, že sa „nevyznáte tak dobre v histórii“, no predsa ste tento názor nezmenili. Niekedy, keď ste sa zišli s prednostom stanice, ktorý má päť semestrov strojného inžinierstva a je vašim susedom, rád ste s ním o tom hovorili. Človek Európy bol podľa vás vždy nejako zatiahnutý do niektorej z „vášni“ podľa toho, či sa narodil v dobe nastolovania kresťanstva, v bojoch o investitúru, v renesancii, v tridsaťročnej vojne, vždy ste všetko vymenovali, spomínate si? – Vždy ho do čohosi „zatiahli“ – tak ste vraveli o Európanovi. Na „vášne storočí“ doplácajú tí, ktorí im nerozumejú a pochodujú k útoku tak isto ako „ideotvorci“. Slovo „ideotvorci“ sa vám zvlášť páčilo, obyčajne ste sa pritom pousmiali, akoby ste stáli nad nimi. No obdivovali ste zároveň všetkých tých činiteľov „vášni storočí“. Nadneseným hlasom ste vyslovovali: „ohromné povahy, ohromné vôle...“ a nadchýnali vás ich knihy, stavby, sochy a obrazy, inšpirované „vášňami“. Neskoršie sa váš obdiv i nadšenie premenili v odpor. Na každý štvorcový centimeter plátna od Leonarda pripadne množstvo mŕtvych, ktorých zabili „ad maiorem dei gloriam“. Touto myšlienočkou ste končievali, ak vám chválili minulosť. Zo storočia na storočie silnejú tieto vášne podľa vás a nútia Európanov, doslovne ich donucujú, tak ste zdôrazňovali, donucujú ich vzdať sa seba. Niekedy ste zas poznamenali žartom, že tie „vášne“ vedú Európana k istému „skroteniu“ – nebáť sa zabiť. Viete, že ste predsa chceli mať pravdu uprostred okresu, rozprávali ste teda svoje pravdy. – Jedna z rozumných zásad, ak človek vôbec môže spraviť

čosi rozumné – nezabudli ste pripomenúť – je ustúpiť, stáť bokom od vášne storočia, nedovoliť jej, aby sa vás zmocnila, „dívať sa“, ako pokračuje „vášeň“, nemiešať sa do nej, iba liečiť nemocných, ale nezamlčať pred nimi svoju „pravdu“: – Márne ste bojovali, chlapci, prečo chcete donekonečna dokazovať nezmyselnosť svojich „ideí“? – Keď nastolili „slovenský štát“ a dívali ste sa na pochodujúcich gardistov, poznamenali ste otcovi: – Vyzerá to tak, akoby si tí idioti vážne mysleli, že majú pravdu... – Vtedy ste netušili, že tento svoj názor budete musieť obhajovať verejne. Na klinike bol žid, internista Embler, zvolali tajnú schôdzu, na ktorej ste boli i vy. Hovorilo sa o tom, kto nastúpi na jeho miesto, a internista Čepan presadzoval „ideu“, že jeho súkromnú ordináciu a byt by mal dostať istý: – ... ja ho poznám už dávno, je to mladý chlapec, práve sa oženil, neviem, či poznáte Lukeša z Trenčína, je to jeho rodina, aj sa tak volá. Je to dobrý človek, riadne Slováčisko, budú ho tu mať radi! – Obrátili ste sa a vynadali ste Čepanovi. Povedali ste mu, že hoci si ho vážite ako „žalúdkára“, neznáte tú jeho „slovenskú malosť“, povedali ste, že, ako sa pamätáte, bol veľkým kamarátom s Emblemom, hoci je sám „riadne Slováčisko“. Spýtal sa vás, či sa zastávate „židov“. Odvetili ste mu, že sa zastávate len jeho priateľa. Prestali ste byť sekundárom, nezáleželo vám na tom, ale keď Embler kráčal v sprievode, v tom pomalom sprievode, a hľadel na vás, nezakývali ste mu. Vlastne chceli ste mu zamávať, zodvihli ste i ruku, ale – akoby na zavolanie – šiel okolo veliteľ gardy, učiteľ katolíckej školy, a azda si myslel, že ste sa mu pozdravili, lebo odpovedal: – ... stráž, pán doktor! – Dobrác-

ky sa usmial, no vy ste sklonili hlavu a zadívali ste sa na ostrihané nechty; učiteľa ste si nevšimli a zástup vyhnaných pokračoval. Keď ste sa schúlili, udivený tým „... stráž, pán doktor“, nemali ste pocit, akoby ste sa „zapletali“ do „vášne storočia“? Mali ste, lebo ako vám pohľad klesal k nechtom, chceli ste zakričať „... do videnia, Embler!“ Ale neodvážili ste sa.

Zakrátko sirény oznámili poplach, ale vy ani váš otec neodchádzate do úkrytu. Rukou si ohmatávate tvár, akoby mala predstavovať posledné dobro. Hľadíte cez záclony na vyprázdnenú kaviareň naproti, len tehotná servírka stojí pri širokom okne a tupo pozerá, akoby zmeravela vo viere, že sa ešte stretne s neznámym otcom svojho budúceho dieťaťa.

Hľadíte na prázdnu stoličku a spomínate si na Ivanovu štvorročnú dcérku. Keď ste boli u nich v nedelu na obede, našli ste ju nad výkresom. Maľovala. Hrubé neisté čiary s početnými krúžkami mali byť ľudia, a priestor, ktorý delil postavu od postavy, vyplňala bodkami. Spýtali ste sa, čo znamenajú tie bodky medzi jednotlivými postavami, a ona vám odpovedala, že to sa panáci rozprávajú. Začudovali ste sa nad detskou predstavivosťou a teraz vám prichádza na um, ako sa zoznámili jej rodičia. S Ivanom sa poznáte roky, istého sobotňajšieho popoludnia ste sa s ním prechádzali po meste. Zrazu vás upozornil a videli ste jeho budúcu ženu, vtedy ešte neznámu študentku na prázdninách. Šla k budove kina, Ivan vám povedal, že by ste mohli ísť s ním za ňou, pretože ju tu vída už skoro týždeň a má na ňu záľusk. Lístky na popoludňajšie predstavenie boli vypredané a Ivanovi sa podarilo pozvať ju na plaváreň. Rozhovor s ňou bol sprvu pla-

DIEŤA

chý, viazol, no o nejaký čas napísala Ivanovi list, v ktorom mu oznámila, že čaká dieťa. Okamžite sa ho zmocnila myšlienka: to musí ísť preč, nemôžem sa viazať. Tá veta znamenala, že bodky na papieri... bodky, ktoré mali neskôr vo vedomí jeho dcéry význam ľudských hlasov, nemajú byť nikdy nakreslené. Ale Ivan si nakoniec tú študentku z učiteľského ústavu vzal po dovrávaní svojej matky, ktorá sa poznala s jej tetou. Tak sa stal otcom a vy si to pozorne pripomínate, pretože sa rozhodujete, či opustíte vlastného otca. Zaujima vás totiž, či vás chcel úprimne mať, lebo sa vám zdá, že keby ste poznali vzťah otca k vám vtedy, keď ste existovali len ako možnosť, rozhodovali by ste sa i vzhľadom na to a myslíte si, že by vám to pomohlo. Preglgate slinu a vari to aj zaboľelo v hrdle, akoby ste mali zápal mandli, ohmatávate si ich rukou, v ústach máte trpkú chuť po tabaku a jazyk cítite ako čosi, čo treba vypluť, čo je opuchnuté, cudzie, zadúšajúce ako vaša úzkosť, vyvierajúca u vás už z púhej možnosti, že príčinou vášho jestvovania mohla byť i náhoda, nečakané okolnosti, dôvody, ponorené pre vás navždy v neznámo, a vy ste začínali kličiť ako ich nechcený, prekvapujúci výsledok, ktorý nemal mať s nimi nič spoločné. Pozeráte na tú stoličku, na prázdnu stoličku proti oknu a sadáte si na ňu unavený, bez sil, zadívali ste sa na zarámovanú fotografiu, ste na nej polročný a pred okamihom ste ju zastierali chrbtom. Aký som bol vtedy... vtedy? Zopakovali ste si posledné dve slovička v myšlienkach a so zrakom na fotografii, akoby sa nárazom „vtedy“ o „vtedy“ mala vykresiť spomienka. Sklonili ste hlavu a oči ste si zakryli dlaňou. Nevládzete si spomenúť na nič a vonku sa ozvala hliadka, akoby

sa lámal krehký ľad, ale ľad neutvára svoje hviezdy v priehlbínach medzi mačacími hlavami, ulice sú nahé uprostred suchého mrazu a domov. To len kroky preborili ticho. A tu sa vám vynára z vedomia obličaj toho laboranta u vás v nemocnici. Žaloval sa vám, že má malý plat a jeho žena čaká dieťa. Čakal na vás v daždi pri „Füller a syn – kancelárske stroje“. Stál na schodíkoch pri dverách predajne a striehol, kedy sa objavíte v bráne nemocnice. Spýkali ste sa ho, prečo si nenašiel príležitosť povedať vám to hore na oddelení, a on hľadel na vás tak prekvapene, akoby ste boli blázon. Spozorovali ste, že vaši podriadení robili úžasné rozdiely vo všetkom, čo sa dotýkalo povolania, a na oddelení sa správali podľa toho. Vedeli ste, že laborant má už dve deti, a sľúbili ste mu, že sa porozprávate s riaditeľom o jeho plate. Pravda, veľmi ste sa na tej porade nenamáhal, no i tak márne. A keď ste mu oznámili, že nemá nádej, vyzval vás, aby ste mu pomohli. Jeho hlas znel ako rozkaz, hoci sa chvel obavou, a v tvári mal vrúcnu nástojčivosť, díval sa ako modliaci.

Prosil vás, aby ste zakročili, opakoval – spravte to, jeho nepokojné ruky mu nervózne poskakovali po plášti a po operadle stoličky ako splašené myši. Na nich ste videli jeho námahu presvedčiť vás. Boli ste ešte mladý, v laborantových rokoch, preto mal k vám hádam i väčšiu dôveru. Vyjadrili ste sa, že si to ešte rozmyslíte, a skutočne ste o tom pozorne premýšľali.

Odpudzovala vás laborantova zaťatosť nemať tretie dieťa, neznášali ste jeho prosíkanie. Nech ste si akokoľvek predstavovali jeho nemožný bytík, chorľavú manželku a hlavne ťažkosti so zabezpečením

výživy pre tri deti tak, aby to z nich nik nepociťoval, predsa ste sa len vyhovárali a nechceli ste mu vyhovieť. Prečo? Báli ste sa prezradenia, súdu? Nie. Nemali ste ani obavu, či sa prípad vydarí, hoci ste s tým nemali skúsenosti. Zdržiavala vás len vaša vlastná možnosť spraviť to. Z nej ste mali úzkosť. Z toho, že vo vás videli svojho záchrancu, spasiteľa, ktorý im môže pomôcť, čo však sám zavrhuje. A zavrhovali ste to preto, lebo vo vašich vtedajších názoroch to bolo jednou z možností, ktoré znevažujú cenu ľudí. To, že sa človek dá tak ľahko zotrieť pri svojom vzniku, malo vo vašom vedomí chuť vraždy a vy ste nechceli byť podporovateľom názoru, že zabitie ľudského zárodku nie je vražda, hoci vás premáhalo presvedčenie, že to vražda skutočne a naozaj nie je. Desila vás predstava, že ľudia môžu zneškodniť niečo, z čoho vyrástli sami, a v tom váhaní ste raz zavolali laboranta. Bol šťastný. Azda si myslel, že ste si to rozmysleli, lebo sa vec ťahala už týždeň, no vy ste sa spýtali, prečo chce mať tie dve deti. Ponúkol vás cigaretou, vzali ste si a prišlo vám na um, že to spravil len preto, aby získal čas pri zhľadávaní zápaliek, čas na vymyslenie nejakej frázy. Ale on odpovedal, že hovoriť o tom je veľmi ťažké. Vy ste však naliehali. Sprvu začal len o tom, aby ste sa zmilovali, že vám bude zaviazaný, hádam sa mu pozdávalo, že vaša otázka je len prejavom akejsi záľuby, ktorú on nechápe, a že váš rozhovor s ním je už vlastne prvým krokom k prerušeniu tehotenstva jeho ženy, lebo stihol spomenúť marhule, ktoré pošle jeho sestra z Cífera, a k vlastnej otázke poznamenal asi toľko, že predsa viete, ako prídu deti, že sa človek ani nenazdá, a už sú starosti. – Teda neviete, prečo ste mali tie deti, – spýtali ste

sa a zhášali ste cigaretu o sklené ťažidlo, keď on odvetil, že: – Viete, ako je to. – Zmlkli ste a po chvíli ste sa opäť spýtali, či ich má rád. Prisvedčil. – Deti má každý rád, kým sú deťmi, – zašepkal. – Ako mám tomu rozumieť? – opýtali ste sa. A on pokračoval, že deti máme zvyčajne radi. Povedali ste, že z toho bude dieťa ako ostatné a bude ho mať teda tiež rád. – Nie, nechcem... tak sme už o tom hovorili so ženou, – vrazil, nepotlačili ste úsmev a spýtali ste sa, akým právom sa nemá narodiť to tretie, keď sa tie dve narodili... napokon ste sa rozčúlili a vynadali ste mu, povedali ste, že hoci nevie, prečo žije, sám zapríčinil život dvom deťom, ktorým asi nikdy nepovie, prečo majú žiť, a teraz zas naopak, tak isto nezmyselne nechce mať tretie. Kričali ste na neho, povedali ste, že nie lenže nevie, či chcel mať tie predchádzajúce, ale že nevie ani to, čo robí. Odpovedal vám napodiv pokojne: – Vždy som si myslel, že neviete chápať ľudí. – A u riaditeľa ste sa dozvedeli, že žaloval na vás, udanie pre počúvanie moskovského rozhlasu. No vy ste pátrali, ako sa to skončí, a dozvedeli ste sa, že mu pomohla anjeličkárka. To vás postavilo pred otázku, či ste vlastne konali v zmysle svojej predstavy dobra. Laborantova žena zomrela. Som vinný?, spýtali ste sa, keď vám laborant povedal, že vy ste na príčine. Dosiaľ ste si na to neodpovedali a táto otázka sa vám práve vnucuje na riešenie, no vy túžite zistiť, či náhodou aj váš zrod nepredchádzal podobný vzťah vášho otca k vám. Je to správanie pripomínajúce Ivana a laboranta; usilujete sa porovnávať svoju doterajšiu skúsenosť so svojim otcom, s možnosťou, či by sa mohol zachovať vtedy ako tí dvaja. Na obede pri hovädzom

vývare ste ešte nad tým nepremýšľali, nevedeli ste, že sa budete musieť rozhodovať medzi tým, či máte právo opustiť otca, alebo je vašou povinnosťou od neho odísť, hoci toto rozhodovanie sa už pre vás pripravovalo. Februárový deň sa už chýlil k večeru, keď vaše úvahy nadobudli určitejší zmysel. Stáli ste v obchode a cítili ste na sebe prenikavé hnedozelené oči tej stareny. – A ako sa rozhodnete? – spýtala sa po chvíli obojstranného mlčania, ale hlasom prezrádzala zmenu v svojej nálade. Bola v ňom obava o možnosť predaja, ktorú ste spôsobili vy sami svojou nerozhodnosťou vyjsť von alebo ešte čakať – nesúvisela s fajkami, hoci ste hľadeli na ne ako zákazník a fajky boli staručké, ich lesk zašiel vlhkom a dusnou potuchlinou, čo tam vládne. Zamrmlali ste, že neviete, potom ste povedali výrazne – otec chcel porcelánovú – a ona pozrela na porcelánovú fajku, vyloženú pred vami pod puknutým sklom.

Tušila, že ju nevezmete a vyhovárate sa, lebo ste sa dívali práve na ňu. A tu ste si uvedomili, že ste povedali nezmysel, lebo porcelánová fajka je priamo pred vami. Starena bola zošlá, v mužskom poplátanom kabáte, popolavej tváre a chrbát mala vydutý ako hrb. V prítmi skliepku budila dojem, že sa narodila zo zaprášených stien. Chceli, aby sa narodila? Nechceli ste kúpiť nijakú fajku, ale vošli ste sem v horúčkovitom strachu pred mužom, ktorý vás sledoval z nemocnice cez námestie až po tie dvere obchodíka. Vošli ste a starena sa vás opýtala, čo si prajete. Prečo ste vkročili práve do tohto obchodíka? Preto, že vyberanie fajky trvá o čosi dlhšie než kupovanie cigariet alebo mydla? Ale vy ste na to nemysleli, nevládali ste už pokračovať v ceste po

Svätoplukovej ulici, prenasledovaný cudzími očami. Obávali ste sa, že ten muž je z ÚŠB, cítili ste sa hneď podráždený. Vzápätí ste si spomínali, či ste niekde niečo nepovedali – vaše správanie, vaše nenápadné správanie lekára chirurgického oddelenia sa vám razom zdalo podozrivé. Doľahol na vás bezdôvodný pocit viny. Prečo má človek pocit viny, i keď to, čo spravil, on sám nijako nepovažuje za prečin? Premýšľali ste už nad tým. A ten pocit vás pristihol. Vykročili ste teda dnu, neuvažovali ste, čo kúpite, lebo to bola príležitosť prerušiť vlastnú chôdzu, spraviť niečo, o čom viete, že to môžete, niečo podvedomé – presvedčiť sa o sebe, o samom sebe, o tom, či sme slobodní. Lebo viete, že človek najprv dostáva len myšlienky väzňa, až potom sa jeho žalár stáva skutočným. Rozoberali ste kedysi tieto pocity, zaujímali vás a prišli ste na to, že ľudia viac-menej pomáhajú tým, ktorí z nich chcú spraviť previnilcov, a ich pomoc samým väzňom a budúcim sudcom je práve v tom nezmyselnom strachu a podráždení, ktoré sa objaví u každého, len čo mu niekto povie, že sa previnil. Ved' sám ste viac ráz zistili, že logická súdnosť je často ochromovaná výrokom – ste vinný – pretože obvinený začne vymýšľať dôvody, obhajobu, vykrúca sa, čím len potvrdzuje, že keby spravil to, z čoho ho obviňujú, bol by skutočne vinný. No a potom záleží len na obratnosti a dôvtipnosti sudcov, ktorí dokazujú, že to, čo teda uznávajú za možný zločin a previnenie, že toho ste sa práve dopustili vy. Ak ste uznali, že to a to je vina, je pravdepodobné, že si po čase priznáte aj to, že ste vinný. Premýšľali ste o tom celé hodiny, pretože ste chodievali do okresnej väznice ako lekár. A tam pri pulte ste mohli povedať: Cigarety! Zapla-

tili by ste a boli by ste vychádzali v úzkostnom úžase, že ten obrad kupovania trval pol minúty, hoci sa vám zdal vždy taký unavujúci a zdĺhavý. Ale vy ste sa spýtali na fajku, lebo prvá vec, ktorú ste tam zazreli, bola velikánska drevená fajka, reklama s nápisom „gentleman's pipe“. A ako ste ju uvideli, ozvalo sa vo vás čosi. Ako kedysi – pred rokmi; niečo, ako keď ste sa dívali na hračku.

Napokon ste kúpili porcelánovú fajku. Zaujímavé. Spôsobil to azda ten váš strach, že ste si tak podrobne zapamätali každú maličkosť, akúkoľvek haraburdu tamdnu v obchode? Obyčajne pozabudnete i na to, kto vás vlastne obslúžil, či to bola žena alebo ... hádam je to u vás po prvý raz, čo si spomínate na takú hlúposť, ako je zatvárací špendlík, ktorý pre čosi vyčnieval z pootvorenej zápalkovej škatuľky. Ležala na pulte pri malej oranžovej drevenej debničke s nápisom Riz-abadie. Mali ste pocit, že ste tej starene spôsobili radosť kúpou fajky, asi ich nik nechcel a ona sa tvárila šťastne, akoby ste ju tým do niečoho povzbudili, tak sa vám zdá.

Jej úsmev, starenin úsmev odhalil razom dušu tej hnissajúcej kutice. Bola vysvietená pokorou, kým vy ste v tom okamihu pocítili akýsi neznámy pevný bod v sebe, čosi, o čo sa dá oprieť, nepátrali ste, čo je to vo vašom vnútri, ale vyšli ste naraz upokojení.

Na ulici vás už čakal ten chlap. A ako ste sa naň pozorne poďívali, pochopili ste, že mohol ísť len za vami a vyčkávať len vás. Vydali na neho zatykač. Je to Rókoň, váš známy, Igor, bývalý poručík, ktorý zbehol, keď ho odvelili na južný front, komunista, pôsobí v ilegalite. Zistili ste, že jeho husté čierne obočie, čo sa mu zrástlo nad koreňom nosa a bolo preňho také charakteristické, je pozorne zostrihané

a odfarbené. Tak isto ako vlasy, sú ľanovo plavé a prikrýva ich široký čierny klobúk, aký nosia duchovní. Vyzeral ako kaplán v tých okuliaroch; dnes nechcel lieky. Kráčali ste s ním cez prázdny most, akoby ste šli k tomu nemeckému strážnemu, ktorý stál pred krížom, pretože z navršenej hliny mal najlepší výhľad, a vy ste už vedeli, že sa budete musieť rozhodnúť len medzi otcom a partizánmi. Pár metrov od vojaka ste upozornili Igora, že si vás strážny všima, ale on odvetil, že je to predsa jeho povinnosť, a hneď ste si uvedomili, že má kňazský golier, hoci ste naň hľadeli i predtým.

S Igorom ste presedeli hodiny vo vášnivých sporoch. Pokladal vás za individualistu. Videli ste umierať rôznych ľudí v nemocniciach a dívali ste sa na ich krv, tá krv bola rovnaká a bolesť, ktorú ste pozorovali okolo seba, vás hnala robiť si zápisky. Chceli ste napísať čosi ako „Príručka proti prílišnému utrpeniu v živote“, príručka pre ľudí osamotených, pre tých, ktorí sa chcú učiť žiť na vlastnú päsť. A v komunizme ste videli predovšetkým vety o bratstve utláčaných, o rovnosti, ktorá znovu spojí ľudí a vytvorí harmonické vzťahy. A keď ste čítali Igorovi z tej „príručky“, červenali ste sa a poznamenávali ste – to sú len také hlúposti, vieš, človek píše večer o tom, čo ho vo dne trápi. Nie, neboli to hlúposti pre vás a Igor vám hovoril, že takí ako vy nikdy nezmenia svet, naopak, budú v ňom umierať opustení, nahnevaní na všetkých, urazení, nedôverujúci ničomu a nikomu, preli ste sa s ním, tvrdili ste, že krv volá po krvi. V komunistoch ste chceli vidieť len hrdinov, ktorí víťazia práve tým, že spievajú hymnu o bratstve a idú v ústrety nabitým puškám. Tvrdili ste, že sú veľkí svojou odvahou nasta-

vovať hrud' olovu vo viere, že odporcovia si musia uvedomiť po prvých výstreloch do nich, že nie sú zástancami civilizácie. Igor vám odporoval, hovoril, že práve v tom tkvie zmysel vášho názoru. Vysvetľoval vám, že vládnuce triedy si nedajú nikdy vyrvať moc z rúk bez boja a že váš názor – mravná obeť ako sila – je, naopak, veľmi nebezpečným názorom. Neskôr ste vyznávali názory, že revolúcia je predsa len nevyhnutnosť, ale je viac ako isté, že aj keď ste sa akokoľvek usilovali podporovať „ponížených“, ako ste ich niekedy nazývali ovplyvnený Dostojevským, a nebrali ste od nich v súkromných ordinačných hodinách ani koruny, predsa len – keby vám bol niekto položil pušku do rúk a povedal, že keď začnete i vy, bude víťazstvo zaručené, predsa by ste len nevedeli namieriť pušku na nikoho. Revolúcia, krviprelievania sa vo vás nejasne stotožňovalo s „hrubou prácou“, ktorá by sa mala vykonať, pretože ju treba vykonať, ale sami by ste sa chceli na nej podieľať iba ako lekár, nepovedali ste si to síce tak presne a ohraničene, ale... to a le...! cítili ste to. Keď prichádzal Igor z hôr s nasadením života po lieky, zásobovali ste ho, napísali ste mu podrobne, ako s čím zaobchádzať, mali ste pocit pomáhajúceho. Ale dnes prišiel a odvolával sa už nie na povstanie a revolúciu, s ktorou ste si ešte neboli a nie ste si na čistom, ale dovoľával sa len vašich názorov, žiadal, aby ste sa teda stali ich uskutočňovateľom. Bolo v tom povedané nepriamo: revolúciu nechaj nám, ty to nechápeš, ale môžeš nám pomôcť ako lekár, čo si považoval za prirodzené. Keď hovoril: – Hore je nevyhnutný doktor, lebo väčšina leží... – a opisoval vám stav jednotky, ranených a chorých z prechladnutia i vyčerpania, po-

chopili ste, čo chce od vás, a vzápätí ste si predstavili svojho porazeného otca.

Pokračovali ste cez predmestie. Veľké osobné auto ako čierna lesklá rakva prechádzalo okolo vás a vy ste zazreli len bledé škrvy z nezreteľných tvári nemeckých dôstojníkov. Igor vám oznámil, že teda tí hore sú potom odsúdení na smrť, pretože on sám tu nikoho nepozná a dôveruje len vám. – Ale čo môj otec? – namietali ste zúfalý. – Rozhodni sa... sám, – hovoril, – ako myslíš... nič ti nebudem nancovať.

Poznali ste a poznáte tamtie miesta; miesta, kde sa umiera, kde majú umierať bez vašej pomoci; sú vo vysokom, priestrannom tichu, kde svieti len sneh a hviezdy žiaria ako znamenia, lyžovali ste sa tam, spomínate si. Igor sa potom s vami chvatne rozlúčil a naostatok povedal: – Prídem večer, rozmysli si to do desiatej.

Osameli ste a prišli ste sa ukázať otcovi, ale nepozreli ste na neho. Práve dvíhate hlavu a zas vidíte len tú fotografiu, pocítili ste nejasné nutkanie spraviť akýsi pohyb, sám neviete aký, či vstať alebo... no myslou vám prebleskol záchvev – akoby to dráždenie spraviť niečo so sebou bolo klamaním, ktoré vás má odďaľovať od rozhodovania, naraz ste vstali, až vzápätí ste si to uvedomili: prečo ste pristúpili k umývadlu? Stojíte pred ním a tu nad vodou ste si razom predstavili záfahu jej chladu na svojich rukách. Pocítili ste, akoby vám ruky a prsty náhle mervaveli pri vnorení do nej. Nerovnomerný, pichľavý, ale intenzívny chlad vám pripadá skutočnejší než vaše ruky. Až potom si uvedomujete reálny pocit vody, čo pripomína chlácholivý oddych i prísľub zabudnutia. Pociťovali ste úľavu, ak ste si nechali ruky

na dne porcelánového umývadla, niekedy sa to temer rovnalo lahodnému nemysleniu pred usinanim. „Tým sa nič nevyrieši,“ odstupujete od umývadla, „musím vedieť, či to spravím.“ Srdce vám búši v hrdle, akoby sa namáhalo vyjsť ústami, zatínate pery, jazyk tlačíte o dŕasná, ohmatávate si ním zuby, pozreli ste k oknu a na podokenici ste zbadali mŕtve stuhnuté vtáča. Nevideli ste ho predtým? Pohľad vám zavadiť o hliadku. Nižší, tučnejší poddôstojník SA pozerá na vás, ale vy ste odvrátili oči k vrabcovi. Zatúžili ste vziať ho do rúk a zadívali ste sa preto sám sebe, no predsa otvárate okno, mráz sa vám prisáva k prstom, chytáte vtáča, čudujete sa, prečo je také ťažké, kladiete ho späť, ale zazreli ste čistý hárok kancelárskeho papiera, je na stole, vtáča ste položili naň. Prečo ste to spravili? A ako tak naň hľadáte, vynára sa vám v mysli obraz ľudského embrya. Sklonili ste sa nad vrabca a zamýšľate sa nad otcom. „Možno nemal záujem, aby som sa narodil... bol som už varí v treťom mesiaci a oni zháňali lekára,“ usmiali ste sa. „Mňa si nemohli zavolať. Chodili za lekárom, nechceli ma... zväčšoval som sa, bol som ako...“ uvedomujete si veľkosť vrabca, „a jeho to naplňovalo zúfalstvom, pretože sa predsa len narodím. Miloval sa s mojou matkou. Lúbil ju? A ja som mal byť zbytočnou farchou, ba hádam ešte v posledných chvíľach som nemal byť, akiste poznamenal lekár, že je to už ťažko... alebo naopak, chceli ma mať, túžili po niekom treťom, kto ich bude navždy spájať. Boli si azda málo sami so sebou a možno chceli, aby ich dieťa vyslobodilo z osamelosti, ktorú pociťovali, i keď boli spolu a vzájomne sa dotýkali... osamelosť? Mal som im dať námet na rozhovor,

pretože spoznali, že nemajú vlastne o čom hovoriť? Premýšľali, čím by som sa mohol stať, a tak vkladali do mňa vlastné nedosnivané sny, odpovedali na otázky známych: ako sa máte? a ,kedy? Alebo všetko prebiehalo tak všedne a samozrejme ako vlaky, ktoré vypravoval otec? Rozhodli za mňa." Zapafujete si cigaretu. Prvé základné rozhodnutie spravia vždy za nás. Ako ste opäť očami zavadili o fotografiu, ktorá v ňs predstavuje ako polročného, vybavila sa vám spomienka. Máte dojem, že vás navštívila po prvý raz. Videli ste niečo nad sebou a netušili ste, že vám to nazvú oblohou, hľadeli ste na ňu, ale nevedeli ste, že máte oči, neuvedomili ste si, že sa vlastne dívate. Teraz v spomienke zisťujete, že sa pamätáte len na okamih prudkého zdvihnutia, bol to otec? Asi ma vzal na ruky, myslíte si, a sama spomienka je vám odrazu akási cudzia, neskutočná, máte dojem, akoby ste si ju vymysleli, zanecháva vás v neurčitom stiesnení. Už ste ho pocítili. Pri pohľade na röntgenologický snímok vlastnej lebky. Trochu ste sa zachveli, keď vám ho podala sestra s poznámkou: – Nechcete sa vidieť? – Vstali ste a opäť sa vám vrátila spomienka – tá chvíľa rýchleho zdvihnutia. Prichádzate k názoru, že ste vlastne zbytočne pátrali, či vás otec chcel mať alebo nie. Fakt je, že ste sa narodili, že otec vás bral na ruky a hral sa s vami. Zazvonil telefón, kročili ste, zdvíhate slúchadlo, je akési teplé, akoby ho ktosi bol držal pred vami, a niekde sa ozvalo – moment, prepojim, hlas sestry Anzelmy. Predstavili ste si jej červené pančuchy, pristihli ste ju raz v noci, ako si ohrieva nohy na radiátore, a prekvapilo vás, že spod mníšskej kutne skričala sýtočervená, prudko zhodila nohy a vy ste si pomysleli, že sa asi hanbí

za svoju lásku k farbám. Vzápätí ste si spomenuli, že maľuje maličké, skoro miniatúrne krajinky do izieb pacientov. Zapýrila sa, rozplakala a vy práve počúvate jej hlas: – Nemohli by ste prísť, prosím vás, pán doktor? Priviezli jedného dôstojníka... Nemôžu ho previezť do toho ich lazaretu, lebo... – Skutočne sa nedá... – odpovedali ste, a ona zmĺkla, akoby bola prekvapená, že odmietate, po okamihu ticha sa spytujete, prečo sa obrátila na vás, vysvetľuje, že na oddelení sú len dvaja a už volala primárovi do bytu, ale... to ste už nepočuli, zložili ste slúchadlo, nemusíte prísť, ale môžete, ba mali by ste, lebo vás považujú za nespoľahlivého. Stojíte nad telefónom. Už-už ste ním pohli, aby sa ozvala pošta a potom Anzelma, no zadržali ste ruku, akoby ste si razom uvedomili, že keby ste sa dozvedeli, čo mu je, neodolali by ste. Odmietli ste preto, že to bol nemecký dôstojník, či preto, že sa rozhodujete? Nie? Prečo ste ho potom odmietli?

Pre náhly nával a presilu odporu k staronovej, večnej a večne novej prvej chvíli, v ktorej prikladáte skalpel k telu. To všetko v sekunde. A bez súvislosti sa vám neraz zjavil ten káčer, drevená hračka, ktorú vám kúpil otec kedysi v detstve. Vykladali ste ho do okna a kričali ste na ulicu, ale otec vám povedal, že káčer nerobí kikirikí. On umiera, schytili ste slúchadlo, zvoníte, váš hlas: – Prosím si nemocnicu! – je ako výkrik. A opäť: – Moment, prepojim. – Opa-kujete: – Haló? Haló? Sestra Anzelma? – Ale akási iná žena sa spytuje: – Dostal ten list? Veď som mu jasne povedala, že... – Haló? Haló? – Kričíte, hoci viete, že ste skočili do akéhosi cudzieho rozhovoru. – Nepovedal, čo chcel robiť, odsťahoval sa od nej a mne to vysvetľoval celkom... nesmieš pla-

kať . . . – zapraskanie v slúchadle. Niektu tu vysvetloval, odsťahoval sa, pocítili ste bolesť, akoby sa to dotýkalo vás. – Haló? Hovoríme . . . Sestra Anzelma? Vy ste to, sestra Anzelma? – A pred očami sa vám rozlieha noc, dokonala noc bez škár svetla či polotieňa, máte pocit, že niet rozdielu medzi tmou a vašimi očami, akoby sa temnota začínala na krehkých cievlakoch vašich mihalníc. – Anzelma? Nie? Zavolajte ju, prosím vás. – Hmatáte zrakom na miestach, kde by mal byť múr domu, chcete oň oprieť svoj pohľad, počujete, ako ktosi prichádza k telefónu. – Nemôžem ju . . . nie je ani na oddelení . . . zomrel tu jeden dôstojník, tak ho teraz práve . . . – zhodili ste slúchadlo. Koľko minút uplynulo, čo vás volala Anzelma? Tri, najviac štyri. To by ste boli iba na ulici, a ak by ste si vzali taxík, prechádzali by ste práve okolo ľavého brehu Váhu po asfaltovej ceste a blížili by ste sa k budovám nemocnice. Zapálili ste si cigaretu – robili ste to pravidelne, ak vám hlásili úmrtie – otvorili ste dvere, vstupujete do otcovej izby. Spí. Hľadíte do tmy, k posteli, predstavujete si otcove zavreté oči a jeho spodnú úzku peru, vtiahnutú dychom pod hornú. Zišlo vám na um, či sa náhodou nezobudil a nečaká na váš príchod tak ako vy kedysi. A hodiny v ordinácii odbíjajú, cítli ste k dverám, opäťkom poltopánky ste zavadili o prah, zdvihli ste najprv pravú nohu do výšky decimetra, akoby prah tých známych dveri mal hmotnosť podvalu pod koľajnicami. Potom ste tak isto pokročili ľavou, nachýlili ste sa dopredu, zlomený v páse, a dvere zatvárate, akoby ste sa nakláňali nad priepasť, zatvárate ich pozorne a nehlučne, v ošiali, podlaha vám zapraskala pod nohou a cítite, akoby sa niečo vo vás prelomilo. Strá-

cate presné vedomie o sebe, akoby izba, nábytok, priestor i vy sám bola akási osoba, akoby sa to všetko odohrávalo v nej samej, akoby ste nemali ani rúk, ani nôh, ani hlavy, akoby vašou rukou pokojne mohol byť hluchý nerozsvietený luster alebo tma, opreli ste sa o stôl, a ani ste nepocítili, že ste to vlastne urobili. Chodíte po ordinácii asi preto, že sa viete pozorovať i v svojich prejavoch, pomysleli ste si, že sa správate akosi tak ako odsúdenci na smrť.

Pamätáte sa, ako ste sa raz ocitli pri Vierinom dome? Nikdy jej síce nepatril, ani doň nikdy nevškročila, ale často ste sa s ňou prechádzali okolo neho.

Stál v záhrade všedný a starý, obrastený divým hroznom pod južnými oknami a mal v sebe niečo z odmeranej mlčanlivosti kaštieľa.

A Vieriným domom ste ho nazvali preto, lebo vám opakovala, že „je to jej sen bývať v ňom“.

No a jedného májového odpoľudnia ste zastali pred tým domom. Viera bola vtedy už mŕtva, nevedeli ste sa rozhodnúť: Vrátiť sa – alebo pokračovať v prechádzke až po ten strom pri viadukte ako vždy?

A tu z brány toho domu vybehol chlapček, celý upatý, a na tračkoch modrých nohavíc mal pripnuté krídla z husí. Zbadal vás, lebo vletel skoro do vás, a hneď povedal:

„Hlám sa na vtáka! Ja . . . som vták, viete . . . vták . . .“

Dívali ste sa naňho vyrušený z premýšľania a chlapček pristúpil tesne k vám a opakoval:

„Som vták . . .“

Obrátili ste sa chrbtom k chlapcovi a práve vtom ste si pomysleli, nevedno prečo (možno ste o tom

uvažovali aj predtým), že ľudia postupne zabíja práve to, na čo sa najviac upínajú. Ak sú nerozhodní a skeptickí, zabíja ich nerozhodnosť a skepsa práve tak ako istota, pre ktorú sa rozhodli.

Ale na túto prechádzku, Vierin dom, chlapca, čo bol vtáčikom, ani na túto svoju myšlienku ste si teraz nespomenuli. Zabudli ste na ňu navždy.

Odstúpili ste od stola a ocitli ste sa medzi vešiakom, knižnicou a košom, na mieste, kde ste zastali len zriedkakedy. Znovu ste sa zamysleli nad laborantom. Premýšľate, že vy ste konali tak, ako ste uznali za vhodné. Konali ste v zmysle svojho chápania dobra, ale bola tu anjeličkárka, bolo tu i rozhodnutie laboranta, jeho ženy. Zdá sa vám, že ste väčšinou a doteraz skoro vždy obviňovali len seba, nechcete viniť ani ich, hoci ich viníte, ale obviňujete samotný život, podmienky, v ktorých sa ľudia rodia, vyspievajú a nakoniec i umierajú. Preto ste súhlasili s Igorom, že svet sa zmení iba revolúciou. Princíp života, ktorý robí nakoniec neznesiteľnou samu existenciu a dovoľuje ľuďom rozhodovať sa iba medzi menším a väčším zlom, princíp, ktorý dovoľuje vraždiť, milovať a mať nádej. Princíp, o ktorom hovoril aj Róbert, váš kamarát z detstva, a protestoval proti nemu svojim vlastným životom.

Spomínate si, ako ste sa prechádzali s Róbertom daždivou Bratislavou; hovoril vám, že život bude mať zmysel azda vtedy, keď sa jednotlivci spoja v húfy a zástupy, ktoré budú verejne páchať samovraždy a tak odmietajú princíp života, ktorý robí z ľudí iba tiene ukrutnosti. Vrável, že iba vtedy, hádaj iba vtedy sa spomätajú aj ostatní zo svojho egoizmu, zo svojich zbesilostí. Kričal, že je prepychom a zverstvom milovať a mať rád, pokiaľ všetci

okolo nie sú šťastní. Nesúhlasili ste s jeho názormi, hoci ste mali pre ne pochopenie a živelne, neuvedomujúc si to, používali ste v rozhovoroch s ním Igorove myšlienky a názory. Ale Róbert vás aj tak nepočúval.

O pár dní ste sa dozvedeli, že sa otrávil. Šli ste za ním do nemocnice uprostred júna, lebo vám povedali, že ho budú pitvať. Ani presne neviete, ako ste vošli do nemocnice, pokračovali ste vestibulom k pitevni. Zistili ste zároveň, že ste vôbec nepocítili smútok. Zľakli ste sa sám seba, ale bolesť ste nepocítili. Boli ste iba slabý, unavený. Iba úzkosť vzbĺkla vo vás, úzkosť z toho, že nepocítujete žiaľ. A hnev, nenávisť k sebe, nenávisť a pohrdanie vlastným srdcom, ktoré už nie je schopné ani smútiť. Ale nebol na vine práve ten princíp? Princíp života, ktorý vás obral o silné pocity... a to nielen o lásku a radosť či nadšenie, ale i o smútok, žiaľ, pozornosť, súcit, a nechával vás v nekonečnej úzkosti a únave. Nebol on na príčine? Márne ste sa usilovali nájsť skutočný zmysel vecí, nadchnúť sa, pocítili ste len väčšiu únavu, podráždenosť. Čo robiť, čo robiť? opakovali ste si. Vozili vám nové prípady a vy ste operovali a potom ste sa zrútili na lôžko, vstávali ste a znovu ste operovali. A zas vás premáhala únava, zobudili ste sa, zaregistrovali ste opäť známe tváre svojho okresu, skalpel v ruke, pohľad na prsty. Netrasú sa? Operovali ste a lihali ste si. A teraz sa máte rozhodnúť.

Ak ste sa niekedy vyspali lepšie, uvažovali ste, ako by sa mal zmeniť „princíp“ života, ale neprechádzali ste k záveru, doviezli pacienta a vy ste museli ísť k nemu. Tá teória o „okresnom“ šťastí bola kedysi vo vás, ale už ste sa nad ňou nezamýšľali.

ľali. Začali ste si sústredene umývať ruky, mysleli ste radšej na mydlo alebo ste sa púšťali do rozhovorov o počasí, o čomkoľvek . . . len neuvažovať, nespomínať. A skutočne sa stávalo, že keď ste nemohli spať, ľúštili ste radšej križovku, ako by ste premýšľali.

Unavili sa vaše teórie o „vášni storočí“. Vaša zafatosť mať vždy pravdu, únava, únava. Spomínate si, kedy ste pocítili naplno jej ostrie? Opäť vidíte v duchu to horúce popoludnie, červenú hlinu, vysušenú sincom, dopukanú, rozrytú čakanmi a lopatami, a znovu počúvate hlas chlapíka v koženej veste na zips, ktorý stál na prevrnutom trojkolesovom vozíku a hovoril k davu. Vysvetľoval, že ich predsa nik nedonúti robiť pre tehelnú, že môžu odísť aj hneď, ak sa boja týfu, ale že nech z nich nikto nepomýšľa vrátiť sa a prosiť o prácu, keď epidémia utíchne. „Rozhodnite sa!“ Rozkročil sa na vozíku, slová, ojedinelé výkriky zhromaždených a chlap si zobliekol koženú vestu a vy ste si všimli jeho škoricovo-hnedé traky, akási žena s dieťaťom sa rozkričala, niekto hodil do nej hrudu, ale tá sa rozprskla pri vašich nohách. Robotníci sa prekrikovali, ktosi zvolal, či ich život nie je viac ako hlina, a správca sa usmial a hovoril, že je to predsa samozrejmé a že si váži práve tých, ktorí sa vedia premôcť a vydržať. Pripomínal, že Spoločnosť im vždy vychádzala v ústrety; že mali nárok na tehly, povedal, že pre toho, kto zostane, usporiadajú v sobotu večierok . . . — a čo je najhlavnejšie . . . — zdôraznil správca, — . . . bude mať nárok i na lekára, ak z vás niekto ochorie . . . nebudete musieť zaplatiť ani koruny! Uvedomujete si to? — Hlasy tichli. A vy si spomínate, ako ste dostali diplom a vrátili ste sa k otcovi uprostred leta a týfovej epidémie, ktorá neopadala, na-

opak, silnela, v malej továrničke na spracovanie lesných plodín zastavili prevádzku, pracovalo sa iba v tehelni spoločnosti „Domus“, kým ktosi neprišiel, že náказа pochádza vlastne z tehál, a ani nie tak z nich, ako skôr z náleziska hlíny, ktoré tvorilo obživu väčšiny bezzemkov a chudobných gazdov spolu s biednymi ložiskami rašeliny a kameňolomom. Ľudia odchádzali z tehelne v húfoch, odmietali robiť s hlinou a vy ste boli lekárom bez miesta. Spoločnosť vás pozvala ako sezónneho robotníka a vašou úlohou bolo nielen liečiť, ale i vyvracať nezmysly o príčine nákazy. Liečili ste, bolo to vlastne iba jediné: zisťovanie nových a nových prípadov, lebo rodina postihnutých si musela kupovať lieky za vlastné peniaze, nemocnica nestačila, pracovných síl ubúdalo a spoločnosti „Domus“ hrozil úpadok a konkurencia. Pátrali ste po príčine nákazy, zakázali ste používať súkromné studne, čím ste si získali nepriateľov, prehovorili ste správcu tehelne a ten vám zohnal dvoch výrastkov, zalievali ste s nimi žumpy a dlane vám vyhrýzla biela žieravina, budili ste sa v noci na bzukot múch, a keď ste kráčali cestou, cítili ste medzi zubami rozvírený prach, telefonovali ste do nemocnice, na okresný súd, prosili ste o pomoc niektorého z kolegov, žiadali ste o zasypanie močiara, ktorý patril veľkostatku. Len náhodou ste prišli na zdroj nákazy. Nemohli ste spať pre injekciu kofeínu, vstali ste, noc bola dusná a teplá, práve vychádzal mesiac a vy ste si zapálili cigaretu, obišli ste budovy tehelne, vystúpili ste popri humne, ktoré slúžilo za sklad tehál, a za ním asi pätnásť krokov od krytého betónového smetiska ste objavili toho kreténa, ktorého volali „Dve švábky“ a ktorý sa len tak poneviera po dedine; videli

ste ho i v tehelni, všimli ste si ho, lebo rád napodobňoval prácu druhých; ak videl, že ktosi ukladá ešte nevypálené tehly pod krov, aby obschli, ukladal i on, ale ak ho oslovili, stačilo ho pochváliť alebo si ho len všimnúť, zutekal ako splašený živočích. „Dve švábky“ sedel so skríženými nohami, vydával hrdelné zvuky, ktoré sa ponášali na plač. Pristúpili ste bližšie a zbadali ste, že veľké a ťažké železné veko, ktoré zakrývalo rúry vodovodného potrubia, je odťahané a kretén hľadá do betónovej šachty. Vykročili ste. „Dve švábky“ vyskočil a vás zarazil zápch, čo sa širil zo šachty.

Až na druhý deň sa prešetrili príčiny. Puklo vodovodné potrubie, ktoré privádzalo vodu k miešaču hlíny, voda zaplavila šachtu a, samozrejme, prenikala späť do rúr – no medzitým obmývala zdochliny sliepok, pretože kreténovou záľubou bolo chytať, kraďnúť a potom bezdôvodne hrdúsiť sliepky bez toho, že by z nich niečo mal, a pretože nevedel, načo je voda v šachte, hádzal do nej svoje úlovky. Prívod vody netrpel, nikomu nezišlo na um kontrolovať rúry, a keď prišli žandári z okresného mesta, dedinčania odmietli vydať kreténa. Zatajili ho a vy ste sa o tom dozvedeli až v sobotu. Chceli ste si skrátiť cestu k železničnej zastávke, šli ste popod horu a nemohli ste zabrániť tomu výjavu. Skoro polovica dediny sa zhromaždila pod strmým návrším, nielen dospelí, ale i deti boli ozbrojené všelijakými drúkmi a bakoľami. „Dve švábky“ ležal zviazaný do kľbka, prebíjali ste sa cez zástup, keď posotili kreténa, gúľal sa s ukrutným a žalostným revom dolu svahom po vyschnutom blate a ihličí a ľudia uháňali za ním dolu kopcom, všetci chceli byť „kreténovi v pätách“, potkýnali sa, padali. Všimli ste si rozcu-

chanú, pološialenú starenu, jej jediná dcéra tiež podľahla epidémii a storena udávala tón „pomstiteľom“, bola prvá, ktorá zachytila kreténa palicou, zdrižala ho, vrhla sa k nemu a jej vyschnuté päsť mu dopadli na hlavu, potom ho znovu posotila a ostatní ju začali napodobňovať. Vše pristavili kreténa a dvíhali palice, no v polovici svahu bol už kretén rozviazaný, pretože údery mu povoľňovali povrazy, a mŕtvy. Niektorí sa ho znova pokúšali sputnať, ale prestali so svojou snahou, lebo palice ich druhov si začínali myliť kreténa s ich údmi. Postihnutí údermi sa teda oborili i na svojich spojencov, nastala zvada a bitka, no väčšina zhromaždených ťala iba do kreténa, objavovali sa príznaky únavy, dychčanie, ochabnutosť, utieranie potu. Stáli ste zdesení uprostred davu, ktorý sa pomstil za smrť svojich druhov novou smrťou. Počúvali ste dopadanie palíc, pravidelné dopadanie, akoby mlátili cepami žito, mliaždili mŕtveho s takou náruživosťou, akoby odstraňovali naveky a navždy všetko zlo, epidémiu, smrť i poníženie. Zapadalo slnce, vodnatým, čírym nebom sa tiahol tmavočervený, skoro čierny pruh ako sadnutá krv. Zase ste nespali v tú noc. Premýšľali ste; odstránili ste síce zdroj nákazy, ale nezapríčinili ste smrť kreténa? Tým, že ste vysvetlili, čo zapríčinilo epidémiu, vyprovokovali ste súčasne zverskú ukrutnosť. Azda opakom lásky tých dedinčanov k vlastným príbuzným bola iba ukutnosť? Či dobro, či konanie dobra musí mať vždy svoj protipól v zle? V malom, povedzme, alebo v menšom, než je kvalita dobra, ale predsa len v zle? To boli otázky. „Dve švábky“ bol trestaný za zlo, a ktorom nevedel, že ho spôsobil, za zlo, o ktorom ani netušil, že jestvuje. Bol vinný? Sedeli ste už vo vlaku a bola ne-

deľa, biely, oslňujúci deň, otázky vás neopúšťali, doma ste sa okúpali, preobliekli a vyšli do mesta. Kráčali ste ulicami a akási cesta šla pred vami, pokračovali ste po nej až ku kúpalisku pod návršim. Kúpajúci sa v plavkách, ležiaci na dekách, ženy, muži a deti si vás prezerali ako opitého, nevedeli ste, že sa potkýnate a tackáte. Prechádzali ste nepravidelnou krivkou pomedzi oddychujúcich, vaše zakaľené oči pozerali na usmiate tváre, nepočúvali ste posmešné poznámky, uberali ste sa... Kam ste sa uberali? Nevedeli ste, len ste šli, akoby odpoveď, prečo idete, mala prísť len uprostred vášho posledného kroku, dívali ste sa na nich a postupovali ste hore po návrší k lysému temenu kopca, ktorý obľahá bodľač a čakanka. Vedeli ste, že s vašim odhalením ložiska týfu sa skončí i vaše zamestnanie u spoločnosti „Domus“. Mysleli ste na svojho chorého otca, na svoju dávnu lásku, ktorá sa stratila po promócií... ale myšlienky sa vám vytratili z mozgu, vnímali ste len vlastný krok a razom ste zatúžili len ísť a ísť a mali ste pocit, akoby ste sa tým oslobodzovali od všetkého, zostali ste na temene vršku, bolo obľé ako koleno, sivozelené od bodľačia. Kdesi zastonal svrček, slnce vám padlo kolmo na hlavu a vy ste sa poobracali, pozreli ste dolu a kúpajúci sa boli maličkí, ako drobné oranžové čiarky v obrovskom lieviku údolia. Čakali ste, že sa hádam dozviete, prečo ste sem šli? Podvedome ste dúfali v čosi také, v akúsi odpoveď, prečo ste zabľúdili práve sem nad kúpalisko, prečo ste vystúpili hore na vrch, v nejakú pointu po tej práci medzi umierajúcimi, vykopanými hrobmi, únavou, pointu po večerajšom umučení kreténa, niečo... ale nebo bolo prázdne, nahé, bez oblakov, bez príznakov dažďa.

Vtom sa vám zachcelo spať, spať, nič viac, len spať; natiahnuť sa a zavrieť oči. Mali ste chuť rozplynúť sa, zabudnúť, zblieť sa zo všetkého, čo ste poznali. Zvalili ste sa do bodľačia ako podfatý a cítili ste len, ako vám nervy vpíjajú ticho.

A tu sa rozozvučala siréna. Oznamuje koniec poplachu a vy ju počúvate so zatvorenými očami... počúvate ju... počúvate... čo všetko ste už počúvali? A nemyslíte na to, že ste neurčili svoj vzťah k otcovi, hoci ste začínali dobrou, keď ste ešte len vznikali a keď ste potom, omnoho neskôr, konfrontovali postoj iných otcov k svojim budúcim deťom. Chceli ste si podrobne zopakovať svoj život, svoje názory, aby ste sa mohli rozhodnúť. Mali ste nádej, že sa vám podarí zopakovať aspoň to, čo ste prežili, a rozhodnúť sa pre otca alebo pre partizánov, dúfali ste, že sa nájdete uprostred svojich protichodných názorov a minulých činov, verili ste, že si ujasníte sám seba! Keď ste vstúpili do ordinácie, mali ste chuť všetko zrušiť, vyriešiť navždy.

II

Igor sedel vedľa nízkeho šoféra-taxikára, ktorý robil spojku partizánom. Bol to chlap až hriešny pre svoju nevýraznosť, jeho obličaj sa nedal hádam ani zapamätať. No bolo to jeho šťastie, pracoval presne, jeho schopnosť tváriť sa, akoby nevedel narátať do päť, ohromovala. Dosahoval to i tým, že keď ho oslovili a vypočúvali, odpovedal vždy len na istú otázku. Už napríklad odznela piata, keď on odvetil na prvú, radostne, akosi povznesene, akoby uhádol, že niečo chcú od neho, a bol šťastný, že môže od-

povedať. Potom zas odpovedal na šiestu pri jednastej otázke a jeho spôsob budil dojem, že má pomalú, zakríknutú, dedične ochromenú myseľ, a obyčajne unavil vyšetrujúcich. Igor vybadal túto jeho vlastnosť a vysvetlil mu plán, ako odvrátiť pozornosť strážnych. Pri prehliadke priepustiek neukáže doklady. Igor premýšľal nad postupom a prichádzal k názoru, že najúčinnější výsledok sa dosiahne tým, keď on ako duchovný príde po lekára, ktorý je potrebný u nich v dedine. Priepustku vybavil len pre seba, náhlenie sa zdôrazní práve tým, že prepadol doktora vo večerných hodinách, on ako lekár sa preukáže dokladmi a taxikár si zabudol v zhone legitímáciu. Strážni sa oboria na neho, ako je to možné a tak ďalej, nakoniec taxikár nájde svoju legitímáciu v aute, ospravedlňuje sa „viete... náhlime sa...“ Akékoľvek podozrenie sa tým odsunie. Igor si opakoval podrobnosti, ktoré by mohli nastať. — Najlepšie by bolo, keby som stratil hodinky, keď sa nájde legitímácia. Bolo by to treba povedať tak, že vlastne celé preťahovanie prehliadky zaviniť stratu hodínok, odopli sa, spadli... vyčítavý tón... — Igorovi sa myšlienka zapáčila, v poslednom okamihu sa nájdu — na snehu. Ale či on pôjde? Ako sa rozhodol? Igor znervóznel. Zapálil si cigaretu. — Vieš, že pri tom moste som mohol dostať? — ozval sa taxikár. — Mal som šťastie... predstav si, že by to šlo dačo nižšie! — Igor neodpovedal, bol podráždený, obával sa odrieknutia.

— Zastav... Sme tu! — zamrmľal Igor.

Sedeli ste s hlavou na písacom stole, pod pravým lícom pijak, a neodpovedali ste na Igorov pozdrav. Spýtal sa vás, ako ste sa rozhodli, ale vy ste mlčali, nevšímali ste si ani rozochvenie v jeho hlase, vzru-

šenie, ktoré vedel vždy zakryť v rozhodujúcich chvíľach, aby ním nerozčúlil druhých, a keď vám chytil hlavu do dlane a naklonil sa vám nad oči, pozerali ste naňho meravým, vyrovnaným pohľadom, ktorý nič nesľuboval ani o nič neprosil. Pery ste mali zovreté a líčne kosti vám trochu zreteľnejšie vystupovali v obličaji. Vstali ste a postúpili k sklenej skrini. Rozhodli ste sa pre otca, alebo pre ranených? Alebo ani pre jednu z dvoch možností, ale robili ste tak, akoby ste sa rozhodli pre Igora? Keby bol pred chvíľou vstúpil váš otec, hoci je to nemožné, do ordinácie a sadol si, nespúšťajúc z vás pohľad, boli by ste teraz vkladali svoje lieky a skalpely do priestranného kufrika s mnohými priehradkami? Neboli by ste ukladali tuby s chinínom vedľa seba, i keby bol potom, po príchode vášho otca, vstúpil Igor? Ale Igor prišiel prvý raz a konali ste azda z popudu jeho prítomnosti? Konali ste, pretože jeho osoba vás nútila, aby ste sa vyjadrili k obidvom možnostiam, no vy ste nemali sil, nevládali ste už premýšľať, cítili ste, ako vám stúpa horúčka, skutočná horúčka, zistiteľná teplomerom. Vložili ste si ho do koženého puzdra so strieborným chráničom, ktorý sa dá zasunúť do vnútorného vrecka kabáta ako plniace pero.

Hádám ste si predsa len trochu uvedomili seba, keď ste si natahovali hodinky? Vydýchli ste a Igor vám vložil revolver do rúk a od tej chvíle sa vám zdalo, akoby sa tlkot vášho srdca ozýval v pažbe pištole a v nábojoch. — Je zaistený, — poznamenal Igor. Vychádzate z ordinácie a váš pohľad ju nepremeral ako obyčajne, v obidvoch rukách zvierate svoje veci, kufrik s liekmi, prepotená bravčová koža jeho rukoväte vám lipne k dlani a v prstoch ľavice

nesiete plecniak, obvazy a mnoho iných vecí. Schádzate po schodoch k autu a taxikár, ktorý sa kedysi vyučil za sadzača, sa vám pozdraví úklonom, aby všetky zdanlivé a prepotené zdvorilosti boli dodržané. Usadili ste sa za chrbát taxikára, Igor vám pomáha uložiť kufrik, plecniak ste umiestili pod svojím sedadlom, je sklápacie a obsahuje i proviant, malé hrachové konzervy, ukryté v poskrúcanom plášti. Cítite, ako vám revolver v ruke vlhne, aký je horúci a mokrý, vlna horúčky neopadá a hluk auta vnímate ako v mrákotách. Igor sa vám prihovára, ale jeho hlas vám splýva s hukotom motora, neuvedomujete si, že vám rozpráva, ako sa máte zachovať pri styku so strážou, zdá sa mu, že premýšľate o otcovi, o svojom čine, kým vy už nepocítujete ani závan spomienky na to, že ste premýšľali, ani neuvažujete, že ste vlastne konali a rozhodli sa, len divný bôľ sa vám rozložil v sluchách. Hádám ani vtedy by ste nič nepočuli, keby Igor skríkol na vás. A tu ste si naraz udreli čelo o poniklovanú obrubu operadla. Auto zastalo. Uprostred cesty pod horou stojí nemecký dôstojník a vojak so samopalom zastavil váš voz. Igor vystúpil prvý, vyberá legitimáciu a priepustku, v ľavom vrecku zviaza revolver. Odistil ho. Za ním vychádza taxikár. Zastal a prázdne dlane mu ovisli, plecia nahrbil, nohy trochu skrčil v kolienách, pozoruje vojaka. Vstávate, pravú nohu máte stápnutú, ale si to ani neuvedomujete. Vyskočili ste a krívate, dôstojník si to všimol, vy nie, pozerá na vás. Razom ste pocítili ľahký vietor na svojom rozpálenom čele a bolo to ako úder, dôstojník rozšíril oči doširoka a dvíhal ruky. Vystúpili ste s obnaženým revolverom... no vojak vystrelil na taxikára. Kým sa šofér prevalil cez blatník, Igor sa vrhol na

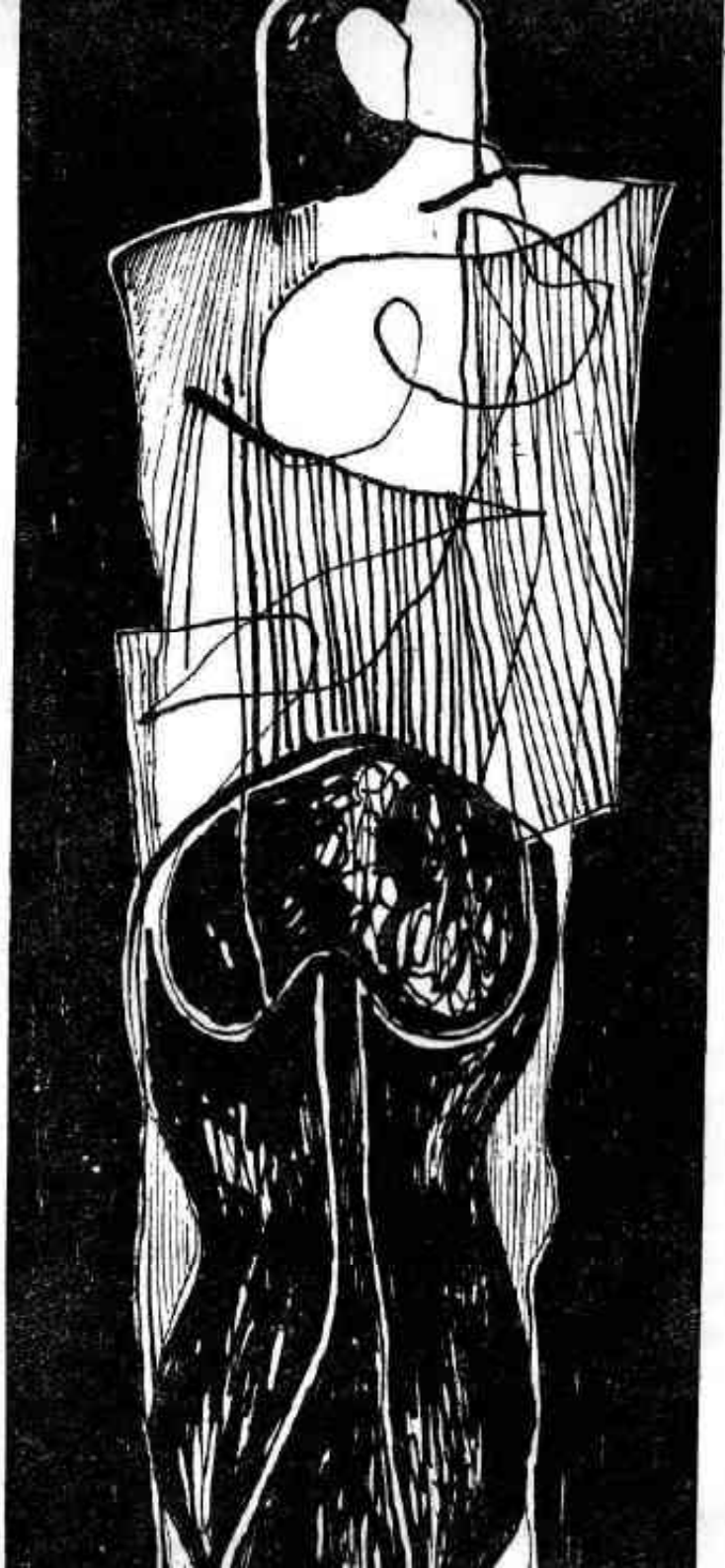
vojaka a kopol ho do holennej kosti, pošmykol sa a tiež sa zviezol na sneh, ale vojak prudko trhol telom, a tým sa posunul na lakeť od Igora, ktorý sa zdvihol a už-už sa prisával k vojakovmu hrdlu. No vojak ho udrel ľavou päťou do žalúdka a Igor ho stihol chytiť len za golier plášťa, lebo vojak pritom mykol hlavou, výložky vojaka sa klzali v Igorových prstoch, prekážala mu hlaveň cudzieho samopalu, dva prsty sa mu predsa podarilo vtisnúť do očí vojaka a pravou rukou mu začal škrtiť gágor, ale vojak ho kŕčovite stisol rukami ponad lopatky a prevrátil. Obidvaja sa zrútili do priekopy, kým vy ste mierili na dôstojníka. Zvierali ste zbraň v natiahnutej pravici, akoby ste mu ju podávali. A tu vám vyklzla slza z oka. Cez zakalený pohľad ste vnímali dôstojníkovu tvár, bola ožiarená slabučkou ozvenou reflektorov auta, mali ste dojem, akoby ste mierili na vlastný obličaj, tak sa vám zdalo cez kvapky slz. Dôstojník vám tiež hľadel do očí, no pobadal súčasne, že váš revolver je zaistený a váš prst neklzol k poistke. Vyskočil. Neustúpili ste. Pristúpil k vám a vybral vám revolver z dlane. Mali ste ju naraz prázdnu, no vystretú i naďalej, akoby ste niečo ponúkali, ukazovali alebo akoby ste sa pokúšali podať mu ruku.

Dôstojník odistil zbraň. Stretol sa s vaším zrakom, potom pozrel na revolver a opäť sa podíval na vás, nehľadel vám do tváre, ale na hrdlo. Zdvihol zbraň tak, že os hlavne prechádzala cez vaše pľúca, spravil to razom, akoby sa v tom dobre vyznal. Napokon mu ruka klesla k stehnu. Akoby premýšľal. Naraz sebou trhol a sústredene pozrel k miestu, kde zmizli zápasníci. Aj vy ste ta pozreli, pamätáte sa? A vtedy vám dôstojník strelil do prs.

Spadli ste očami k oblohe a dôstojník bol hádam veľmi spotený, lebo si lakťom otrel čelo a podišiel k vám. Zastal tak na tri kroky. Zastenali ste a v zvlhnutých očiach sa vám zachvel akýsi odlesk, akoby sa vám trblietali v pohľade vzdialené svetlá súhvezdí. Dôstojník pristúpil nad vaše telo so sklonenou a zdesenou hlavou, nedá sa vedieť, či mal tvár vlhkú od slz alebo od potu, no potom pozrel na auto a kládol naň dve zbrane: svoju i vašu. Vo chvíli, keď z priekopy vystúpil Igor, dôstojník sa zahľad na neho, potom sňal čiapku a zložil ruky za chrbát a spravil čelom vzad ako odsúdený na popravu. Igor si stieral krv, čo mu prúdila z nosa, vzal revolver z kapoty, prikročil k dôstojníkovi. Keď sa mu ocitol pred obličajom, dôstojník zavrel oči a stisol pery.

Igor sa potom obrátil a kľakol si k vám; už vás neprebúdza. Vytiahol vám z vrecka ľavú ruku, niečo ukrývala, prsty sa naraz uvoľnili, otvorili sa, a uprostred dlane ste mali zamrznutého vtáčka, ktorého ste našli na rímse svojej ordinácie. No Igor ho sprvu pre tmú nerozoznával.

POTÁPAČA PRIŤAHUJÚ PRAMENE MORA

Davol + Marta

I

V nemocnici boli ku mne veľmi milí. S ničím sa mi nezdôverovali. Nepovedali, že mám rakovinu, ibaže zostanem pekne doma a už sa na mňa nezabudne. V kancelárii teda odovzdám lístok o práceneschopnosti. Ale domov budem chodiť poriadne neskoro ako obyčajne. Marta je najradšej, keď prídem len v noci, pretože si môže posediť s niekým, kto jej vraj lepšie rozumie.

Keď som sa jej včera pri obede (bola nedeľa) spýtal, či ma už náhodou nemá dosť, odpovedala mi, že nie, pretože sa pri mne cíti dobre, môže si robiť, čo chce. Všetelijakí „neznámi“ ma ubezpečujú už pár rokov, že jej nikdy nešlo o mňa. Verím im. Samozrejme, že jej ide, prirodzene, o seba. Má svojich spoločníkov (Gitu napríklad, čo riadne skončila filozofickú fakultu a rozviedla sa). Chodievala s ňou na koncerty a sleduje skladby z partitúry. Navštevuje často výstavy obrazov a s Gitou sa rozprávajú o smrti, ktorej ja dosť dobre nerozumiem.

Gita mi raz navrhla, aby som aj ja chodieval hľadať nejakú veľkú lásku, ak som z Marty nešťastný. Nevenoval som tomu nijakú pozornosť.

Len raz sa spýtala Marta, „o čo mi vlastne ide“. Vzápätí rozvádzala otázku: chcela vedieť, čo všetko ma „viaže k životu“. V takomto prípade mi teda šlo aj o bifteky, roštenky, rezne alebo plúcka na smotane: som kuchár.

Šiel som teda do kancelárie. Práve bola záloha, ktorú som si vybral asi tak pred troma dňami. V kancelárii stál kdekto, bolo tu viacej očí ako obyčajne, a skoro za každou vetou zaznel bez zjavnej príčiny smiech. To robí záloha. Listok o práceneschopnosti som odovzdal našej pokladničke a poprosil som ju, aby ho zanesla na osobné oddelenie, ktoré nie je v našej budove. Pokladnička ta chodí za svojou matkou.

Zašiel som do kuchyne. Peter čakal na biftek. Je u nás v hoteli hlavným už od septembra. Opýtal sa, „čo mi povedali“. Povedal som mu, že mám práceneschopnosť „na neurčito“. Zasmial sa a vravel, že by to potreboval teraz na garáž. Kúpil si auto a zamýšľal stavať garáž. Potom rozprával, že poobede pôjde kúpiť synovi medveďa.

— Vieš, váľa sa po zemi a pchá si všeličo do úst. — Prisvedčil som a on zopakoval: — Váľa sa to kade-tade, nech má radšej medveďa!

Pozrel na hodinky. Kýchol. Vybral starostlivo vyhladenú vreckovku, potom si do nej odpľul. — To ešte stále od toho sprostého fajčenia. — Pozrel na mňa, akoby si hádam niečo želel pohľadom, ale nerozumel som. Umyl si ruky. Ako si ich utieral a pristúpil ku mne, všimol som si, že sa holil elektrickým strojčekom až po umytí.

— Ty, poď so mnou, — začal s úsmevom, — Kúpime toho medveďa spolu. — Poznamenal som, že musím ešte čosi vybaviť. Ale moja výhovorka sa mi pozdávala strašne smiešna. Veď nebolo dôvodu uvažovať osamote, či je to hrozné, že zomriem, a či nie, tak isto ako nebolo dôvodu ísť s niekým, kto v podstate o mňa nestojí, i keby si akokoľvek myslel, že ma má rád. Bolo to rovnocenné.

Peter sa začal vyzvedať, kam teda idem a či som už vymenil byt s tým trafikantom. Mlčal som a on začínal znovu naliehať, aby som len predsa šiel s ním.

Vrátil sa už preoblečený, dobre oblečený podľa módy ako všetci hlavní a čašníci. Vyšli sme z hotela.

Prichádzala električka, bol som odrazu rád. Tešil som sa, akoby som mal na to príčinu.

Keď sme konečne kúpili medveďa, Peter sa ma spýtal len tak z ničoho nič, či ešte vždy „tvrdím“, že som v manželstve šťastný. Odpovedal som bez rozpakov, tak ako aj je, že hej. Díval sa na mňa nedôverčivo, s obavou, ako ten doktor, keď som bol na prehliadke v nemocnici, zdalo sa mi to všetko zbytočné.

Odvrátil sa odo mňa, jeho tvár — mal som taký dojem — nadobúdala hnevlivý, ale i povýšený výraz, keď podráždene povedal: — Dobre, beriem ťa za slovo. — Spýtal som sa ho prečo. Človek by mal vedieť, prečo ho berú za slovo. A on sa ma spýtal, či sa pred nim robím „schválne trkvasom“ alebo či som neúprimný. Nechápal som, čo odo mňa chce, preto som opakoval: — Som šťastný v manželstve, — a spýtal som sa ho, či ma volal preto, aby sa na to

vyzvedal. Nahneval sa a hovoril aj čosi o klamstve a hrdosti. Ale veď ja som nebol na nič hrdý. – Tvoja žena si chodí lárom-fárom a ty to trpiš, – povedal mi a zatváril sa urazene. Azda mi ho bolo aj trochu ľúto. Nechcel som ho nahnevať. Spravil som pokus vysvetliť mu to, povedal som mu, že to nie sú dôvody byť nešťastným, keď si Marta chodí, kde chce, že mi to nevadí a že je to jej vec. Sčervenal a nadal mi do bláznov. – Tá žena ťa nikdy nemala rada! Pochopíš to raz? – A tak ďalej... Vravel, ako ma Marta využíva, a pritom sa neustále škrabal vo vlasoch. – Marta ťa nikdy nemala rada, – povedal s tým istým hnevom a ja som súhlasil. – A ty to nazývaš dobrým manželstvom? – Odpovedal som mu, že Marte sa podistým páči tak žiť, a spomenul som, ako mi je už dávno známe všetko, čo tu rozpráva.

Bolo mu do smiechu, keď nato povedal, že to vie a že mi to rozprával práve preto. Vykladal, aký je to nezmysel mať niekoho natoľko rád.

Mám rád Martu, ale tak ako aj ostatných ľudí. Nechápal by, pravdaže, moje slová. Ale veď na tom nezáleží. Preto som opäť mlčal. Zmienil sa aj o „akejsi mojej namyslenosti“, ale neviem, ako to bolo presne, lebo som na to hneď zabudol. Povedal: – Ticho teraz! – Pozrel som na neho. Hovoril, keby bol na mojom mieste, že by sa jej poriadne vypomstil, ale „všetko že by si najprv poriadne premyslel“. Mal som prenikavý pocit, akoby sa usiloval naučiť ma nenávidieť alebo akoby sa aspoň pokúšal vzbudiť môj záujem o nenávisť.

Keď som si ľahol, prešiel som v mysli celým dňom, a ako som zavrel oči, na všetko som zabudol.

Zobudil som sa o štvrt na šesť ako vždy. Je to moja hodina. V kúpeľni som zistil, ako sa náhlím. Musel som sa tomu zasmiať. Bolo to zvyčajné ráno tichých krokov a presných, úsporných pohybov, lebo Marta ešte spala. Vypracoval som sa k nim rokmi. Vyústili v pití kávy postojáčky a v pofajčievaní medzi jej dúškami. Prvá cigareta chutila tak ako včera, ako roky predtým, slabosťou nôh. Po prvej cigarete a káve si obyčajne musím sadnúť na minútku a oddýchnuť si. Dívam sa pritom na zodrané vzorky linolea.

Je to pravidelná nevoľnosť rána s kávou v žalúdku a s dávkou nikotínu, ktorým zmalátniem na pár sekúnd, takže sa mi nechce vstať. Potom sa dvíham zo stoličky tak akosi sám od seba a v tej chvíli mi zide na um tvár niekoho v kuchyni alebo nejaká podrobnosť: vrečko s korením na okne, Cilka, krájajúca cibuľu, alebo zvuk pokladnice.

A dnes, keď som nasadal do električky, všimol som si po prvý raz, aký nehučný vlastne býva odchod ľudí do zamestnania. Preto počuť tak prenikavo električky. Všimol som si síce, že ráno počuť električky akosi silnejšie, ale nepobadal som, že sa málo hovorí.

Sadol som si do Štefánky, objednal si kávu a predstavoval si, ako by to pokračovalo, keby som bol teraz už v podniku. Cilka by krájala mrkvu na celý deň. Cilka nikdy nič neprerečie. Konečne, nikto z nás sa jej vlastne ani na nič neopýta okrem „podnikových vecí“. Len občas ju prosíme, aby nám priniesla pivo z výčapu, lebo dve-tri desiatky sa zvyčajne doobeda vypijú. Občas, keď tak varíme,

ochutnávame a pridávame každý to svoje, aj sa nám zažiada, aby ktosi čosi riekol. Raz za čas sa ozve Malec, šéfkuchár: – Ved' dačo povedz, Cilka! – Ale ona sa len pousmeje a odvetí: – Čo? – A my pokračujeme v mlčaní.

Rozvravíme sa niekedy pri otváraní okna, ale to len tak: vraví sa, že je jeseň alebo že už bude zima.

Bývajú dni, v ktorých sa niečo stane: ktosi spadne, udrie sa alebo niekto čosi hľadá. Pri takýchto príležitostiach sa preruší práca a debatujeme o všeličom: o citrónoch, aké svetre dostať v Dunaji, o tom, že tam a tam je nejaký nový dom alebo ako sa kto vyspal. Potom sa povie: – No, už sme sa vyhovoriť, – a dívame sa opäť na to svoje, hoci sa ešte vyčkáva, že niekto niečo poznamená alebo sa aspoň zasmee. A stáva sa, že to aj tak býva.

Predvčerom pri rezancoch mi prišlo na um, že sme sa s Cilkou asi nepozdravili. Pozrel som na ňu. Tak sa mi vidí, že bola smutná a staršia. Máčala rezne do vajíčok a samého ma to až prekvapilo, že si tu tak žije.

Samozrejme, že žila. To je jasné. Ale vtedy som to pocítil akosi silnejšie. Nutkalo ma spýtať sa jej, ako sa má alebo ako sa vyspala. Niečo také – no nespravil som to. Pozdávalo sa mi, že by som ju možno i vyrušil a ona by pozrela na mňa spýta-vými očami, akoby som niečo žiadal za to, že som si ju všimol. Cítil som, že je v svojom vnútri uprostred niečoho, čo jej len veľmi ťažko dovoľuje máčať tie bravčové rezne vo vajíčkach, no mohol som sa i myliť. A ona mi to aj tak nevyzradí a nepotvrdí. Naraz sa ma spýtala: – Čo nového doma, súdruh Doval?

Zarazilo ma to od nej, lebo som to neočakával.

retrospe kti 200

Mal som odpovedať, ale čo? Tak prenikavo som si uvedomil, že doma nie je v podstate nič nového. Ak sa náhodou stretneme večer s Martou, obidvaja čosi povieme a ideme spať. Nuž preto som odvetil, „nič zvláštne“. Cítil som, samozrejme, že som nič nepovedal, preto som sa aj ja spýtal, či má už byt. Mal som šťastie, že som si na to spomenul. Je to už dobré tri mesiace, čo mi hovorila raz na schodoch, že hľadá byt. Podišiel som k oknu a videl som muchu, oslabenú zimou. Namáhala sa chodiť po skle. Zišlo mi na um, že by som ju mohol podvihnúť – také hlúposti človeku občas zídu na um. Cilka vravela, že sa už vzdala nádeje. – Je to zbytočné, – zašepkala. Možno som sa mal spýtať, ako býva teraz. – U tetky je to hrozné s tým bývaním, – pokračovala a ja som sa znovu sklonil nad rezance.

– Rodina obmedzuje, – povedal som. Tak sa to vraví. – Tetka ma nechce nikde pustiť! – A vtom som si predstavil šaty, veľké okrúhle svetlá a všetko to, čo má rada a čo s tým súvisí.

Zachmúril sa ako na sneh. A k večeru, po schôdzi ŠČSP, vychádzal som ako obyčajne, s chuťou na jednu kávu.

Ako som sa obliekal, pripomenul som si, že zajtra – dnes už včera – mám ísť na rádioröntgenoterapiu, lebo azda mám rakovinu; že mám vziať so sebou staré papiere a že cestou zaplatím účet za ročník „Vedy a techniky“.

V električke som sa znovu stretol s Cilkou, hoci som ju nezazrel pri zastávke. Usmiali sme sa na seba. To robí sústavné stretanie, ten dojem, že sa poznáme. Pod pazuchou niesla malý balíček už vo vianočnom papieri. Povedala, že kúpila sestre „takú baletku na stolič“.

Na pošte treba čakať. Ponáhľal som sa ešte do Osiobodenej domácnosti, Marta mi prízvukovala, aby som šiel po košeľe, lebo ona nemá kedy. A potom som sa tešil na kávu. Káva, ktorú si uvarím, mi nechutí, radšej pijem aj horšiu niekde inde. Zastavil som sa v esprese Tatra. Majú tu dosť slušnú kávu. Našiel som tam i Cilku a pripadalo mi to, akoby som mal s ňou nasilu začať nejaký príbeh. Pousmial som sa na ňu tak ako pred hodinou v električke a ona podotkla, „že máme na seba šťastie“. Sadol som si k nej. Mlčky sme popíjali. Zostala sedieť, keď som odchádzal. Možno niekoho čakala. A vonku padal sneh. Obrátil som tvár oproti nemu a sledoval som, ako sa pomaly vznáša a neodvratne padá jedna z vločiek.

To bolo teda predvčerom. Vypil som kávu a Štefánka sa pomaly začínala zaplňať. Do boxu pri stĺpe si sadli dvaja chlapi v montgomerádoch, prevesili si ich cez stoličky, kým veľké, huňaté čiapky držali obidvaja v rukách. Pri stole zložili malý kufor a aktovku previazanú povrázkom. Keď pristúpila k nim servírka a upozornila ich na kabáty a kufor, pokývali hlavou, vstali – neviem, či si niečo objednali – a pomaly, akoby vliekli ťarchy, šli k šatni. Zdalo sa, že sú z vidieka.

Zaplatil som, a ako som vychádzal, stretol som tých dvoch vidiečanov, ako stoja pri šatni bezradne a skormútene. Bola prázdna. Nik v nej nesedel.

Vyšiel som do ulíc. Priznám sa, nenachádzal som tak trochu miesto uprostred nich. Mal som dojem, že ľudia sa závratne ponáhľajú. Ale to bolo preto, že sám som sa nemal kde ponáhľáť. Keď som ja vyšiel z práce, vždy bola nejaká povinnosť: nákup, čistiareň, lístok do kina alebo aj tá večerná káva,

ktorú som tak viac-menej zahrňoval do denných povinností, a tak som si, samozrejme, neuvedomoval, že i sám sa ponáhľam. Patrilo to k tomu všetkému. No teraz som bol z toho takmer nervózny a strašne som zatúžil vidieť kuchyňu, porozkladané knedlíky na stole, vyberanie zeleniny a kosti z polievky, okrušky chleba, ktoré si kolega natiera špikom. A ako som tak myslel na to, zrýchlil som krok, a ani neviem ako, uberal som sa ku kuchyni. Mal som pocit akejsi hanby, že ta chcem ísť, keď som predsa vyradený.

A ako som tak myslel na všetko, čo som musel zanechať, a ponevierať som sa pred našim hotelom, naraz ktosi na mňa zavolať. Bola to Cilka. A ja som bol strašne rád, že ju vidím.

Pribehol som k nej, ale ona sa zarazila. Stála a zvrátila rukavičkou. Zdalo sa mi, že jej oči sú väčšie ako včera. Mal som dojem, že o niečom premýšľa, a pocit, akoby som jej spravil nejakú neprijemnosť. Neviem prečo. Ani som nevedel, čo mám rýchle povedať, ale ona ma predbehla. – Chcela by som s vami . . . – začala nerozhodne, ale akoby sa naraz odhodlala, zosilnila hlas: – Chcela by som sa s vami o niečom porozprávať – A skončila opäť tak ticho, ako aj začala. Povedala mi, že ide na riaditeľstvo s lístkom práceneschopnosti, a ja som sa spýtal, čo jej je. Mlčala. Uvedomoval som si, že aj ja som mlčal, keď sa ma na to včera spýtal Peter.

Kráčali sme pomaly hore námestím Povstania, keď sa mi priznala, že je v tom. No vzápätí som cítil, akoby dieťa nechcela mať. Vôbec sa mi to nezdalo divné, že to povedala mne, vlastne úplne cudziemu človeku, len tak, bez akýchkoľvek úvodov. To sa stáva. Vravela, pravdaže, aby som sa nehneval, že

to tak vysypala zo seba, a pokračovala, ako to už býva, o svojej láske. – Zoznámila som sa s jedným... robí v Slovnafte. On si ma chce vziať, viete, sľúbil mi to, ale aby som si to dala najprv preč. – Mala slzy v očiach a ja som sa robil sprostším, než som, a schválne som sa spýtal, čo si to má dať preč. Otázka ju prekvapila. – Čo si to máte dať preč? – spýtal som sa ešte raz a ona hrabla rukami do vzduchu. – No... to, to... – jachtala, nespúšťajúc zo mňa oči. – Dieťa? To je to? – povedal som a ona prisvedčila.

– Viete, ja strašne rada deti, ale keď to on nechce... – Spýtal som sa jej, či ju preto nechce, že má rada deti, a či ju bude potom chcieť. Samozrejme, nerozumela mi. Povedal som jej, aby si dieťa nechala, a tak sa zistí, či ju ten zo Slovnaftu má skutočne rád.

– Ale ja som už... – skočila mi do reči, no koniec jej vety bol popletený: – Som nadnes, ako sa to povie, keď... objednali ma tak – Vysvetlil som jej, že sa to dá ešte všetko zariadiť. Nesúhlasila. Vyslovila názor, že keď už raz zaplatila, tak nech...

Pozval som ju na kávu so šľahačkou. Šla. Tušil som, že sa dá prehovoriť. Po dlhých rečiach mi nakoniec sľúbila, že to nechá tak a dá sa vypísať. Nešla ani na riaditeľstvo. A tak náhoda, zhon na ulici, moja túžba za kuchyňou a káva so šľahačkou spôsobili hádam, že sa jej niekto narodí a ona bude azda šťastná až do konca života.

Neviem prečo, ale keď Cilka spomenula riaditeľstvo, dostal som chuť zájsť tam a porozprávať sa len tak s Učníkom, ktorý je vedúcim kultúrno-propagačného oddelenia.

Ako som vstúpil do jeho kancelárie, ktorú má

vonku v baraku a ide sa tam cez dvor, zvolal, že idem ako na objednávku. – Vy ste nám vždy pomohli, – hovoril prechladnutým hlasom. Zmlkol, akoby čakal, že sa spýtam, o čo ide. A ja som to aj spravil. – Viete, chcem mať dozajtra nástenku. Už je to všetko prichystané, len to treba nalepiť na modrý papier. – Ľavú časť nástenky mali tvoriť výstrižky z novin a pravá sa mala zaoberať kladmi a záporni nášho kolektívu. Pokýval som hlavou a povedal, že sa teda do toho pustím, aspoň mi prejde čas, a keď bude mať zase niečo, aby mi zatelefonoval. Dal doniesť dve fľašky Prazdroja a desať deka bratislavského parízeru. Po jedle som začal. Už som bral lep do rúk pri jeho otázke „ako je to s tou tvou chorobou?“ Cítil som, že nechce priamo povedať „rakovinou“, ale ja som povedal, že dobre. Necítil som sa predsa zle.

– Rob si tu pekne, ja ešte niečo vybavím, – poznamenal pri odchode z miestnosti. Až keď som mal všetko nalepené, zistil som, že spodný okraj nástenky je akýsi prázdny, hoci som si sprvu myslel, že papier nebude stačiť. Namaľoval som teda nejaké ozdoby, aby som to vyplnil. Potom som pofajčieval a udivovalo ma, ako to všetko rýchle prebehlo s Cilkou, ako vlastne rýchlo súhlasila a že je to všetko také akési... Nevedel som to pomenovať.

Poobede, až skoro do tmy, som sa prechádzal a večer po pol ôsmej ma čakalo prekvapenie: Marta. Sedela za prestretým stolom. Mala na sebe šaty, ktoré som jej kedysi pochválil, usmievala sa a hovorila, že som bol dlho a ako ma už netrpezlivo čaká. Po výdatnej polievke mi priniesla tefacinu, potom syr, obskakovala ma. Ospravedlňovala sa za včerajšiu večer a ja som poznamenal: – To sa stá-

va. – Rozprávala, vravela, hovorila a ja som ju prerušil a spýtal sa, čo chce. Zarazila sa.

Chcela auto. Dozvedel som sa, že „akýsi“, ktorého ona dobre pozná z ich ústavu, predáva ešte celkom zachovalú feliciu, a že je to vraj výhodná kúpa.

Neviem, prečo podnikla taký zdĺhavý obrad pre tak málo. Povedal som jej, že vkladná knižka je v sekretári: že jej dám legitimáciu, aby si peniaze zajtra mohla vybrať. A aby to vyzeralo tak, ako sa patrí, poznamenal som, aby si voz preskúšala. To bolo radosti. Volala ma k sebe. Vravela, že prečo spávam v tej izbičke a tak. Povedal som jej, že druhý raz, že to má čas a že to neutečie. Napokon ma to tak rozveselilo, že som ešte chvíľu debatoval s ňou o tom, aká je to výhodná kúpa a že čo budeme sporiť donekonečna.

Ľahol som si a chvíľu pred usnutím som premýšľal o tom, ako dnes krásne padal sneh.

Auto teda stávalo pred domom, kde bývame. Červenooranžové, skoro nové, tak ako i maličké drobnosti na mojom stolíku v izbičke každý večer: keksíky alebo pár vanilkových rožtekov na tanieriku či servítke. Niekedy, keď som rozsvietil nočnú lampu, ponášal sa ten baliček keksu s nápisom „Červená Karkulka“ na nejakého vtáčka. A keď ho už Marta nekupovala a prestávala so svojimi pozornosťami, ktoré som zjedol pri čiernej káve, kúpil som si vždy večer „Červenú Karkulku“, aby som mal pod lampou nejakého toho svojho vtáčka, ktorý by mi spieval pri mojej rakovine.

Dni sa míňali. Všetelijakí susedia a nájomníci mi gratulovali ku kúpe auta známymi rečami: „No, kto spori...“ alebo „keď niekto stotočne pracuje...“ A našli sa, pravdaže, i takí, ktorí mi vyčítali, že som

kúpil voz „takej fľandre, ktorá si nevie šanovať muža“. Boli to predsa ľudia so svojimi názormi, so svojimi pravdami a postrehmi zo svojich brehov, a ja som ich vypočul, keď sa so mnou zastavili. Ak som bol náhodou doma a Marta nie, stávalo sa, že prichádzal čas, najmä ak sa už zmrákal a tône nadobúdali istú vážnosť, že ma pokúšalo aj čierne zúfalstvo. Obyčajne som si vtedy dal stôl k oknu a díval som sa na malé, skromné konáriky jedného z mnohých stromov, ktoré venčili ulicu, a cítil som, ako mi stúpa k tvári teplo radiátora.

Bolo treba len prečkať také chvíľky, lebo keď prichádzali tak zrazu a prepádali ma tak nečakane ako šťastie, čo zosadalo na mňa a bolo láskavé ako zabudnutie.

Raz v noci mi telefonoval Peter. Chce sa so mnou stretnúť a porozprávať. Povedal som mu, že ak mu to vyhovuje, môže prísť o siedmej do espressa Tatra. Súhlasil.

Čakal ma a pravdepodobne obsadil i celý stolík pri dverách už vopred, pretože akýsi mladík pil čaj postojacky, keď som vošiel. Nič nevrvavel, síkal kávu, povedal len toľko, že je unavený a že by sme sa mohli stretnúť prípadne v sobotu. – Riadne by sme sa pohovárali, – povedal, keď sme vychádzali. Všimol som si, že je akosi náramne zostarnutý, ale možno, že sa mi to potme iba zdalo. – Veď ti ešte zavolám, – šepol, – do videnia.

Večer predtým, keď som prechádzal po námestí Povstania, zazrel som Cilku. Sprevádzal ju nízky, silný mládenec v trojštvrťovom koženom kabáte s opaskom, aký má i náš šofér. Jeho tvár bola pre mňa zahmlená vzrušeným šerom decembrového podvečera a neurčitá. Kráčali k obchodnému domu ako

mnohí iní a obidvaja sa cítili akísi istí vo všetkom, a keby im niekto odporoval, samozrejme by sa urazili.

Domov som došiel už o pol deviatej. Treba nabrat síl, lebo som sa prihlásil na brigádu v našom podniku. Marta už spala. Poprechádzal som sa tým naším bytíkom, popozeral som zbežne, čo tu máme, pokýval som hlavou a tak som zas pokračoval v pokoji a zabúdani. Zaspal som hneď, ako obyčajne.

Volejbalové ihrisko je už takmer hotové. S prácou sme začali o šiestej. Mnohí zas donesú lekárske vysvedčenie, že nemohli. Bolo čerstvo, dobre sa narábalo lopatou. Zasadili sme aj obidva stĺpy a potom sa pokračovalo v pokrývaní garáže. O jedenástej sme si už pokojne pofajčievali v našom bufete a na odpoľudnie zostávalo už len čistenie dvora.

Ani som nevedel, že je už dvanásteho decembra. Všetko to ide, len čo je pravda. Dnes bolo v kancelárii na riaditeľstve, kde som písal poradník, zvlášť teplo, a keď som telefonoval s Petrom, musel som zložiť slúchadlo a poprosiť ho, aby chvíľku počkal. Veľmi zle sa mi dýchalo. Doma je to iné, nechávam otvorené okno celú noc. Peter hovoril, že sa musíme zísť už dnes, že do zajtra nemôže počkať. Dohodli sme sa na kaviarni Grand. Sám to navrhol. Bude tam hrať šach, lebo vraj nič iné nie je schopný robiť.

Stretli sme sa teda. Našiel som ho hrať medzi penzistami a zdalo sa mi, že sa dnes vôbec nelíši od nich. Mal som dojem, že je to jeho prvý starecký večer. Rozprával mi o svojom „sklamaní“. Jeho manželka je zamestnaná v Tempe a zoznámila sa tam, ako vravel, s istým „takým fúzkatým rozmnožovateľom“. Všimol som si, ako si Peter rozopína kabát a po chvíľke si ho znova bezdôvodne zapína, ale

Petra podvádzala ženu

pravdepodobne spozoroval môj pohľad, a hneď si strčil ruky do vrecák.

Pokračoval o tom, ako ju „ten obyčajný chrapún zneužil“. Sprvu sa mu pozdával lakomým. – Šiel som za ním do roboty, – vravel. – Dal som si ho vyvolať... taký vyšší, vieš, chudý... nič zvláštne, čestné slovo, nič zvláštne. Čudoval som sa, čo na ňom vidí... pozval som ho... vieš, išli sme do tej Poľovnickej reštaurácie... – Pozrel na mňa, akoby sa hanbil. – Ty si môžeš myslieť, že som sa ponížoval, ale nech... veď sme ľudia. Pozval som ho, dali sme si fľašku vína a prosil som ho, aby nekazil manželstvo, že máme dve deti... a vieš, čo povedal?... vieš, čo povedal? – Peter si pre čosi vybral občiansky preukaz a položil ho na stôl. – Toto... že on jej má dosť, že sme chlapi a môžeme si otvorene všetko povedať, že, že tento... že Helenka je do neho zbláznená a chce nasilu dieťa od neho... toto mne... Rozumieš? A že to všetko... že sa už v tom ani sám nevyzná... že to bola náhoda, že to všetko bolo len z nudy. A urazil ma. To víno zaplatil, keď bol na záchode. Vo výčape ho zaplatil. Predstav si. A... – zachytil lakťom kávu a rozliat si ju na šaty. Zmeravel. Hľadel na mňa a jeho oči ma prosili o pomoc. – Čo sa už mne nestane...! – zasomral. Oči mal za ľahučkou clonou sĺz. – Ako pôjdem domov? – hovoril. – Každý si to všimne. – Privolať som servírku, priniesla mu handru, ale hnedastá škvrna na sivom flanelovom kabáte sa nestratila. Namáčal handru do sódy a trasľavými pohybmi ju bezvýsledne odstraňoval. Napokon zistil márnosť úsilia, objednal gruzínsky koňak. – To je strašné, ako som to len mohol, – hovoril. Neustále premiesťoval podnos s novou kávou. Naraz prestal s rečami.

Iba keď prechádzala servírka, zopakoval svoje „ešte raz, prosím“. Po piatom poháriku bol už opitý, neustále ma volal „niekde preč“, manželku už nespomenul ani slovom. Z jeho nezrozumiteľných a ojedinelých slov som vybadal, že žiali nad kabátom a chce byť opitý, aby nevidel, že sa dívajú naňho, lebo má ten fľak.

Na ulici vysvitlo, že to jeho „niekde preč“ znamenalo ísť do Jalty, kde má „dobrú známu, tú, čo roznáša“. Nemohol som sa zdržať, uškeril som sa. Povedal som mu, že ho odprevadím domov. Bolo to, pochopiteľne, márne, hoci som mu pripomenul fľak na kabáte. Vrazil, že to je nič a že ma s ňou zoznami.

A ako som tak kráčal domov, spomenul som si, ako som raz mal služobne odcestovať a ako som to oznámil Marte. Povedal som jej, že večer už neprídem a pocestujem „tým o pol jedenástej do Prahy“. Pokračovanie bolo presne také ako vo vtipe o paroháčoch. Na služobnú cestu som nešiel, lebo v kancelárii mi oznámili, že porada sa prekladá. Keď som sa vrátil domov, manželka mi predstavila príjemného, dobre oblečeného mladého muža ako nádejného „mladého autora“, ktorý síce ešte študuje, ale o ktorom sa už „vie“. Stručne som vysvetlil, prečo som necestoval, rozprávajúc pritom vtipy o paroháčoch, ktoré ma už roky nerozozsmievajú, ale „aby bola zadržaná forma“. Potom sme nejako prešli na literatúru. Ten chlapík bol skutočne sčítaný a okrem vtipnej pohotovosti mal postreh. Napokon sme skončili u večných právd: smrť, láska, život a tak. Povedal som mu, že je to všetko spolu ako potreby na holenie v kúpeľni. Myslel si, že žartujem, a pochechtával sa a ja som sa teda tiež usmieval

a hovoril som so smiechom, že to skutočne všetko nájde v kúpeľni. Smial sa, ale na konci oči mal smútok. Moja žena to vybadala, bolo to krásne, ako ho pohladila pohľadom. Dozvedel som sa, že nepoznal svoju matku. Azda ju hľadal. Azda sa pokúšal byť šťastný. Veď toľko, toľko ráz muž hľadá v žene iba svoju matku.

Dom už spal, keď som sa ocitol v jednom z jeho sídc. Otvoril som okno a ústa dokorán, lebo sa mi ťažko dýchalo. Lahol som si. V krátkych vdychoch som naberal do seba dúšky studenej noci. Hviezdy sa triasli, vzdialené, bez účasti, to len ja som bol účastný a nechcel som sa naučiť nenávidieť. Myslel som na pokoru, ako som zatváral oči.

S Martou som sa stretol pri raňajkách. Dnes nešla do práce, kašľala, bola bledá, hovorila mi, že má chrípku. Aby som ju nejako potešil alebo aspoň rozptýlil, rozprával som jej o kameňoch, ktoré som obdivoval na brigáde. Keď neprší, zdajú sa všetky skaly rovnaké, vyblednuté, zaprášené, bez chuti na pohľad, no ako sa spustí dážď, skaly ožívajú, akoby z vnútra, zo svojho kamenného tela a žliaz vypúšťali farby. Mokré kamene sú zaujímavé. Človek si všimne ich žily, tlmené, hnedočervené, modrasté, okrovo-žlté i zelenkavé. Tvary rozmanitých odtieňov ma nútia, aby som ich mal rád. Nevieam, či sa Marte páčia mokré skaly tak ako mne. Mokré skaly sa mi zdajú dôvernejšie a úprimnejšie.

Telefonovali mi z nemocnice. Hovorili, aby som si vzal „len to najnutnejšie“. Ako som si bral holiace potreby, zišli mi na um tie večné pravdy v nás. Mal som si teda ľahnúť do nemocnice. Pristúpil som

11 rokov túžob
k oknu a chvíľu som sa díval na jeden zo skromných konárikov stromov, čo venčia ulicu, a cítil som teplo radiátora. Bola to v podstate iba chvíľa. Jediný tichý okamih a nič viac.

Teraz už ostávalo iba spoľahnúť sa na čas, na jeho poletujúcu premenlivosť, ktorá mi už darovala toľko krásnych hodín.

Vzal som do tašky tie svoje „toaletné potreby“, a napokon som sa prešiel ešte raz po byte, kde som strávil toľko rokov. Nehľadel som naň, akoby som sa s ním lúčil nakrátko či nadtľho alebo navždy. Pozeral som naň, akoby som mu nikdy vlastne nerozumel. Bolo mi divné, že som tu, v svojom byte, strávil jedenásť rokov a nazýval som tieto miesta svojím domovom.

Potom som šiel za Martou. Pri vrátnici ústavu bolo treba trochu čakať, lebo akýsi muž v hubertuse sa hádal s vrátnikom pre nejakú aktovku, ktorú on vraj tu nechal pre súdruha Majerníka. Vrátnik sa pozrel na mňa a upozornil ma: – U nás sa nefajčí. – Povedal to zachrípnuto a povznesene. Muž, ktorý znovu opakoval, že nechal aktovku u „toho, čo tu bol predtým“, sa osopil na vrátnika.

Nejaké dievča šlo okolo s rožkami a salámou. Poprosil som ju, či by nezavolala súdružku Dovalovú.

– Vy ste jej manžel? – opýtala sa zarazene. Prisvedčil som. Onedľho prišla Marta. Zdala sa mi prekvapená a vyrušená. Utierala si prsty do pláštá, mala ich pokryté hnedými škvrnami. Pobadala môj pohľad na svojich prstoch. – To mám od kyseliny, – povedala unavene. Pohodila hlavou a upravila si vlasy tými svojimi dlhými prstami. Bola taká krásna ako vždy predtým. – Čo chceš? – spýtala sa a oči sa jej zúžili.

– Vlastne nič, – odvetil som jej a oznámil, že odchádzam do nemocnice. Pozorovala ma spod spustených mihalníc. Bolo to, akoby mala oči vlastne takmer zavreté.

– Bol si už doma? – spýtala sa tak ticho, že som slová vyrozumel iba z pohybu jej úst.

– Áno a zavrel som okná, – povedal som jej.

Usmiala sa zvláštne. – Dobré, – pohýbala perami. – Dobré, – zopakovala máločo hlasnejšie. – Hlásili, že bude mráz... rádio hlásilo... Kedy sa vrátiš? – opýtala sa mäkkým šepotom. Vonku netrepežlivo, párkrát po sebe zatrúbil chlap, ktorý sedel v aute. Díval som sa na Martinu ruku. Zdalo sa mi, že jej navreli žily na ruke. Ustúpil som k radiátoru. Čakal som jeho obvyklé teplo. Neprichádzalo.

– Dnes nám nekúria, je taká hrozná zima, – povedala zrazu nahlas. – Ale vraj to už spravili... museli sme byť v kabátoch.

Po prvý raz som temer nemal odvahu pozrieť Marte do tváre. Ale potom som sa predsa premohol.

– Kedy sa vrátiš? – zopakovala a jej oči boli odrazu strašne veľké. Podal som jej ruku. Potom som sa na ňu už ani nepozrel. Ako som vyšiel, chlap, čo sa hádal s vrátnikom pre aktovku, nasadal do nákladného auta.

V kuchyni a v kancelárii to bolo lepšie. Cilka mi podala ruku trochu ostýchavo a pozerala pritom na rozložené rezance.

Bol tu ešte Učnik z kultúrno-propagačného oddelenia a niektorí iní známi. Šiel som za Učnikom. Ne našiel som ho v jeho baraku. Vrátnik mi dal neurčitú odpoveď, že ho videl pred chvíľou s akýmisi papiermi.

Nuž pobral som sa teda do tej nemocnice. Ulice už hýrili predvianočným ruchom a mne zišiel na um Peter. Lúčiť sa s ním? Volat' mu do bytu a tak ďalej? Mal som dojem, že je to aj tak zbytočné pre neho. Nevieť prečo, ale nevedel som si ho práve predstaviť. Prichádzala mi na myseľ len žltá-hnedá srst' toho medveďa, čo kupoval vtedy pre syna. — Maj sa, — povedal som potichu s vetrom do hmy. Nik nešiel okolo mňa, nik to nepočul, no moje zbohom sa v decembrovom poludní rozplývalo práve tak, ako keby tu stál sám Peter. Len vo mne zostávala malinká spomienka na to „maj sa“. Hádám taká istá by bola zostala i v Petrovi a bol by ju zabudol tak isto, ako zabudnem na tie dve slovička i ja sám.

Akýsi lekár ma privítal a všetky tie reči na začiatok ukončil presvedčením, že budem i tu šťastný, ako som vedel byť šťastný aj predtým. Prisvedčil som, lebo to bolo pravda.

Potom nastalo vlastné úradné prijímanie. Až napokon vo vani som si konečne zapálil cigaretu. Rád som fajčieval vo vani. Po kúpeli som vyvetral, aby nebolo cítiť dym, a dal som sa zaviesť do izby.

Ukázali mi posteľ pri okne so slovami: Tu budete. Miestnosť bola ešte prázdna. Ľahol som si tvárou k oknu a hľadel som na nebo.

V NEMOCNICI

III

Zobudil som sa za súmraku a v prázdnej izbe sedel iba starec, mne vtedy ešte neznámy ako sám večer. Hlavu znezreteľnenú tmou a obrátenú ku mne

si opieral o noviny na stole. Zdalo sa mi, že jeho pozorujúci pohľad mi vzal sen.

Hádám vytušil, že som už hore, lebo sa pohol. Maličkom si pretrel ústa. A pri strašne pomalom dvíhaní zo stoličky sa vlastne iba čoraz väčšími hrbil, takže keď už stál vzpriamený, nakláňal sa iba nad svojou tŕňou tesne nad obrusom, kým jeho hrubé prsty čulo obchytávali jeho kraj.

Vstal som. Starec postupoval k nočnému stolíku. Nohy neohýbal v kolenách, posúval ich len opatrne pred sebou a ja som rozsvietil. Ale mohlo byť zhasnuté, sám som svetlo nepotreboval a starec asi tiež nie, lebo bol slepý. Samozrejme, tušil prítomnosť cudzieho, ale nevládal sa asi narovnať, preto len zvrátil hlavu, akoby si ma chcel poprezerat'. Spodnú peru vychýlil, až vyklonil. Zvláštne sa mu zachvievala. Jej nerovnomerný pohyb mi pripomínal akési hmatanie. Mal som pocit, že oči nahrádza perou, a odvrátil som sa od tohto pohľadu bezzubých úst.

Veľkým skrčeným ukazovákom postupne dospel až k odstavajúcemu uchu. Siahol si po bujných chlpkoch, čo mu z neho klíčili. — To si... ty... Vladko? — spýtal sa tichučko. Pousmial sa. Odvetil som, že nie, a tiež som sa usmial na neho. — Som tu nový. — povedal som po chvíli a starcovi sa roztriasla hlava. Otvoril ústa, azda na reč, ale triaška zaútočila i na ne, dŕasná mu narážala o seba a v snahe pomôcť si robil krátke, no dosť prudké pohyby rukami, akoby niečo oddeľoval alebo trhal. Pokrčil obličaj a opäť vysúval tú spodnú peru ako tykadlá. Vykročil ku mne. Napodiv, teraz ohýbal nohy v kolenách. Podával mi ruku. Keď som už pocítil jeho remeňovitú dlaň, dival som sa mu do ried-

nych, krehučkých vlasov. Aj ľavú ruku mi ešte prikladal k zápästiu a jeho rozbehané prsty mi vnikali až pod rukávy plášťa. Starec stál mlčky a tak, akoby mi vyjadroval sústrasť.

Do izby vošiel asi tridsaťročný chlap. Čierne vlasy mal ulízané ako istý hudobník, čo hrával v Štefánke. Okrúhla tvár sa vyjadrovala úsmevom. Pristúpil zozadu k starcovi a položil mu obidve ruky na slepé oči. – Uhádni, kto je to? – povedal zhovievavým hlasom, akým sa oslovujú deti, keď sa ktosi chce nimi potešiť. Starec zachrčal, prehol sa, akoby šiel spadnúť, vyceril ďasná a radostne opakoval: – Vladko, Vladko. – Vtom vstúpila do izby aj ošetrovateľka a vyvolala ma na chodbu. Ošetrovateľka nerozhodne zastala, akoby nevedela, či so mnou rozprávať pri chôdzi alebo nie. Spýtal som sa jej, o čo ide. Pozrela na mňa plachými, ale i sústredenými očami a potom ich sklopila, akoby som jej niečo vyčítal. Neustále si hladkala líce pri zpráve, ktorú oznamovala: Manželka sa vám zabila pri Modre na aute. Díval som sa práve na mosadznú kľučku. Bola na nej prischnutá škvrnka bielej emailovej farby a z ošetrovateľkinej reči som si zapamätal, že „ten dolu už čaká“.

Šiel som za ošetrovateľkou, hoci neviem, či ma vyzvala. Zostali sme pred malou miestnosťou, kde som si poobede занiesol šaty. Okolo dvier obchádzala i staršia žena v smútku. Pristavila ošetrovateľku. Z jej slov som vyrozumel, že prišla po šaty svojho manžela. Ošetrovateľka už odomykala, keď sa jej žena v smútku spýtala, prečo má červené líce. Zdalo sa mi, že sa jej to spýtala a usmiala sa na ňu len preto, aby ju ošetrovateľka nenechala čakať a nevybavovala najprv mňa. Uvedomil som si

súčasne, že ošetrovateľkino líce je červené od toho pohľadzania pri zvestovaní smrti mojej manželky.

Ale ošetrovateľka sa zvrtila ku mne, podala mi košeľu, pletenú vestu a kravatu. Žena v smútku ju chytala za rukáv a mne sa stretli prsty s jej zápästím. Žena v smútku si ma premerala maličkými očami, ktoré sa takmer trátili v jej tvári. Malý, prehnutý nos mala posiaty vriedkami, zasahovali jej i čelo, ale neprekračovali za prvú vrásku. Ošetrovateľka nervózne strhla môj oblek z vešiaka. – Budem tu, – povedala, – auto vás čaká.

Rozhodol som sa, že nepôjdem do izby, ale oblečiem sa v záchode, lebo do izby sa už asi poschádzali pacienti. Navliekol som to všetko na seba v strašnom chvate a mal som pritom pocit, akoby sa za mojím chrbtom smialo tisíce ľudí ako diváci. Spotil som sa pri tomto obyčajnom úkone obliekania. Skoro by som sa odvážil povedať, že som až zoslabol z neho. Neviem, prečo som si rozviazal už uviazanú kravatu. Vložil som ju do vnútorného vrecka a zacítil som dym. Asi niekto tajne fajčil v záchode.

Nemohol som sa zbaviť toho pochabého pocitu, že za mnou stoja rady rozrehotaných divákov, ktorí už vopred stanovili môj život ako nejaký osud a teraz sa zabávajú, ako sa s ním vyrovnávam. Bolo to na smiech, ale tento pocit som už raz mal a bol mi smiešny, ako aj teraz. Zažil som ho po pohrebe svojho otca, ktorý zomrel uprostred vojny. Kráčal som predmestím, popri trati, potkol som sa. Okolo šli ľudia, zasmiali sa a poznamenali, „aby som si dal pozor“. Tiež sa mi zdalo, akoby tí ľudia boli naplánovali smrť môjho otca i môj ďalší život a akoby ma

upozorňovali tým svojim „dajte si pozor“ na to, aby som sa dal konečne nahovoriť na hnev.

Ošetrovateľka mi vyslovila sústrasť a potom pokračovala so ženou v smútku. Povedala, že všetko je už zariadené.

Taxik čakal pri vchode do kina Metropol. Šofér vyšiel z auta, keď som pristúpil k jeho sklám. – To ste vy? – spýtal sa, či iba poznamenal, akoby ma poznal. A tu som si uvedomil, že vlastne ani neviem, kde Marta je, zabudol som sa na to opýtať alebo som si nezapamätal, čo hovorila ošetrovateľka. Musel som, samozrejme, zatelefonovať na „naše oddelenie“, no zistil som, že ošetrovateľku nepoznám podľa priezviska. Šiel som teda hore.

– Vidíte, celkom som zabudla povedať vám to, – ospravedlňovala sa. Stretli sme sa na chodbe a nepotreboval som ju kdekade zháňať. – V Trnave... v nemocnici. Viete, spýtajte sa na tú haváriu na vrátnici. To stačí.

V aute som privieral oči. Nie preto, že by sa mi hádam chcelo spať, len z toho dôvodu, aby som nič nevidel a nemusel vnímať ani svetlá reflektorov.

Vrátnik v nemocnici akoby ma už vyzeral a chcel „to mať čo najrýchlejšie z krku“. Bez slov, skoro náhlivo ma voviedol do márnice, a len čo som otvoril dvere, zrak mi padol na Martu. Ležala na stole zakrytá kusiskom igelitu až po zovreté ústa. Chumáč vlasov jej siahla až na ľavé obočie.

Na stoličke pri jej hlave sedel príslušník VB, za ním stál nízky lekár s plešinou a pri jej nohách ten vysokoškólák a mladý autor, s ktorým som sa zoznámil doma pred tou služobnou cestou. Mladík mal obviazanú hlavu a oči plné slz. – Srdce, – riekol

príslušník VB, vstal, zdvihol igelit, no vzápätí ho ihneď pustil a zatiahol ním aj tvár nebohej. Nezačel som nijakú krv. Lekár prikývol. Príslušník VB, zdá sa mi staršina, pristúpil ku mne a prvý mi vyjadril sústrasť. Nato pokračoval: – Je to síce... také, ale nakoniec musím. Poznáte tohto súdruha? – obrátil obličaj k mladíkovi a ja som prisvedčil. Staršina potom vytiahol blok, pýtal si občiansky preukaz a ešte predtým, než ho otvoril a začal písať, oznámil: – Autu sa v podstate nič nestalo. – Povedal som mu, že ma to nezaujima.

– Musíme ju pitvať, – povedal lekár po staršinovom odchode. – Dostala podľa mňa porážku, keď auto vyletelo z cesty. Tu súdruh si rozbil len hlavu o sklo, normálne vyšiel z auta a bežal telefonovať do Modry. – Lekár smrkol, ukazovákom si nenápadne pritlačil ľavú nosnú dierku a znovu smrkol. – A keď sme prišli, bolo po nej. – Zahľadel sa na mňa. Oči sa nám stretli, mal ich hnedé ako riedka čierna káva a svedčili o únave. Dohovorili sme sa, že po Martu si môžem prísť zajtra večer, lebo bude už po pitve, a spýtal sa, či som to oznámil príbuzným. – Nemá nijakých, – odvetil som mu. – Rodičia jej zomreli už dávno. – Vedel som, že Marta má nejakú sesternicu kdesi na Spiši, ale za jedenásť rokov, ktoré som s ňou prežil, nebola ani raz u nás a ani si nepísali. – Bola celkom sama, keď ste si ju vzali? – ozval sa znovu lekár. – Áno, – odpovedal som, – sama. – Tu lekár vstal, vybral si z pláštia okuliare, letmo utrel ich sklá o plášť. – Nechám vás tu... – zašepkal. – Musím sa pozrieť hore, – vzdychol. – Upozorníte potom vrátnika, prosím vás. – Nakoniec mi vyjadril sústrasť. Chvilu držal moju ruku v svojej. Bola mäkká a ho-

rúca, akoby mal horúčku. Pokyvoval pritom hlavou a mne pripomínal toho starca na našom oddelení.

No len čo som na chvíľu osamel s tým mladíkom, lekár sa vrátil, obrátil sa k mladému autorovi. – Ten list! Dali ste mu ten list? – Asi vysokoškolačka vyrušil, lebo ten sa na neho díval spuchnutými, vypleštenými a nechápajúcimi očami. – No ten list... stále ste hovorili, aby som vás naň... – zopakoval, ale nedokončil.

– List... – zašepkal aj mladík, neprítomne pozrel na mňa. Vrzli dvere. Mladíkove ústa sa pohýbali, slina mu vyvrela na peru, ale nič nepovedal.

Lekár ešte trochu postál, a ani neviem, kedy odišiel, lebo som si spomínal na všetko pekné, čo som s Martou prežil, hoci ona sama to ani netušila. Nevedela, že obdivujem jej úprimné a vrúcne hľadanie šťastia na tomto svete, hoci ma nemala rada a neznášala moje oči.

Mladík civel na Martu v nepohodlnom postoji, s rukami vo vzduchu. Naraz akoby mu krč prešiel telom, nadvihol sa, zúrivy plač mu vystrekol z hrdla, strhol nebohej igelit z tváre, bozkával ju na vlasy so zavretými očami, nekonečne jemne a oddane. Jeho tvár, zdivená bôhom, bola vtedy detská a čistá. Ale uprostred svojich prejavov odrazu prestal. Zdesene sa obrátil ku mne, cúvol k stene, ja som mal dojem, že už-už padne na ňu. Dvíhal ruky, akoby sa vzdával, znovu bol dospelý, tisol sa k stene. Počúval som šuchot jeho laktov na stene a v očiach mal strašný strach. Pozrel som na Martine ústa a naňho. Prečo prestal? Preto, že som tu bol ja? Martinu hlavu obrátil svojím prejavom lásky trochu doľava. Mala malé tône v zatlačených očiach. Bolo to všetko teraz, akoby ju náhle zradil.

Student → Doktorovi (spomienka)

Z nemocnice sme odchádzali spolu neskoro večer. Vonku popráchalo. V rýchliku sme mlčali a v Bratislave som zaviedol mladíka do staničnej reštaurácie a objednal dve držkové polievky, malé pivo k tomu a po rume.

Keď som objednal asi piaty rum, mladík mi zovrel ruku. – Chcem vám to všetko povedať, všetko, – šepтал, ale ja som nechcel.

– Prosím vás... musím vám to všetko vyzprávať. Musím! – povedal násilnicky a nahlas. Usmial sa nevinne uprostred potláčaného plaču. Vravel, že nevie, či ma Marta skutočne tak nenávidela alebo mala rada „akosi tak zvláštne“. Údajne ju nikdy nevedel pochopiť. Sedávala s ním vraj mnohokrát zamyslená, bez jediného slova. Občas ju našiel vydesenú, a keď prišiel, upokojila sa a stávalo sa, že mu zaspala s hlavou na prsiach. V takých chvíľach ju pozoroval a pozdávalo sa mu, akoby z pokojného spánku upadala v akúsi obavu či až strach. Stisla mu ruku alebo sa jej pohli ústa a raz mu len tak prišlo na um, ako by jej svedčala gloriola z bielych kvetov okolo hlavy. Naľakal sa tej predstavy, akoby bola mŕtva, budil ju a ona sa vtedy len po-
usmiala a zašepkala, aby ju nechal, že nespí, ani nepremýšľa, ale je šťastná. Keď sa po prvý raz viezli spolu autom, spýtala sa ho, či vie, prečo je dobre mať auto. Nečakala vraj ani na odpoveď, povedala mu, že človek má v aute dojem, akoby neustále unikal. Spytoval sa jej, prečo unikať, odpovedala, že on tomu nerozumie, a pobádal, ako sa dobromyseľne zasmiala a okamžite prešla na inú tému. Nedalo mu to pokoja, vyzvedal sa, ale ona bola potom v ten večer roztržitá a spýtala sa, či im nie je dobre takto a prečo to chce všetko pokaziť. Ako

sa v ten večer rozchádzali z prvej cesty autom, poznamenala žartom, že ak raz umrie prv, bude ho neustále ochraňovať. Zavrel jej ústa dlaňou, presne sa pamätal na to, potom pokračovala so smiechom, či si aspoň spomenie na ňu, keď tu nebude. Mal taký dojem, že je chorá na srdce, lebo raz sa len tak hádali o chorobách a preriekla sa. Mimochodom vraj poznamenala, že ležala takmer pol druhá roka v nemocnici ešte predtým, ako si brala mňa. Nevedel som o tom nič, ale bol by som si ju vzal aj napriek tomu.

A potom pokračoval asi takto: Premýšľal, či sa rozísť s Martou. Ak uvažoval nad tým sám, pozdávalo sa mu to nemravné kradnúť niekomu ženu, odsudzoval sa preto, no len čo sa stretli, nemal odvahy povedať jej to už i preto, lebo Marta mu viackrát zopakovala svoju obavu, že sa rozídu len tak, z ničoho nič, ako sa aj zoznámili. Pripúšťal aj to, že hádam pomýšľal na rozchod „pre jej nepoznatelnosť“, preto, lebo nevedel, čo si myslí, a má ho za neskúseného chlapčeka, hoci na druhej strane tvrdil, že to bolo vlastne to najkrajšie na celom vzťahu, lebo v nej videl matku. Domýšľal sa, či sa Marta nesprávala k nemu „nepoznatelne“ preto, aby si ho „udržala“. Napokon to poprel. Možno bola k nemu najúprimnejšia, a to, čo žiadal, to „spovedanie z bezprostredných poryvov duše“, nevedela iba vyjadriť. Azda sa s ním vôbec nepohrávala, ale on to bral „ako večné zbližovanie a únik“.

Včera sa rozhodol „nerozísť sa“. V aute mu Marta vyčítala žartom „nedodržaný sľub“. Mal jej priniesť nejakú svoju poviedku, ktorú sľuboval už dávno. Smiala sa za volantom, doberala si ho. Upozorňoval

ju síce trochu nervózne, ale tiež žartom, aby sa radšej venovala volantú.

Zastali v Modre. Šli do reštaurácie, objednali si kávu. Bolo tam prázdno, len za nimi sedeli akísi traja muži; vyzerali ako úradníci, ktorí sa vracajú zo služobnej cesty. Pili fľašku vína. Neboli opití. Mal dojem, že sú s niečím spokojní, ich sedenie nepripomínalo ani oslavu či dlhšie posedenie. Marta odbehla a on premýšľal, či v ňom nepracuje egoizmus, ktorý si vymáha na Marte, aby ho „obdivovala“. Poznamenal mi, že „niečo také“ by v sebe „hneď zabil“. Ani sám vraj nevie, ako sa započúval do rozhovoru tých troch za sebou. Vraaveli o ženách a jeden z nich na všetky nadával. Bol to dengľavý, chudučký muž s očami za silnými sklami. Mladík sa mi priznal, že by ho najradšej „zničil nejakými rečami“ za tie výroky. Vtom sa vrátila Marta a on ešte stále pozoroval toho chlapa. Mal veľkú zlosť na neho. Marta sa ho spýtala, o čo ide, on povedal, „počkaj“. Potom sa k nej obrátil.

„Rozprávaj mi niečo,“ zaprosila údajne a vravela ďalej, že jej káva neurobila dobre. Ten výrok sa mu razom pozdal akýsi nadnesený a mlčal, zotrúval v kratučkom dojme z jej nadnesenosti. „Veď rozprávaj niečo, čo ťa mám prosieť?“ usmiala sa, tak vravel, a napravila mu kravatu. V tej chvíli videl jej tvár akosi zblízka. Zdala sa mu nadradená a povedal akoby neprítomne: „Čo by sa stalo, keby sme sa rozišli?“

Odvolať to hneď, chytil ju za ruku a snažil sa vzkriesiť v jej obličaji ten predošlý materinský záujem o neho, ktorý sa mu pred minútou zdal ako nadradenosť. Mlčky pila sódu. Hovoril jej, ako sa

s „problémom rozchádzania“ už dávno vyrovnal a že si ju vezme, ak sa rozvedie.

Sadli do auta za jeho neustálych otázok. Marta sústredene viedla voz. Náhle sa obrátila a povedala mu: „V taške mám jeden list, musím ho zaniest jemu do nemocnice,“ usmiala sa na neho vraj zdĺhavo a smutne, akoby sa čímsi prezradila. „Niečo mu chcem vysvetliť,“ dodala a potom si popopravila vlasy. Usmievala sa v ústrety prichádzajúcej ceste. „Tak už nebudeme večne spolu, čo?“ spýtala sa opäť a on jej to vyhováral.

A tu dostala felícia obyčajný šmyk. Marta zavrela oči. Na to sa pamätal. A on pocítil na čele sklo.

Prosil ma, aby som mu odpustil, že život „pre neho aj tak nemá význam“ a podobne.

Povedal som mu, že nemá pravdu, že život má zmysel aj význam. – Aj teraz? – spytoval sa. – Aj teraz, keď ste chorý a stratili ste... a stratili ste... – Nedopovedal síce, hoci viem, že myslel Martu. Takmer kričal. Netriasol sa už ľútosťou a žiaľom, ale zlosťou, a cítil som, ako je blízko nenávisti. Začal mi dokonca nadávať, ale nevenoval som tomu nijakú pozornosť. Vrável som mu, že to, čo robí, nie je správne a že sa prezrádza, lebo už svojou nenávisťou prejavuje záujem o život. Spýtal som sa ho, či život stratil preňho význam tým, že stratil Martu. Neodpovedal na to, ale oznámil mi, že ten list, ktorým mi chcela niečo vysvetliť, sa stratil. Hľadel na mňa asi tak, akoby to robil len preto, aby skúšal, či sa rozčúlím. Znova som ho ponúkol cigaretou a opýtal som sa, či som už ten list pýtal, keď to hovorí. Nečakal som, samozrejme, na odpoveď a požiadal som ho, či by si nešiel ľahnúť, že ho odprevadím. Hovoril

som mu, že zajtra bude bolesť menšia, že veci bude vidieť trochu ináč. Sprvu mi odporoval, ale potom, keď privolil, vyšli sme zo stanice v spoločnom zástupe s cestujúcimi.

Bolo už ráno a trochu ma striaslo. Vysokoškolačka som držať za lakeť, a ako sme šli, díval som sa na ženu, ktorá sa poobzerala a povedala: – Nevieme, o čo ide. – A druhá žena, čo kráčala s ňou, prisvedčila a popopravila si šatku.

Potom sme zamierili na Hlbokú cestu, a tie dve ženy tiež kráčali pred nami. Akiste aj ony mali namierené do internátu.

A ako sme vystupovali strminou a pocítili prvú širokú vlnu vlhkosti stromov po odmäku a stretávali dievčatá, ponáhľajúce sa do mesta, kdesi hore nad nami, nad korunami stromov, zaspieval ktosi pár tónov z piesne, ktoré sa miešali s našimi krokmi. Potom pieseň stíchla a bolo to, akoby sa ten neznámy spevák díval na nás, ukrytý výškou, konármi a hmlistým dňom. A tu melódia zaznela ostrejšie a prenikavejšie. Pôsobila upokojujúco, hoci som jej nerozumel, lebo ani nepoznám slová jej piesne a pozdáva sa mi, že som ju ani predtým nikdy nepočul.

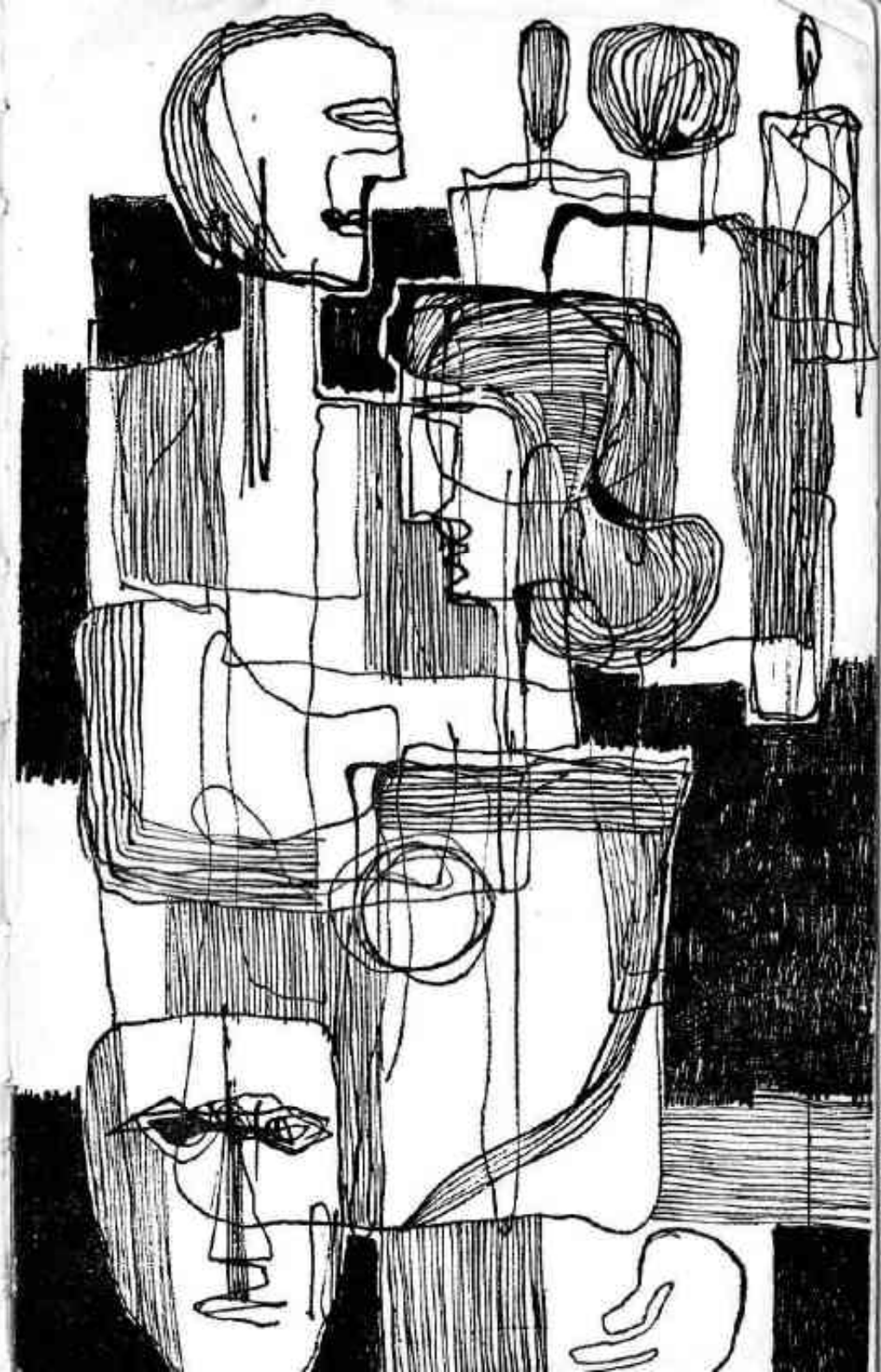
A ja som premýšľal o všetkom, čo mi prinášal život.

Každý miluje svoju ženu z istých viac-menej konkrétnych dôvodov, no nájde sa i taký, ktorý ju má rád z menej určitej, až neurčitej príčiny. A tou príčinou mohlo byť, že ju videl, že sa vôbec stretli, že aj ona je. Tak sa mi vidí, že z podobnej príčiny som miloval Martu. Videl som ju, díval som sa na ňu tými svojimi očami a ona chcela, aby som si ju vzal.

A ten „určitejší dôvod“, pre ktorý sa znásobila – ak to tak možno povedať – moja láska k nej, bola prekrásna drzosť. Tak by som nazval tú jej nástojčivú túžbu byť šťastná. Hádám tušila už na začiatku, že jej zaistím existenciu a nebudem si na ňu robiť nijaké nároky.

Prekrásnou drzosťou nazývam jej túžbu po šťastí preto, že si dovolila spraviť zo mňa „odrazový mostík“, odrazový mostík k cieľom, o ktorých sa domnievala, že ju spravia šťastnou. Táto drzosť – nech je akokoľvek – je pre mňa zaujímavá, neodsudzujem ju. Dokazuje, že Marta musela byť veľmi nešťastná a sama. Maličkosťami, ktoré som jej poskytol za života, som jej chcel iba naznačiť, že jej k šťastiu zvlášť nepomôžu. Neviem, či to pochopila.

POSTOJ

„a unavený medveď kráča v múdrosti svojej samoty, i keď
nepozná jej účel a zmysel,
je ťažkopádny, nevie už drobčiť na zadných nohách,
nevie už niesť svoj čipkovaný čepiec a obveseľovať deti,
povaľáčov a dotieravcov,
žiada sa mu len natiahnuť sa na zem,
nechať si stúpať na brucho a hrať tak poslednú hru,
ukazovať svoju strašnú silu tvora, čo sa všetkého vzdal,
ukazovať svoju poslušnosť záujmom druhých, obrúčkam v pysku,
potrebám svojich zubov“

J. Ritsos: Sonáta mesačného svitu

Nepriamo som sa s ňou stretol už v liste z riaditeľstva: Oznamovali medziiným, že mi prideľujú kancelársku silu od prvého januára.

Pár dni pred jej nastúpením ma zobudilo rázne zaklopanie. Pred dvermi stál postarší neoholený muž. Priveľký, obnosený a zamazaný kepeň cestára mu siahla poniže lýtok. Ukazovákmi si máličko nadvihol premoknutú kapucňu, no čelo mu zakrývala naďalej. Nepozdravil sa.

– Vy ste . . . správca? – zahundral.

Keď som prisvedčil, vošiel dnu bez vyzvania, so samozrejmosťou dôverných známych. Mlčal. Všimol som si, že oči má zvláštne, čudné, ale v prvom okamihu ma zaujal končitou, až neprirodzene dopredu vystrčenou bradou a silnými odutými i popukanými perami s akousi boľáčkou. Nespúšťal zo mňa zrak. Sklonil hlavu, vari čosi zamýšľal a kapucňa sa mu zviezla tesne nad oči. Priložil cigaretu k perám. Dovtedy som nepobadal, že fajčí. Líca sa mu vtiahli do ústnej dutiny, široké líčne kosti mu ešte viacej vystúpili a jazva, už zahojená,

čo mu pretínala ľavé líce, bola odrazu badateľnejšia. Pohľadom hľadal popolník.

— Má tu robiť moja sestra, — preriekol chrapľavo a temne. — Tu u vás má robiť pisárku. — Znovu sa zadíval na mňa, nedôverčivo a neprijemne.

— Len tak som prišiel... aby ste vedeli, — pokračoval neokrôchane. Oblizol si spodnú peru a chrptom dlane zhodil z nej zrnká tabaku. Bolo vidieť i cez plášť, ako sa mu nadvihla hrud' výdychom. — Ona má ťažký život. — Chlap sa poobzeral a vtom zosilnel dážď na oknách.

Vytiahol som koňak a nalial mu do kalíška, no on to nebral na vedomie ani po mojom ponúknutí. Pohľad mal pritom divný, meravý a súčasne i vznešený a priamy. Nechtiac vyceril nečistené, krivo rastúce spodné zuby, ako keby sa uškeril, ale nemyslim, že by to bolo tak.

— Nič jej nezazlievajte... Veronika sa bude usilovať... Len jej treba poukazovať, čo... a akol! Ako to má všetko spraviť... Treba jej všetko poukazovať.

Po chvíli dodal: — ... aby neskončila zle... — Obrátil sa k dverám. — Len to som vám chcel... aby ste poznali jej brata...

Mrmlal a odchádzal. Uvedomil som si, že som vlastne nič nepovedal. Šiel som ho vyprevadiť, no on zrýchlil chôdzu. O chvíľočku som začul štartovať ťažké auto. V dedine sa ozvali zvony.

Vracal som sa z prechádzky, keď som po prvý raz uzrel Veroniku. Ani som si ju vtedy neuvedomil, hoci sme kráčali skoro vedľa seba až po briežok, kde ležia balvany, ktoré nepoužili pri stavbe kaštieľa. Len potom v aleji som ju musel podistým predbeh-

núť, lebo ku mne do kancelárie vošla neskoršie. Jej vstup mi sprvu pripomínal váhanie. Ale je tiež možné, že bola azda väčšmi vzrušená než nerozhodná. Neviem.

Ani sa nepamätám, aký mala výraz tváre pri predstavovaní. Priezvisko som nerozumel. Zašepkala ho náhlivo či hanblivo. Naše dlane nepriľnuli k sebe.

Hádám ešte prisilne tkvela medzi nami tá vzdialenosť, ktorá nás dosiaľ rozdeľovala. Preto bola zrazu i tichosť taká prenikavá.

— Včera som dostala vyrozumie, — povedala polohlasne. Nepozrel som do podávanej obálky.

— Mám byť tu u vás... — vravela s utajeným vzrušením a okná utešene ružoveli zapadajúcim slncom.

— Už som robila v archíve, — vzdychla si. Nebol som na čistom, či sa zapýrila alebo či rumenec zapríčinila žiara odchádzajúceho dňa, pretože zľava zasahovala i jej obličaj.

— Budem chodiť autobusom, — pokračovala skoro clivo. Hodnú chvíľu sme potom stáli oproti sebe bez slova. Napokon som jej navrhol prehliadku kaštieľa.

Žijem v kaštieli len sám s domovníkom, ktorý má izbičku, tak ako i ja, na prízemí, hneď vedľa kancelárie.

Celé prvé poschodie zaberá archív, na druhom je zbierka zbrani, pár obrazov, študovňa a knižnica. Kedysi, po matkinej smrti, rozhodol som sa usadiť tu natrvalo a prijať miesto kustóda.

Je tu pekne ako všade.

Občas sem zavítajú staručkí z neďalekého Domu dôchodcov, sadnú si do parku a sledujú ma pohľadmi ako za dávna moja mať.

Okolo kaštieľa chodievala i mladé chromé dievča, dcéra tesára, pracuje na hydinárskej farme dolu v dedine a vždy som ju vídal veselú.

Chovanci z Domova dôchodcov ma neraz oslovia. Radi sa pohovárajú. Navykli si navštevovať ma a bez ostychu si predt mnou zaspomínajú. Oči majú niekedy také detské, ako keby ich staroba očistila od dospelosti a vrátila im čistotu zraku, ktorý je ešte nezaťažený skutkami tohto sveta, zbavený minulosti zabúdaním. Cez zimu sa nezjavujú. Začínajú prichádzať len na jar, na jar sa dozvedám, kto z nich umrel a koho zase uvítali medzi sebou. Chromá pozdravuje týchto ľudí s dôverným úsmevom, viem, že keď raz usporiadali večierok, hrala im na husliach.

Veronike som to však nerozprával. Mohol som ju azda oboznámiť, kto z vedeckých pracovníkov, historikov a právnikov, chodieval sem študovať, pretože náš archív tvoria zákony, obžaloby a rozsudky.

Ale Veronika sa na nič neopýtala. Povedal som jej teda, no len veľmi stručne, aká práca ju čaká a čo obsahujú police a regály. Stála pri jednom z nich a oprela oň obe ruky. Nevie, prečo som si bol istý, že sa dlaňami dotýka bezprostrednejšie a úprimnejšie tých rozsudkov než mojich prstov, keď mi podávala ruku. Naraz povedala s výdychom či vzdychom:

– Musím už ísť...

Hlas sa jej zachvel, šelestil, bol vlastne iba šepotom, otvorila ústa a oči privrela. Mlčali sme. Vykročila prvá. Odprevadil som ju až po bránu kaštieľa. Rozlúčili sme sa jediným „do videnia“, ktoré sme vyriekli skoro naraz.

Veronika sedávala trochu zhrbená, niekedy, najmä zrána, sa mi zdalo, že bývala až príliš skrčená

a naklonená nad triedenými obžalobami. Akoby ju ovládli. Sprvu nikdy nepozrela na mňa. Vyhýbala sa okamihu, v ktorom by sa nám mohli stretnúť oči. Spočiatku sme sa vôbec nezhovárali. V deň, keď nastúpila, vysvetlil som jej systém našej dokumentácie a ona ma oslovila iba vtedy, keď si nevedela s niečím poradiť.

Prichádzala ešte za tmy prvým autobusom, obyčajne chvíľočku potom, ako som zakúrili. Pozdravila sa mi skromne, nečujne, ale rázne, horlivo začínala každodennú robotu. O jedenástej chodievala poštár a ja si pravidelne varievam kávu; ona vtedy vytiahne desiatu, podíde k oknu a je s tvárou obrátenou k parku vždy postojáčky. Tento svoj návyk nikdy neporušila. Jej kroky boli nezvučné, tlmené, akoby nemienila porušiť obvyklé ticho. Nebolo ju počuť ani pri práci.

Občas som ju pozoroval. Mávala zavreté pery, oči clonené a kryté mihalnicami, večne sklopené. Raz sa mi zdalo, že v jej nevelkej, krehkej postavičke tkvie i akési číhanie, ako keby bola kedykoľvek pripravená na obranu, na zápas o seba, ktorý môže nastať kedykoľvek. Takýto dosť nejasný dojem napätia poskytovalo jej telo pri sedení: kĺčovite schúlené, neuvoľnené, hlava vtiahnutá medzi kostnaté plecia.

Nesnažil som sa ju osloviť, pretože som mal pocit, že si neželá rozhovor. Žili sme teda vedľa seba v mlčaní.

Raz, začiatkom apríla, pricestoval do kaštieľa mladý právnik. Kandidát vied. Píše údajne prácu o celkovom charaktere súdnictva za vlády Habsburgovcov a mieni sa tu zdržať, kým si nepreštuduje potrebný materiál. Bol slobodný (vyplňoval som mu

VERONIKA SA PAČI PRÁVNÍK - VĚDY
MIRO

prihlášku na prechodný pobyt), vyzeral ako športovec. Nosil zásadne biele rozhalenky, nie vždy pozapínané, elegantný tweedový kabát kakaovohnedej farby a tmavosivé flanelové nohavice. Ubytoval som ho na druhom poschodí, v izbičke, ktorá slúži podobným návštevm. Poobede, keď sa o balkón opieralo slnce, obyčajne sa slnil, rozložený na ležadle. Sám som ho nikdy neoslovil. Ale on vedel položiť otázku i odpoveď na ňu aj s hlučným smiechom. Povedal napríklad vtip a sám sa na ňom zasmial, takže som bol iba pasívnym svedkom jeho zábavy. Na desiatu jedával takmer vždy paprikanú slaninku s krajcom bieleho chleba. Obedúvať chodieval, ako i my, dolu do dediny.

S Veronikou sa pomerne rýchlo spriatelil, často spolu besedovali a žartovali. Kandidát ju zaujal vari hneď od začiatku. Usudzoval som tak podľa starostlivosti, ktorú venovala svojmu zovňajšku a oblečeniu. Už nenosila do dažďa igelitovú šatôčku, ale ružový dáždniček.

Jedného dňa som vstal, aby som si uvaril kávu, no Veronika ma oslovila:

– Dnes vám uvarím kávu, akú ja varievam...

A usmiala sa na mňa prvýkrát odvtedy, čo tu bola. Konečne som videl jej oči. Bolo to, ako keby prezradila čosi o sebe bez pomoci slov. Nie som si istý, či som rozumel tomu pohľadu, no vzbudil vo mne pocit nehy.

Veronika uvarila tri kávy.

– Pozveme kandidáta... či nie? – opýtala sa ostýchavo, no túžobne, a vyšla. Vtom som pochopil, že hosť na ňu zapôsobil. Jediné, čo zostávalo ako predtým, bolo tunajšie ticho.

Čas odchodu kandidáta sa blížil, posledné dni

boli obaja stále spolu. Veronika kúpila pamätník s kyticou ruží na obale, potiahnutom celuloidom, a farebné ceruzky. Nákup ležal na skrini.

Pamätám sa, ako Veronika nešla obedovať. Kreslila čosi do toho pamätníka, skláňala sa nad svojím výtvorom ako krátkozraká. Pripomínala mi hodinára, ktorý si pridrižiava lupu očnými svalmi. Taký ostrý uhol tvorila jej hlava a prsia, bradou sa dotýkala kľúčnej kosti, nezavolať som ju.

Prišlo popoludnie rozlúčky s kandidátom. Kúpil víno. Usadili sme sa v študovni. Väčšinou rozprával len kandidát. Kedy-tedy prehovorila i Veronika. Ja som mlčal. Pomaly sa zvečerievalo, kandidát vše zalistoval v notese a povedal ďalší vtip. Pohrával sa pritom so zelenými okuliarmi. Veronike bolo zrejme ľúto, že odchádza. Asi si všimla, že na ňu hľadím, preto strmo siahla po tých zelených okuliaroch, snažila sa tváriť veselo a povedala kandidátovi:

– Požičaj tie okuliare... ešte som ich nevidela, čo si tu! Daj sem!

– Človek musí mať vždy niečo na prekvapenie, – odvetil kandidát a hlučne sa rozosmial.

Strohým, skoro prisurovým pohybom založil Veronike okuliare, pritom ju nechtiac škrabol. Dotkla sa toho miesta, ucúvla, rozchichotala sa.

– To nič... – riekla.

– Môžu sa stať aj horšie veci, čo? – vrazil so smiechom kandidát. – Sú ti veľké, – dodal.

– Nie sú mi veľké, – odvetila a pridrižovala si okuliare oboma rukami.

– Máš zelený nos! – pokračovala, – prečo si ich nenosil?

– Ja vidím všetko zelené i bez okuliarov. – Chytil

ju za ruku. Znovu sa rozosmiala, no znenazdania nastalo prenikavé ticho. Obaja sa pozreli na seba akoby prekvapení. Ani čo by ich to náhle ticho nejako zarazilo. Obličaje mali zmeravené. Hľadeli nerozhodne, s obavou na seba.

– Tu máš... dám ti okuliare, – povedala náhle s tiesňou v hlase a založila ich kandidátovi.

– Nechaj si ich, – odvetil. – Možno sa ti zídu.

– Načo mi budú? – Jej otázka bola súčasne utajeným vzlykom.

– Načo sú zelené okuliare! – zamrmľal s úsmevom. A vtom akoby sa naraz stratila prítomnosť ticha, usmiali sa na seba, akoby im odľahlo. Bolo počuť ťažké nákladné auto. Pripomenulo mi Veronikinho brata. Pristúpil som preto k oknu.

Chromé dievča kráčalo práve alejou a dívalo sa na prvé hviezdy. Nieslo košík. Hlavu malo zvrátenú, oči upreté k oblohe.

Tu sa sieňou rozľahol smiech, svojimi zvukmi podobný plaču. Veronika neprestávala, ústa mala rozškľabené a vrela medzi záchvatmi chichotu:

– Pustiš ma?

– Nepustím, – povedal kandidát, zvieral jej ľavú ruku. Ich šantenie mi pripadalo kruté.

– Pustiš...! Ty... pusť! – krútila sa, – roztrhneš mi... pozri sa, celý rukáv mi roztrhneš... zničíš ma, Miro! Celú frizúru som si pre teba pokazila!

– Sama sa zničíš! – žartoval kandidát. Veronikin obličaj bol zmraštený a červený. Nevie, ako sa lúčili. Kandidáta som si zapamätal, ako vykrúca Veronikino zápästie a rehlí sa naproti oknu.

Bola streda, keď Veronika vyzerala po prvý raz poštára. Ale nedoručil jej nijaký list, ani v najbližších týždňoch. Bývala nervózna, neveľmi sústredená, no

len čo sa objavil poštár, začínala sa upokojoval i napriek tomu, že čakala márne.

Napokon predsa len dostala list. Neotvorila ho hneď. Najprv si uvarila čaj a rozvážne, opatrnicky si ho nalievala do šálky. Sypanie cukru, vytlačenie citróna i miešanie lyžičkou, to všetko bolo pripodantné, pripomínalo mi to prípravu nejakého rozťoku.

Po prvých dúškoch čaju otvorila obálku. Čítala párkrát ten list na belasom papieri, tvár mala oživenú úsmevom.

– Náš kandidát vás necháva pozdravovať, – povedala a ja som zaďakoval. Viac nič neoznámila.

Listy jej teraz chodili pravidelne v utorok a piatok, kandidátov pozdrav mi vždy tlmočila. Veronika mala ku mne opäť taký vzťah ako predtým, pred návštevou právnika, s tým rozdielom, že jej mlčanie sa mohlo vysvetľovať aj ako utajovaná radosť, a marí sa mi, že pohyby mala o niečo uvoľnenejšie.

Raz sme šli na obed a cestou ma Veronika pozorne sledovala. Stravujeme sa v závodnej jedálni družstva. Po polievke, keď som sa pustil do tvarohových knedlí s čerešňami, ma Veronika zrazu oslovila, s vidličkou vychýlenou oproti mne:

– Môžem vám niečo povedať? – opýtala sa a nečakajúc odpoveď, hovorila:

– Čo by ste povedali na to, keby som sa vydala?

Pozrel som na ňu. Oči sa nám nestretli, vyplávala kôstku z čerešne. Nechápem, prečo sa rozhodla rozprávať mi o svojom súkromí práve tu.

– Boli by ste proti tomu?

Znovu vyplula kôstku. Neodpovedal som. Ani ona hneď nepokračovala. Bolo počuť len prežúvanie a cinkot príborov. Na tanieri pribúdalo kôstok.

Prihovorila sa mi zase pri návrate, šli sme tesne za vozíkom čerešní, ktorý ťahal akýsi chlapček.

– Vydala by som sa ... – preriekla a zostali sme pred rampami, uháňal popoludňajší rýchlik.

– Ale už som vydatá, viete?

Pred zrakom sa mi mihali vozne a okná, sklá boli spustené, akási výprava sa vykláňala ponad ne a všetci kričali hurá.

– ... ale ja som vydatá, nevíete? – zopakovala tichšie. Rampy sa pomaly dvíhali. – Môj muž sedí, – povedala bez zaujatia. Odhrnula si vlasy z čela. Vietor zvíril prach, pokrčený papier skackal pred nami.

– Odsúdili ho na osem rokov.

Autám, čo sa nazhromaždili na opačnej strane rámp, zarachotili motory.

– Vypočúvali aj mňa ... – vydýchla. Hlas mala neúčastný, oznamujúci. – Muž bol hlavným v jedálnych vozňoch.

Výrastok, bicyklista, neisto zakrúžil popred nás.

– Ja som vtedy robila v Stavoindustrii.

Prebehla sanitka, Veronika si zaviazala topánku.

– Tri roky si už odsedel ... machľoval s mäsom.

Nový nápor vetra nás zahalil kúdolom prachu. Veronika si chytila tvár do dlaní, schúlila sa. – Bude pršať, – oznámila s úsmevom.

– Chceme sa dať rozviešť ... ale brat nechce ... Ani naši doma nechcú. – Zabočili sme na poľnú cestu, ktorou si krátime vzdialenosť.

– Stále ma to žerie ... Je to tak: Peter už sedí tri roky ... – Na okamih zmĺkla. Sklonila sa k topánke. – Stále sa mi rozväzuje šnúrka.

Ďalej hovorila oveľa pomalšie, máličko udýchane:

– Keď tak teraz o tom premýšľam, nemala som Petra vlastne ... rada ... bol stále preč ... Ale brat je do neho ... celý blázon! To je tak: Brat je chorý ...

Vyslovila to zahanbene, ustarane a smutne.

– Je chorý od vojny. Na ... – slovičko zašeptala. Nerozumel som.

– Ale nie je blázon ... vôbec ... že by takto niečo ... – vysvetľovala ospravedľujúco, akoby ubezpečovala, hájila. – Je len chorý na hlavu. On nič nerobí ... Nič takého, že by ... robil ako blázni ...

Zbadal som, že má spotené čelo. Pozrela na mňa skúmavo, akoby sa pokúšala vybadať, vyslieďť moje myšlienky.

– ... brat je závoznikom. Tiež je stále preč ... a ... chodí na túry ... Je v Priemstave. A dva razy bol už aj na tom liečení ... nikdy nič nepovie.

A nežným polohlasom pokračovala.

– To je tak: My sme z jednej dediny. Ja a môj muž. S bratom boli spolu v horách. Brata chytili Nemci, zavreli ho do chaty a chatu podpálili. A partizáni strieľali na Nemcov a Nemci boli pri tej chate. Ja to tak neviem povedať celkom ... ako to bolo, ale tak to bolo! A všetci sa báli ísť po brata do tej chaty, lebo Nemci boli blízko! Muž mi to hovoril, ako to bolo. A potom môj muž šiel ... viete? Do tej chaty ... Brat bol potom dlho chorý ... a nikoho nechcel vidieť, len môjho muža ... Po vojne šiel brat do špitála, lebo sa len tak motal ... Strašne sa bojí ohňa ... Aj teraz sa ešte bojí ... len to neukáže ... nedá to znáť! Ani teraz sa nechce s nikým ... takto zhovárať ... len s mojím mužom. Ale muž si robí z neho žarty ... Aj sa z neho smial. Ale brat ho stále spomína. Ak dačo povie, tak len o mojom mužovi.

Vystúpili sme pod briežok, jeho pravý svah sa mierne zvažuje až po breh rieky a zaplňajú ho kvádre, tesané balvany, zarastené machom; sú tu odvtedy, čo sa staval kaštieľ, akiste boli prebytočné. Teraz sa do nich opieralo slnce.

Veronika kýchla. Hľadala vreckovku, vybrala kľúče, potom obálku s kandidátovým písmom, napokon vytiahla vreckovku a oprela sa o jeden z balvanov.

– Brat je najviac proti tomu, aby som sa rozviedla. – Založila si okuliare, ktoré jej daroval kandidát. – Viete, Miro... mi písal, aby som sa najprv rozviedla... a že potom sa bude dať už niečo robiť! Dám vám to prečítať. Chcete?

Kročila medzi kamene.

– Tu by sa dalo aj dobre opaľovať. – Dotýkala sa oboch kvádrov, obchytávala ich rukami, ani čo by sa chcela pohojdať medzi nimi alebo sa o ne oprieť a zodvihnúť.

– To by sa dalo ešte použiť na niečo... nie? – Hlavou kývla ku hranolu, na ktorom sa uchytila akási bylínka s malými lístočkami.

– Ale nehnevajte sa, že som vám to všetko tak vysypala zo seba...

Usmiala sa na mňa koketne, možno ani nestála o odpoveď, neviem. Vzápätí sa zamyslela. Vták zapískal na strome, Veronika mala náhle vrásky po stranách úst a v tvári hlbšie tieň, plastika jej nosa zvýraznela, podmienilo to slnce a tieňohra bez mäkkých prechodov, medzi krajnosťami svetla a šera. Sadla si na balvan. Chromé dievča práve prechádzalo obďaleč. Zahľadel som sa naň, Veronika sa tiež dívala a poznamenala:

– Neznášam to dievča... a neviem prečo! – Zoskočila zo skaly.

O pár dní, opäť nad ránom, prišiel Veronikin brat. Vyzeral nevyspatý. Bol som však už hore, chystal som sa práve na prechádzku, a on zastal pri prahu predsiene vo dverách rozkročený, cez plece mal tanistru. Nič nevrazil. Čiapku držal v ruke, nevošiel dnu. Pozrel na mňa a sklopil oči, čiapku si preložil pod pazuchu. Znovu sa zahľadel na mňa, akoby meral vzdialenosť medzi nami a odhodlával sa na niečo.

– Nech... – prestupoval na mieste, – nech... nechá toho advokáta. – Hruď sa mu pritom nadvihla, akoby chcel zvriesknuť, ale hlas mu ostal slabý. Zamrmlaná prosba, prosil pohľadom, bola v ňom i vďaka. Zaďakovanie i úfnosť. Hovoril očami, modlikal nimi, žiadal, naliehal, vysvetľoval.

– Veď Veronka... má muža, – vyhlásil. Malo to tón prisahy, neotrasiteľnej viery, povedal to mäkučko, utešene.

Potom sa temer uklonil, čiapku chytil oboma rukami, bral sa preč, no z predizby sa ozvalo niečo ako „zbohom“.

Na druhý deň bola Veronika mrzutá, zdalo sa mi, že plakala. Okolo ôsmej odišla na poschodie upevňovať štítiky, tesne pred obedom som ju bol hore zavolať, nejaké dievča ju hľadalo s balíkom.

Dievča si čosi šepkalo s Veronikou, ktorá sa ma potom spýtala, či si tu môže niečo rozbaľiť. Nemal som námietky. Otvorili balík. Bolo v ňom zo desať vyšívanych obrusov, rozkladali ich, ohmatávali, pozerali vzorky, materiál, obrubu.

– Tento si nechám, – vyjadrila sa nakoniec Veronika. Rozhodla sa pre obrus, celý akoby zošíty z čipiek.

Potom, ako to dievča s balíkom odišlo, Veronika

starostlivo zavrela dvere, privierala ich, akoby nemienila vyrušiť, prebudiť kohosi, kto práve zaspal. Skúmavo hľadela na mňa, až prisne, naliehavo, podozrievavo a výhražne. Možno som ju neprávom upodozrieval z takýchto pohľadov, no pôsobili tak.

– Súdruh správca, – začala vyhýbavo, neodhodlane, červeň jej vstúpila do tváre.

– Bol tu môj brat, čo? – Zvýšila hlas, prstami žmolila čipky obrusa. Neodvetil som.

– Ja za to nemôžem... on je raz taký... – vzdychla. – Ani keď príde domov, nič nepovie, nič... ani bú... – dopovedala rozrušene, s hnevom, namosúrene.

– Nehnevajte sa... prosím vás... ja viem, že sa ani nepozdravil. On je raz taký, – zopakovala.

Povedal som jej, že niet dôvodov na rozčúlenie, pretože jej brat na mňa nepôsobil zle, práve naopak; zdal sa mi priamy a otvorený.

– Blázon je to... – vybuchla nechtiac so zlosťou, vzápätí sa však usilovala poopraviť svoj príkry súd. V očiach mala vlhko, bola krajne vzrušená. – On za to nemôže... prosím vás, súdruh správca, – pokračovala umiernene, – nemyslel to zle...

Ešte nikdy som nevidel Veroniku takú vzrušenú, nevedela sa ovládať, nemyslel som si, že je taká vznetlivá a prudká, nečakal som to od nej.

– Brat... hovoril mame... že ste mu povedali... že... že... sa nemám dať rozviesť, mama mi to... hovorila... že jej to povedal brat!

Hovorila so vzlykmi a dvíhala ten obrus na seba, akoby si skúšala, či jej pristane.

– A keď som sa potom spytovala brata, či ste povedali, brat sa len tak díval...

Počúval som ju a vystrihoval som si poštové známky z nahromadených obálok, zbieram ich občas a potom posielam do Maďarska synovcovi.

– ... skutočne ste povedali, aby som sa nerozviedla?

Sledoval som ju zrakom a mal som znenazdania pocit, že na ňu hľadím ako jej brat. Nič som na to nepoznamenal. A ona vyšla von s ústami plnými zdržiavaného plaču.

O nejaký čas sa vrátila k téme, no pokojne, ospravedlňovala sa mi, rozprávala, že bola veľmi nervózna, a aby som sa nehneval, lebo z nej tak všetko hlúpo vyletí...

Bolo to pri obede. A povedala súčasne:

– Nerozvediem sa...!

Vyslovila to pevným, istým hlasom, presvedčivo. Pomaly som sa utvrdzoval v tom, že sa rozhodla naozaj zabudnúť na kandidáta. Rozprávala mi príhody zo svojho manželstva a meno muža vyslovovala s citom, vykresľovala mi ho ako ochotníckeho herca, konferenciera na estrádach, milého, živého človeka, trochu punktičkára, zdôverila sa mi, ako spolu žili, mrzelo ju, že sa jej manžel zaplietol do podvodov.

Reagoval som na to mlčaním a ona rozprávala ďalej, akoby ani nečakala odpoveď.

– Viete, keď sa muž vráti, odsťahujeme sa do Bratislavy, – oznámila mi raz na začiatku jesene. Šiel som do dediny a vypravádzal som ju na autobus; náhlil som sa do kina.

– Mám v Bratislave sesternicu, – zakašlala, – robí v Dunajplavbe. – Práve chcela pokračovať, keď sa znenazdania objavilo pred nami chromé dievča. Veronike zmeraveli oči, skoro zastala, akoby chcela

zrazu cúvnuť. Pocítil som dotyk jej pleca a chromé dievča postupovalo k nám ľahučko, akoby sa vznášalo, nezvučne nieslo košík s krásnymi zrelými jablkami.

Usmievalo sa a zaželalo „dobrý večer“, odvetil som jej tým istým pozdravom, a keď som sa potom o pár minút obzrel za ňou, už jej nebolo. Veronika šla mlčky, zrazu nenávisťne prehovorila:

– Nezniesiem to dievča ...

Domovníkova trojfarebná mačka prebehla okolo nás.

A po chvíli:

– ... pokoru neznášam ...

Opýtal som sa, či je presvedčená, že chromá je pokorná, a Veronika dopovedala hnevľivo:

– ... ja viem, že je pokorná ... poznám ju! – utrela si spotené čelo, odľúkla. – Viete, človek má len toľko, koľko si sám vytlačie ...! Keď nemá lakte, je hotový! – poznamenala a vysiakala sa. – Je chladno, – dodala, – bude zima.

Po filme ma čakalo prekvapenie. Pred kaštieľom stálo nové auto a kandidát fajčil vedľa neho.

Sprvu ma nepobadal. Bol v montgomeráku, v ruke držal klobúk. Zdá sa mi, že ho môj pozdrav trochu zarazil.

– Prepáčte, že vás obťažujem, – povedal stroho, úprimne, silne mi stisol ruku, – ale bol som tu ... naproti, a tak som sa zastavil. – Ponúkol ma cigaretou, zaďakoval som a pozval som ho. Kabát si zavesil jediným elegantným pohybom, usmiaty, prívetivý; starostlivo vyžehlené snehobiele manžety košeľe so zlatými gombičkami sa mu objavili spod rukávov saka, kedykoľvek nadvihol ruku alebo spravil ňou i to najmenšie gesto. Tmavomodrá zvláštna,

matne sa lesknúca kravata s jasnými purpurovými prúžikmi dodávala jeho zovňajšku slávnostnú podobu osoby, ktorá vie vystupovať vo verejnosti bez chýb a neistoty. Poobzeral sa po izbe, prehodil si pravú nohu cez ľavú, posunul sa v kresle ako návštevník koncertu, ktorý sa práve mieni sústrediť iba na hudbu.

– Máte tu báječne! – povedal a ukázal čistú linku, pravidelné zuby. – Viete, že vám závidím? Ohromné prostredie je tu! Skutočne! Veľmi dobre som sa tu cítil!

Teraz sa zase narovnal v kresle, rukou si prešiel po čele. Nohavice mu odhalili pekné modrosivé ponožky s pozdĺžnymi prúžikmi.

– To máte koho? El Greco ... pravdaže ...! – Obratne, ako keby sa poklonil, vstal a pristúpil k zarámovaným reprodukciam. – Ten El Greco ... úžasný zmysel ... – nedokončil, hľadel zblízka na obrázok. – Tá jednoduchosť v prednese ... a hoci sa to naozaj zdá monotónne vo farbách, má to ohromný kolorit ... tie hlavy svietia v celom tom pozadí ... – usmial sa. – Nie? – opýtal sa.

Neodpovedal som, nalial som mu koňak a on sa vrátil späť na miesto.

Potom sa naklonil a zložil ruky.

– Vlastne neviete ... prečo som prišiel. – Zapálil si cigaretu. – Možno sa vám to bude zdať čudné ... ale ... – na okamžik sa odmlčal, pripili sme si.

– Prišiel som kvôli Veronke ... – pokrútil nohou. – Viete, celá vec ... je zložitejšia, ako si myslíte ... – poopravil sa, – ako si myslím aj ja. Že si píšeme a podobné veci, to nechávam teraz stranou, nemá to momentálne význam, ale ... – pokračoval tichšie: – Chcem vás vlastne požiadať o spoluprácu!

Akoby ho zamrzelo, že mlčím, pozrel na mňa pozdrievavo a povedal:

– Možno neviete, že Veronika má manžela. Je odsúdený. Aj som sa trochu informoval o celej veci. Je odsúdený na osem rokov pre rozkrádanie... je tam viacej paragrafov, travičstvo, skazené výrobky a tak, nechcem to rozvádzať... nechutné záležitosti, proste... skrátka...

Znovu si prešiel rukou po čele.

– Hlavná vec je však v tom, že Veronka je vydatá a potrebuje sa rozviesť! Keď som tu bol, hneď som vycítil, že niečo škripe v jej manželstve. Nie že by som bol vyzvedal, ale prax, chápete ma, – spravil neurčité gesto. – A ona sa mi... dá sa to tak povedať, i keď to znie hádam trochu pateticky... vyžadovala sa mi! Vycítil som, že má o mňa záujem, také veci človek vybadá, to konečne nie je nič zvláštne. Nehovorím to preto, že by som sa chcel nejako chváliť alebo čosi podobné, ale... chápete ma... vravím to tu len preto, aby som vám mohol vysvetliť vlastné stanovisko. Ona sa možno... – nedočkavo si pripálil novú cigaretu, – ona má možno ku mne istý vzťah... ktorý by sa dal hádam nazvať láskou. Ale ja si myslím, že to ani nie je láska, dá sa to u nej vysvetliť okolnosťami, bola tu sama... naraz príde niekto, komu všetko povie... rozumiete! Ja som to však nechápal a ani to nechápem ako lásku, správnejšie je, že sa usilovala od všetkého oslobodiť, dostať sa z toho všetkého... od muža a tak. Bolo mi jasné, že je mladá, že sa potrebuje rozptýliť, že potrebuje spoločnosť. Preto som jej aj dvoril, ak sa to dá tak nazvať. Nahovoril som ju, aby sa dala rozviesť, a že potom sa všetko uvidí. Nič viac, nič som jej nesľuboval. A nahovoril

som ju, aby sa dala rozviesť len preto, lebo je ešte mladá, má život pred sebou, môže sa ešte dobre vydať, je pekná a inteligentná. Povedala mi, že svojho muža v skutočnosti neľúbila! Rozumiете mi? Pravda, pripustil som svojim správaním pred ňou, že k nej mám bližší vzťah, ale robil som to len preto, aby sa čím skôr rozviedla! Aby mala možnosť, aby mala znovu možnosť začať všetko znovu s jasnejším zameraním. Robil som to všetko len v jej záujme, záleží mi na tom, aby sa zase vrátila do života. Nevie, či som sa pritom nedopustil chyby. Preto som si dovolil prísť aj k vám, aby ste ju potom po rozvode, ak k tomu dôjde, usmernili! Ja som jej o tom, čo vám tu hovorím, napísal.

Mlčal som. Neprehovoril som ani vtedy, keď právnik chcel preklenúť ticho a isté sklamanie, čo sa mu zjavilo v tvári, pedantnou zdvorilosťou. Vyprevadil som ho bez slova. Po návrate do izby som pocítil, že mám horúčku. Priložil som na oheň.

Ráno mi Veronika povedala:

– Viem, že tu bol. – V tej vete bola horkosť, výčitka, opovrhovanie i nenávisť. A potom viac-menej až víťazoslávne zvestovala: – Bol aj u nás. – Nejaký úškrn a o chvíľu jej zahral na perách úsmev, akoby bola čímsi poistená, akoby mala niečo za lubom. Nechápal som, čo mienila týmito dvoma kusými poznámkami. Obliekol som si kabát. Veronika povedala, že pôjde so mnou, pretože sa chce spýtať dolu v dedine, či dostali veľké termosky.

Toho dňa zavítal do našej dediny jasnovidec. Sli sme práve s Veronikou na poštu, keď sme začuli veselú polku z mikrofónu, ktorý bol upevnený na osobnom aute, čo neďaleko zastalo. Z voza vystúpil veľmi tučný, nižší chlap v klobúku; držal balík letáč-

kov a rozdával ich okolostojacim výrastkom a deťom. Potom sa ozval mikrofón, prehovoril celkom slušnou slovenčinou:

– I do vášho družstva prišiel majster Dollini, jasnovidec, kúzelník a iluzionista, aby vám spríjemnil dnešný večer. Dnes už iste nikto z vás neverí na zázraky, čary a kúzla, ale šikovnosť, vtip, pohotovosť a dlhoročná prax môže vyčariť pred vašimi očami skutočnú ilúziu zázraku, ktorý vás poteší a pos... – Niektoré slová nebolo rozumieť a text sa stal zreteľným až po chvíľke: – ...de sa vydáva jedlo, hneď naproti veľkej miestnosti Osvetovej besedy! Nezaбудnite: Dnes večer, večer plný prekvapení, stretnutie s majstrom Dollinim – jasnovidcom, kúzelníkom a iluzionistom! Listky hneď naproti v okienku jedálne!

Čoraz viac ľudí prichádzalo k tomu tučnému, obstali ho, už som ho nevidel, hlúčkost rastol, otvárali sa okná, postavy vychádzali na prízemie. Veronika mala svoju termosku, pobrali sme sa preč. Reči o jasnovidcovi boli predmetom všeobecných debát, i domovník mal o ňom svoju mienku. Na druhý deň o Dollinim hovorili aj dôchodcovia z Domova. Stretli sme ich, bolo pekne, tak ako včera, prechádzali sme s Veronikou okolo zástupu staručkých pri letohrádku, kde sa obyčajne zastavili, aby si oddýchli. Veronika ich videla po prvý raz a zdalo sa mi, ako keby sa ich trochu bála. Hovorila, že sa ponáhľa na obed. Staručkých sprevádzal ten istý krátkozraký psychológ, ktorého som tu vidaval už pár rokov, vždy sa distancoval od svojich zverencov. Ale oni ma obklopili. Tí, s ktorými som sa poznal, ma predstavili novým. Niektoré tváre chýbali. Dali sme sa do reči. Staručkých zaujalo najmä vyťahovanie zajacov z klo-

búka a premenenie kohúta na gitaru, z ktorej sa ozývalo kikirikanie.

Všetci spomínali, kedy posledný raz zažili niečo podobné, každý spomínal nahlas, skákal do reči druhému, mnohí sa už nevládali upamätať, boli príliš vzrušení, mýlili si roky a udalosti.

Stalo sa, že vysoká starena povedala meno akéhosi dávneho kúzelníka vo Viedni a jej priateľka sa veľmi rázne ohradila proti tomu, že by to meno mohla vedieť práve kamarátka; začala tvrdiť, že to meno pozná len sama. No vysoká starena sa nedala. Vyhlásila, že jej priateľka sa už dobre nepamätá, pretože, ako vie, bola vtedy v Amerike, a nie vo Viedni. Nastal spor, vysoká starena sa žalostne rozplakala a vravela s neprítomným zrakom, že stratila tri dcéry v plynovej komore, povykrućanými prstami si obchyťovala líce, kým plešivý starček napodobňoval jasnovidca.

Vzlyky vysokej stareny ešte neutíchli, keď som zazrel na zákrute toho tučného muža, ktorého som včera videl vystupovať z auta a rozdávať letáčky. Prichádzal k nám.

Dôchodcovia sa pomaly zberali na odchod, tučný chlap prešiel povedľa nás, usmial sa a kývol hlavou, akoby sa pozdravil. Zastal pred portálom kaštieľa. Psychológ sa pozrel na hodinky:

– Ešte desať minút môžeme zostať, – riekol fufnavo. Staručkí znovu ako na povel obsadili stoličky. Tučný postúpil bližšie k oknám a díval sa na kovanie mreží.

Veronika ma odtiahla bokom a šepla:

– To je Dollini.

Neviem, prečo sme podišli k nemu. Dosiaľ som si neuvedomil, prečo som spravil ten krok. Stáli sme

takto naproti tučnému. Pozrel na nás a hneď nám podal ruku.

– Som Dollini, – povedal. Veronika sa začervenalala, sklopila oči. Jasnovidec sa skúmavo zahľadel na mňa a usmial sa.

– Som vlastne . . . Okruhlica, – pokračoval. – Ale s takým menom nemožno robiť kúzelníka.

Znovu sa usmial.

– V kaštieli je múzeum? – spýtal sa láskavo. – Niečo také som počul.

– Nie. Archiv, – pohotove odvetila Veronika. Jasnovidec párkrát prikývol a zhovorčivo dodal:

– Keď tak chodím a mám čas, rád sa zastavím a popozieram, kde čo je.

Niektorí z dôchodcov obďaleč nás pozorovali.

– V archíve sú rozsudky, – vysvetľovala Veronika, – a žaloby, Trestné pojednávania. – Upravila si vlasy.

Jasnovidec si zložil slamený klobúk a rukávom bieleho poľakovaného plátenného kabáta si potíeral spotené čelo.

– Ale z veže je krásny výhľad, – ozvala sa opäť Veronika koketne.

– Dnu nie sú nijaké pamiatky? – opäť sa spytoval jasnovidec.

– Sú. Zbrane. A vo veži sú kríže. Patrí to pamiatkovému úradu. Už si mali po to prísť. Taký oltár je tu a kríže! – Potom sa Veronika obrátila ku mne.

– Súdruh správca by vám najlepšie mohol . . . – nedopovedala.

Hádam mal jasnovidec naozaj záujem o niekoľko tých pozostatkov minulosti, čo sú dnu, nuž som ho vyzval, aby si prezrel kaštieľ, ak má vôľu.

Zakýval som dôchodcom, vošli sme do kaštieľa.

Jasnovidec bol vyholený, úzke fúziky mu dodávali výraz šviháctva, rozprával rýchlo, gestikuloval buclatými rúčkami, nevyzeral na kaukliara, správal sa bezprostredne, žartoval. Poprezeral si bývalú kaplnku s veľkým gotickým krížom. Potom sme vyšli na schody, ktoré špirálovite stúpajú až do veže. Prebehla popred nás domovníkova trojfarebná mačka a Veronika skoro zakopla o ňu.

– Aby ste neboli nešťastná, – zažartoval jasnovidec, povedal to tónom komplimentu, obrátil zrak k Veronike a ona odvetila s úsmevom a otázkou:

– A čo . . . keď som už nešťastná?

– Prečo by ste boli? – opýtal sa jasnovidec s galantným úsmevom, zaliečavo.

– Mali by ste to vedieť, keď ste jasnovidec, – vyjadrila sa Veronika a spontánne, úprimne sa zasmiala. Všetci traja sme vtedy prechádzali popod zvon na galériu, ktorá obťáča celú vežu.

– Musíte si niečo zapamätať, viete? – nadviazal jasnovidec so smiechom a dopovedal: – Nič nie je . . . nikdy stratené! – Oprel sa o zábradlie a zahľadený do diaľky zopakoval: – Nikdy nie je nič stratené. – Vzápätí sa znovu pozrel na Veroniku a doložil s dobrodušným uškieraním. – To vám hovorí jasnovidec!

– Dobré . . . – prisvedčila ešte rozosmiata Veronika. – To ste mi prišli povedať?

– Samozrejme, – odpovedal jasnovidec a pripaľoval si cigaretu. Od dediny sa nieslo poludňajšie zvonenie, traktor bolo počuť zľava od rieky a chovanci pomaličky cupkali domov.

V parku začali padať listy, cesta do kaštieľa bola od nich oranžovočervená a hlinenozlatá a šušťala pod nohami, jasnovidec už dávno robil zázraky

v iných mestách. Veronika stála pri okne, hľadela, ako sa na stromoch obnažili konáre; zrazu preriekla pošepky:

– Tak je ticho. – Oprela sa čelom o oblok.

Zhrkotalo nákladné auto, smetiarsky voz. Dvaja chlapi vyskočili z kabíny, ponáhľali sa k nádobám na smeti, tesne pri nich zastali, poobzerali sa a brali ich. Vysypali odpadky do toho veľkého, ohyzdne rachotiaceho bachora auta.

Veronika si brala kabát, zamkol som kanceláriu. Uzmyslel som si kúpiť fľašku vína v dedine a vypotiť sa, lebo som dostal chripku a ešte ma prenasledovala. Keď sme vyšli na dvor, po smetiarskom voze a chlapoch už nebolo ani slychu.

Veronika sa pohrávala so strúhadlom, pohadzovala si ho na dlani a povedala s nečakaným posmeškom:

– Keby som vedela, prečo je po všetkom nakoniec vždy len ticho... možno by som aj verila, že nič nie je stratené.

Zasmiala sa krátko, ako z povinnosti, nútene. Zovrela strúhadlo v pästi a povytierala si ňou oči.

– Ale to práve neviem, – dodala a znovu nadhodila strúhadlo.

– Filozofujem, ale to robí počasie, – vravela so smiechom.

A tu spoza zákruty vyšlo chromé dievča. Pobadalo nás, zrýchlilo chôdzu a krivkanie bolo viditeľnejšie. Nedíval som sa na Veroniku, neviem, ako sa tvárila, lebo zrak som odvrátil od chromej, ktorá sa blížila k nám s uveličenými očami; pozdravila sa a hneď sa obrátila na Veroniku:

– Toto ste... toto ste... stratili, – vravela chromá s rozžiareným pohľadom, začala niečo vyberať

z vrečka šiat a celá sa pritom naklonila dopredu.

– Nosím to stále so sebou, že vám to dám, ale nemohla som vás stretnúť, – pokračovala chromá a jej hlas, presiaknutý hanblivosťou, bol vrúcny. Hovorila, akoby ďakovala:

– Nestratili ste to vy? Našla som to tu... celkom pri kaštieli!

A prsty chromej podávali Veronike zlatú roztrhanú retiazku s maličkým srdiečkom, kotvou a krížikom.

– Také... tieto nenosím, – stroho oznámila Veronika. Vykročila.

– Nestratili ste? – ohlásila sa chromá s veselým úsmevom.

Zadivené hľadela na Veroniku, akoby čomusi nerozumela, nastala tíšina. Chromá ešte stále držala retiazku a trochu prekvapene pozerala za Veronikou, ktorá odchádzala so zlostným výrazom.

Po návrate z dediny som šiel do drevárne a povyberal som si najsuchšie jedľové i bukavé polená, naštiepal triesočiek, pristihol som sa, že sa vlastne teším na ten oheň v krbe.

Keď už šľahali plamene, pritiahol som si kreslo bližšie k teplu, starý kožuch som si rozostrel pod nohy, vyzul som si papuče, začínalo sa šeriť. Starodávna skriňa, knižnica i úzky secesný sekretár boli v tej rastúcej tme ako matné, zahmlené, neurčité priečelia činziakov na malom námestí. Zrazu sa mi vybavila predstava z konca vojny. Ema ešte vtedy žila, šli sme pomaly a na rohu, kde stáli kedysi veľké hodiny, obklopené reklamami a lavičkou, zo všetkých štyroch strán ležali trosky domu naproti a medzi nimi s bývalým zariadením nejakej izby, ktoré sa tu povalovalo dolámané, stála, akoby ju tam ktosi pekne položil, skoro nová lesklá pozauna. Ema sa

ma chytila, badal som, že jej je zle, zašepkala mi s privretými očami: – Ide na mňa jarná únava, – hľadela na mňa spod obočia vytrvale, viac neprehovorila a zdá sa mi, že som vtedy po prvý raz pocítil neustálu, nadčasovú prítomnosť či vládu ticha nad všetkým. Ema mi neschádzala z mysle.

Priložil som na oheň, nasypal som si prášok do úst a mal som dojem, že som zazrel kohosi pred oknom hľadiet na mňa a držať mreže rukami. Naozaj. Pred oblokom nehybne stál Veronikin brat, zvieral ostré hroty, ktorými sa končia mreže, a díval sa mlčky, sústredene, svetlo ohňa mu ožarovalo tvár, preto sa mi hádam javili jeho oči väčšie, vypleštené a súčasne vpadnuté do dutín. Nespúšťal zo mňa zrak, ani sa nepohol.

Vyšiel som von. Veronikin brat mi prichádzal oproti. Tentoraz bol v tmavom obleku, mal čiernu viazanku, dokrkvanú a nevyžehlenú, ale čistú bielu košeľu, známy cestársky kepeň prehodený cez plecia, pod pazuchou čierny klobúk. Pozval som ho ďalej. Nasledoval ma bez slova. V izbe som rozsvietil, plášť som mu chcel zavesiť na vešiak, ale on ho nevypustil z rúk a položil ho v predizbe na debničku ku kvetom. Topánky mal vyčistené, starostlivo nakrémované, leskli sa, bolo mi čudné, že sa nezablatil cestou, oblek mu bol malý. Klobúk úplne nový, vôbec nie sformovaný, položil si na kolená, keď už sedel. Mlčal. Vytiahol som koňak a poháriky ako onehdy, nalial som. Ponúkol som ho, jemne, veľmi jemnučko sa mi dotkol malička a tichučko preriekol:

– Nemôžem. Zle mi to robí na hlavu. – Jeho odmietnutie, toto prosté priznanie, vyslovené tak priamo, ma zahanbilo. Díval sa na mňa krotko, chápavo,

musel som sklopiť zrak. A on sa zahľadel do plameňov. Potom sa pozrel na obraz, čo mi visí nad krbom. Je to fotografia Rodinových Milencov, Veronikin brat ju vnímal s veľkou pozornosťou, mal som pocit, že si navždy zapamätáva každý detail sochy muža, čo sa tak nežne dotýka svojej lásky. Cestárova tvár bola pritom čistá, azda trošku prekvapená, ústa pootvorené a oči užasnuté, bolo v nich cítiť žiaľ, bolesť, ktorá neprehovorí, i zmierenie a dôstojnosť.

Bez toho, že by zmenil smer pohľadu, vsunul tie svoje veličizné ruky do vrecák a vyberal z nich papieriky, útržky z obálok, poodliepané známky. Až potom, keď mi podával všetky tie papiere s poštovými nálepkami a hĺbou známok, pozrel na mňa; mal nevinný, čistý a dobrotivý pohľad.

– Veronika hovorila . . . že zbierate známky, – povedal vrúcne a ostýchavo.

Znovu zavládla tíšina, nebol som schopný vyriešiť poďakovanie. Čas plynul bez slov. A on zrazu pokrútil hlavou na obidve strany, nachýlil sa dopredu a zase narovnal chrbát, bolo to ako správanie diváka v kine, ktorý nemôže sledovať obraz pre veľkú hlavu, čo mu zacláňa výhľad. Potom vytiahol vreckovku novučičkú a belostnú, zloženú do malého štvorca, pozorne ju rozbalil a zjavila sa fotografia muža-vojaka bez čiapky. Držal ju opatrne za konček, podržal ju pred mnou a riekol:

– To je on. – Po kratučkej pomlke dodal: – Veronikin muž. – Vzápätí vložil fotografiu do vreckovky, poskladal ju a zasunul.

Zase sme sedeli nemí, no on ako keby odrazu prepadol krajnej beznádeji. Sklonil hlavu. Na okamih zavrel oči. Zamrmľal:

– Už sa . . . rozsobášila.

Nevydržal som, neviem, ako som vstal a hádam som sa opýtal hlasnejšie, ako mu môžem pomôcť; dlane som akosi predsunul pred neho. Tiež vstal a položil svoje ťažké, zrobené, drapľavé ruky na moje; položil ich opatrne, poľahky, akoby hmatol a presviedčal sa, či mám ruky úplne prázdne; napokon mi uzavrel dlane mojimi vlastnými prstami. Vtom sa odvrátil, pomaličky podišiel ku krbu, zohol sa, akoby ho čosi bolelo, priložil na oheň pár polienok a vetvičku čečiny, vyšľahli žlté, štíhle, pretiahnuté plamene.

Veronikin brat sa zahľadel do toho blčania, pristúpil tesne na dosah k plameňom, skoro mu olizovali nohavice a kolená, bezvládne si oprel čelo o konzolu a chytil si hlavu cez uši. Tvár som mu nevidel, konzola uprostred štuky na krbe mu ju zakrývala, oheň sa vzpínal, tohto roku po prvý raz začínalo snežiť. Vločky padali nepravidelne, sprvu ojedinеле, no potom ich pribúdalo čoraz viac, bolo ticho, zbieral som rozsýpané známky.

Veronikin brat sa odvrátil od krbu, ešte raz nazrel do ohňa a uberal sa preč neistou chôdzou, stisol som mu ruku, no akoby si to ani neuvedomil, šiel som za ním. Pred kaštieľom ho hneď bielil sneh. Kráčal vzpriamene ako spravodlivý.

Ráno, tesne pred príchodom Veroniky, dival som sa na nákladné vojenské autá, uháňajúce k horám. Podistým nejaké cvičenie. A Veronika, len čo vstúpila dnu, začala hovoriť o bratovi. Bola rozhorčená do krajnosti, celá bez seba sa opýtala:

– Bol tu . . . čo? – A hneď pokračovala skoro zúrivá: – Viem, že tu bol. – Tank prechádzal popred okná, sklo sa zachvelo.

– Našli sme ho vonku. Len tak sedel . . . na prahu. – Ďalší tank hrmotil a pásmi rozrýval blato.

– Nechcel povedať, kde bol. – Vhodila dve vajcia do vriacej vody. – Ja sa mu nemôžem . . . podriaďovať, to si musí vyhodit z hlavy! – vyhlásila spurne, rozčúlene, s rumencom na tvári, oči jej blýskali, boli samá zlosť a bolesť. – To musí pochopiť . . . že aj ja chcem žiť.

Nasledujúci tank naplnil lomožom kanceláriu, ako keby vchádzal dnu. Prievan prudko otvoril dvere. Veronika drgla do okna a buchla ním.

– Mám už toho akurát dosť! Keď si myslí, že sa nemusí vpratať do kože, tak môže ísť het! lba čo hanbu robí! – Vypleštené oči upiera kdesi na stenu a naraz sa v nich objavil aj strach. A roztrpčeným hlasom rozprávala o svojom bratovi i potom:

– Čo si myslí? Musí si to raz všetko uvedomiť . . . Musí si uvedomiť, že sa stále naňho nemôžu brať ohľady! Ani vtedy, keď ho muž ťahal z toho ohňa, na ňom nezáležalo!

Pásky tanku bolo znovu počuť.

– A kto berie ohľad na mňa? Nik! Ja si nemôžem . . . dovoliť . . . ani . . . ani . . . – rozvzlykala sa, – ani mať rada . . . A blázon si dovoľí mať rád? Dobré . . . ja už nemám muža, ale to . . . že ho muž ťahal z ohňa . . . to . . . to tiež už nikdy nebude pravda! Aj s tým sa skoncuje! – Poslednú vetu zakričala a nepričetne sa rozplakala.

Tanky mĺkli. Opäť prehrmelo niekoľko nákladných áut a za nimi veľká sanitka. A napokon sa nad všetkým zasa rozhostilo ticho. Veronika sedela bez slova, zarazená, ako keby jej bol ktosi vynadal, a hľadela na padajúci mokrý sneh. Vtedy som vstal a povedal jej, že nemá pravdu.

V. - sick
- To viem dávno... že nesúhlasíte, - oznámila s pohrdaním. - Ale ja si budem robiť to, čo chcem. Nemám rada... ak sa niekto mieša do mojich vecí!

Odvtedy bývala Veronika čoraz zdržanlivejšia, sedávala pri okne so zaklonenou hlavou a oči mávala zvláštne, nehybné a veľké, veľmi veľké, ako keby ich zväčšila úzkosť, boli ako zakliate.

Pohybovala sa bez záujmu o veci v kancelárii, pripadala mi chorá. Sedávala pri okne ako kedysi, keď vyzerala poštára a dívala sa na padajúci sneh. Tento príbeh sa každodenne opakoval.

V isté neskoré predjarné popoludnie, tesne pred západom slnka, boli sme s Veronikou hore v archíve, premiestňovali sme spisy do nových sklenených skriň a neviem, ako sme sa obaja ocitli pri okne. Bol odmäk. A na nebi, tesne nad lesmi, tak ako keby z nich vyrastali, dvíhali sa oblaky v obrovskom súvislom celku a podobali sa závratným, nebotyčným zasneženým veľhorám. Jednotlivé končiare tohto mariva mali presný tvar a hutnosť, zázračný purpur, prechádzajúci v odtieňoch v brúsený achát a miestami do ultramarínu, končil sa čajovožltými výbežkami, na ktorých sa rozkladali úboľové čipky, obsidián, temnota a popol. Veronika hľadela na to pohorie mračien s pootvorenými ústami, ako keby dosiaľ nikdy nebola videla čosi podobné, ruky mala pri perách, prsty schúlené v dlani, akoby nimi držala malú fúkačiu harmoniku alebo si na ne dýchala, a jej tvár, doteraz taká mlčanlivá, vyhasnutá na povrchu a nedovoľujúca vysloviť nijaký určitejší úsudok, bola zrazu výrazná v tom záujme o oblaky, osvetľoval ju i zvláštny, čudný úsmev.

Pohľady sa nám stretli a ona preriekla:

- Je... to pekné, čo?

A to jej prerieknutie, vlastne šepot, hanblivý ako nejaké priznanie, mi pripadalo neobyčajne úctivé. Povedal som Veronike hádam vzrušene a príliš nisto, aby sme sa šli trochu prejsť, že to ostatné počká. Mal som trému, keď som jej to hovoril, trému, pretože som bol rád, že Veronika prejavila predsa len akýsi vzťah, záblesk vzťahu k čomusi, tešil som sa a bol som z toho súčasne nesvoj. Cítil som potrebu povedať Veronike niečo pekné, opýtať sa jej, ako žije, porušiť oponu ticha, ktorej som dovoľoval vyniknúť len preto, lebo som považoval za nevyhnutné mlčať dovtedy, kým si Veronika sama lepšie neuvedomí svoj život, svoje skutky a slová na pozadí neistého pokoja. Chcel som ju takto upozorniť na ticho, ktoré je vždy novou príležitosťou, omilostením a ponukou nádeje. A preto som prehovoril, pozval som ju von na prechádzku, hoci bolo už neskoro. Šla. Pocítil som, že musím hovoriť, aby čistota ticha bola naplnená. Privrával som sa Veronike, spytoval som sa opäť na všetko, o čom mi bola kedysi hovorila, a moje otázky chceli byť za jedno s pokojom.

Sprvu mi neodpovedala. Dívali sme sa na mračná a stúpali sme do svahu. Sneh ružovel a náhle zase šedol. Z brehu bolo vidieť prvé domy vôkol železničnej zastávky a nebo sa zdalo ohromne vysoké, nesmierne, neporovnateľné s oblohou iných dní.

- Brat umrel, - oznámila mi Veronika znenazdania. Obličaj mala opäť zúbožený a jej zrak sa mi javil v tom prichádzajúcom šere a slabučkom mraze šalejúci od bóľu a krátkozraký zároveň. Trasúce sa ruky držala pred sebou, akoby jednou niesla sviečku a pravou si chránila plamienok pred závanom.

- Brat umrel... v nemocnici umrel, - zopakoval.

vala, hľadela pred seba neprítomne. – To bolo takto: V záhrade máme takú búdku... – pokračovala, ale vzápätí sa zháčila. V podvečernej krajine zapískal vlak a jedno okno stanice ožilo svetlom.

– Keď som už bola rozvedená, brat stále chodil za mnou, – rozprávala Veronika.

Naraz sa rozžiarili lampy v uličkách dediny, vlak sa blížil, chuchvalce dymu stúpali do súmraku.

– Stále chodil za mnou a... len sa tak díval na mňa. Nič nepovedal... – pokračovala úrypkovite, – len všade chodil za mnou... Vždy ma našiel, a nič nepovedal!

Údolie sa pomaly halilo do tmy, svetiel bolo čoraz viac, na moste hučal vlak.

– Stál a díval sa na mňa... a vždy ma našiel... A tak som mu raz povedala, že... že muž... môj bývalý muž... že Peter ho nevytiahol z toho ohňa! – Posledné slová vyslovila unáhlene, nepričtetne, – ... že Peter ho nevytiahol z toho ohňa v tej chate, keď ho chytili Nemci! – Prudko sa zastavila a obrátila ku mne blčiacu, rozpálenú tvár.

– Že ho nevytiahol Peter! To som mu povedala... že ho všetci nechali tam a že sa sám zachránil! Že v tom ohni potratil rozum a podarilo sa mu vyjsť z tej chaty pri prestrelke a že ho potom našli omdletého... A brat to počúval... Tak som mu to všetko povedala! A povedala som mu aj to, že nemá čo ďakovať nikomu za to, že žije, pretože z toho ohňa vyšiel vtedy sám a potratil rozum! – Omieľala v podstate to isté a začala vzlykať. Zoštúpili sme k prvým humnám na kraji dediny.

V tme nablízku sa ozvali prenikavé, naliehavé údery na bránu, buchotanie neprestávalo.

– A brat potom šiel... v záhrade máme takú

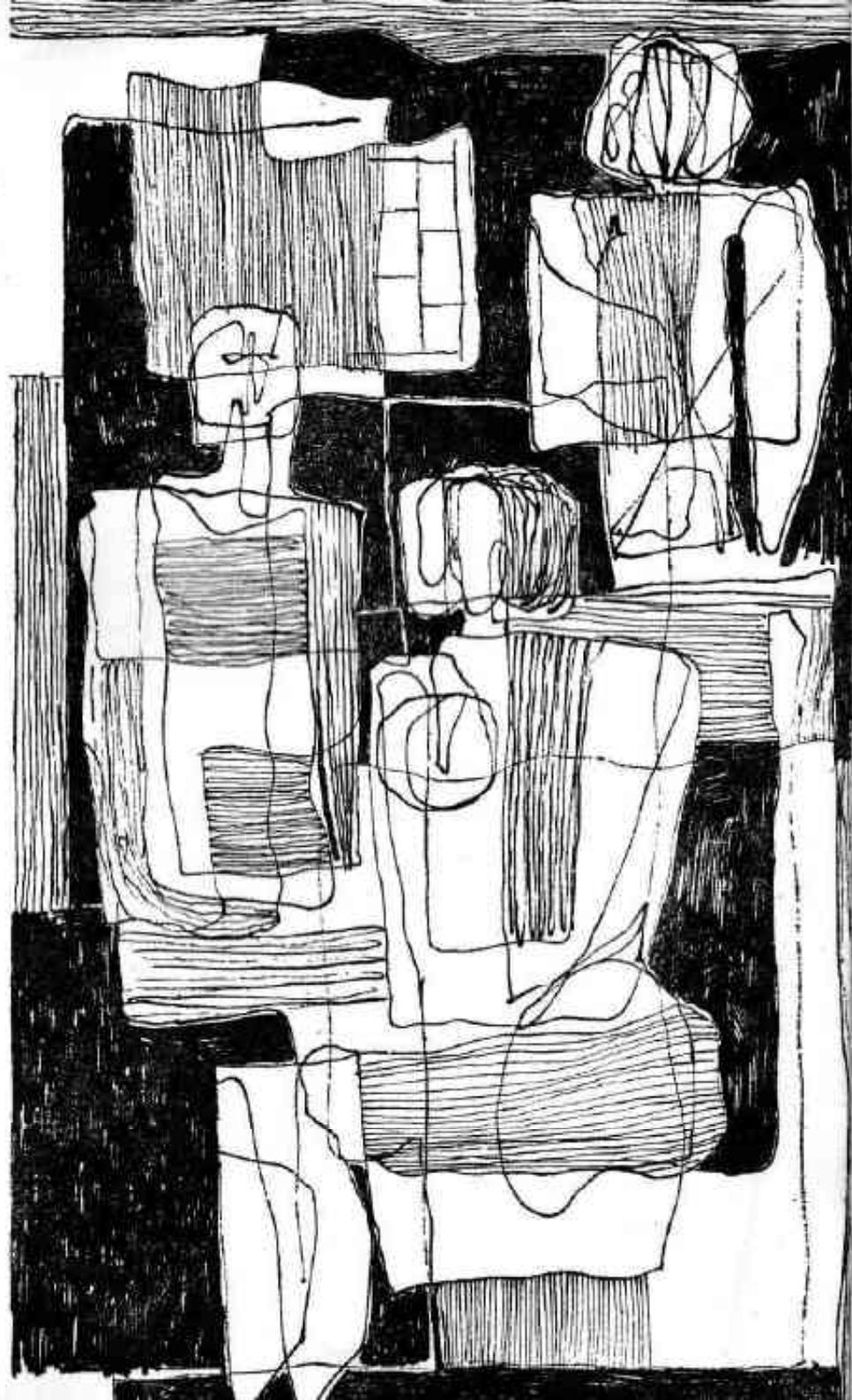
búdku... takú búdku, kde sa odkladali tieto... a zavrel sa do tej búdky a skoro v nej zhorel... nakládal si tam ohňa... odviezli sme ho do nemocnice. A tam zomrel. – Chytila si na okamžik hlavu do dlaní. – Prečo to spravil? Povedzte mi... preto, že som sa rozviedla? Či preto, že som mu povedala, že nemá čo ďakovať nikomu za to, že žije? Tak mi to teraz...

Nedopovedala. Nejaké dievča, opreté o plot, sa dívalo na Veroniku, mal som dojem, že je to tá chromá, a my sme sa blížili k nej.

– Ale Miro si ma vezme, – vyhlásila Veronika s istotou a sústredene. – Miro si ma vezme... len treba... musím počkať. Vy neveríte, že si ma vezme? Vezme si ma nakoniec! Ja viem. To závisí... len od toho... či človek vie čakať! Nie? – spýtala sa zrazu so zánietením a vrúcne, niečo sa v nej prelomilo, akoby čosi náhle získala, akoby držala v ruke tromf. Odhrnula si vlasy z čela a možno si to ani neuvedomila, prudko ma chytila za lakeť.

Opäť zaznelo búchanie na bránu.

SÚKROMIE

– Zomrel súdruh Mecko, vzorný pracovník, dobrý človek. – Rečník odvrátil oči od prítomných a uprel ich na papier s pohrebnou rečou.

– Poznali sme roky súdruha Mecka. Niektorí vedia o jeho ilegálnej činnosti za fašizmu, iní o ňom iba počuli, pozdravovali sa s ním, zhovárali sa o výrobe, žiadali ho o radu. Bol príkladným pracovníkom, manželom, otcom, vychovávateľom, stratili sme v ňom odborníka s veľkým rozhľadom. Keď sa organizovala pomoc oravskej Tesle pred dvoma rokmi, bol súdruh Mecko prvý, ktorý sa dobrovoľne prihlásil do malej, ale údernej bunky, odchádzajúcej na sever podporiť plnenie plánu v mladom sesterskom podniku. Bol to uvedomelý človek. Nepotrebovali sme ho presviedčať o nevyhnutnosti jeho poslania, vedel, kde je jeho miesto, nezdráhal sa odísť. Ale týmto svojim odchodom si nám spôsobil bolesť, súdruh Mecko. I tam, v oravskej Tesle, vzdialený od svojich drahých, blízkych a spolupracovníkov, mnoho ráz i na úkor osobného odpočinku si vedel pracovať neúnavne a s nadšením. Našiel si si čas i na

činnosť v závodnom klube ako herec bábkového súboru a bol si to práve ty, čo si sa stal iniciátorom Popoludní detskej radosti. A neviem, ako ti úprimne zaďakovať za všetku tvoju snahu a osobné zaniehanie aj v našom závodnom klube Revolučného odborového hnutia. Bol si správnym odborárom, česť tvojej práci. Poznali sme ťa, dôverovali sme ti. Ale skutočne sme ťa poznali?

Červenú zástavu, čo pokrývala rakvu, nadvihol vietor a jednému z hasičov, klarinetistovi, podal niekto zo zástupu otvorenú fľašku sódy. A klarinetista ju zase vložil do rúk dirigentovi.

— Ale prečo si tak naraz odišiel?

Fľašku sódy potom prevzal nízky muž v sivom obleku, postarší, s bradavicou tesne pod okom, držal manželku nebohého v náručí, lial jej sódu na tvár cez závoj, ale akási žena mu vzala fľašku z ruky a závoj omdletej nadvihla.

— Prečo si tak naraz odišiel?

Alica, vdova po Meckovi, stojí pri okne a vyzerá, akoby počúvala:

Ako je to všetko ešte blízko, tak blízko, akoby sa to malo ešte len stať, ale ako sa máš? Porozprávame sa. Je čas pofajčiť si pred spaním. Alebo čas ďaleko sa vrátiť? Ďaleko odísť môže znamenať aj ďaleko sa vrátiť, a ak ti niekto odchádza, neverav, že ide preč, možno, že sa začína vracieť, lebo sa hovorí, že každý má mať niekde svoj domov. A preto nikdy nekrič „buď tu so mnou“ a „neodíď“, to vtedy iba ty už odchádzaš a vzdaľuješ sa prvá.

„Rozhovor je dosiahnuteľný,“ sama si hovorila, „ale porozumenie?“ Zasmiala si sa: „Som vždy

sama, preto musím v nedeľu kričať na futbale!“

Pamätám sa, keď si mi to povedala pred rokom, ale včera, keď si vystúpila z autobusu (boli ste agitovať do družstva v Hornom Štefanove), pozvala si na čaj pisárku z investičnej výstavby. Manžela má na vojenčine, plakala ti na pleci a sťažovala sa, že je sama. Dívla sa na otvorenú zásuvku stola a prezradila ti, že je tehotná: „Viete, tak sa bojím, keď som večer v posteli... tak sa bojím, že potom nemôžem zaspáť, a ráno treba ísť zas do roboty,“ vravela a ty si sa spýtala, čoho sa bojí.

„Asi toho, že budem mať malé,“ pozrela na teba: „Ale som aj hrozne rada, že ho budem mať, len niekedy príde na mňa taká strašná táto... potom musím vracáť a robím preklepy a Balko sa so mnou háda...“

A keď ste sa rozchádzali, povedala si jej, že nik nie je nikdy sám. A ona zašepkala: „Ale veď sa ani dobre nepoznáme, len čo sme sa pár ráz videli, keď teraz chodíme spolu na tú agitáciu!“

Pohladila si ju, spomínaš si? Ale prečo si už nie sama? Nerozumiem. Preto, že za tvojím chrbtom bude sedávať pisárka z investičnej výstavby, alebo že za ním sedáva dcérka tvojej spolubývajúcej alebo preto, že máš rada svoju kolegyňu zo závodu, v ktorom sa cítiš doma? Nerozumiem tvojej premene, ale som z nej šťastný. Koľko ráz sme boli šťastní z vecí, ktorým sme nerozumeli, a nešťastní z toho, že sme tiež nerozumeli? Pamätáš sa, ako si nenávidela tento závod, hoci si ho nikdy predtým nevidela, spomínaš si, ako som pricestoval tým o 13.47?

Našiel som ťa spať v prievane. Dvere boli pootvárané, ležala si v priamom slnci. A v tvári si mala výraz nebohej. Zdalo sa mi, že tvoja hlava, nachýlená

väčšmi doľava než k oknu a vyšívanému vankúšu, má neprírodnú polohu. Akoby si sa nebola pohýbala ani ty sama, bolo to, akoby bol ňou pohol niekto iný a bál sa ju potom vrátiť späť na vyležané miesto. Zastal som. Uprostred izby šumela breza spreď plotu, na stole som zazrel úradnú obálku s Petrovým písmom, bola prázdna, bez odosielateľa a pomyslel som si, že Magda je asi v záhrade na deke. A ako som sa tak díval na teba, mal som pocit, že som ťa naraz zradil. Nevieť, prečo som mal taký dojem, až teraz som si uvedomil rozsvietenú žiarovku nado mnou. Zvrtol som vypínačom. Bolo mi smutno z toho príchodu. Ako keď som raz po rokoch navštívil svoju matku a nevedel som ju sprvu rozoznať od stromu, lebo sedela potme a v listí. Šiel som do kúpeľne. A len čo som opäť uvidel naše puknuté umývadlo, ozval sa džez. Zobliekol som si košeľu. Chcel som siahnuť po mydle, keď ho už presahovala tvoja tŕňa. Mlčky sme sa objali. Nevidel som poháre so zubnými kefkami a všetko ostatné na etažeri, lebo chýbali pod zrkadlom, iba tvoja tvár bola v ňom meravá ako vo sne.

„Bola tu Sunegová,“ zašepkala si unavene. Prekvapila si ma takou prvou vetou. Stála si s privretými očami tak, akoby ti ktosi voľačo vyčítal, nerozhodná, a ja som sa opýtal, či Sunegová prišla až dnes.

„Áno,“ odvetila si. „Strašné, predstav si, to ich dieťa ešte stále nechodí. Šli s ním zasa do Lozorne, dala som jej celých desaťtisíc!“ pokračovala si ospravedlňujúcim hlasom, pôsobil ako vysvetľovanie omylu a nechápal som, prečo mám z teba aj dojem urazenej, ktorá sa chce pomstiť, preto som sa usmial a zľakol. Opýtal som sa, koľký raz boli Sunegovci

s tým malým v Lozorne. Je tam detská nemocnica, kúpili sme od nich auto na splátky.

Stále si vpravala odmerane a v očiach si mala smútok, ale pripomínal i hnev, nad ktorým si premýšľala, a sústreďoval sa v tebe.

„Kedy zase odídeš?“ opýtala si sa ironicky a potichu. Župan sa ti zachytil o svietnik s ohorkom sviečky a strhla si ho z lekárničky. Opýtal som sa, prečo sa na to spytuješ, uprel som oči na teba a tak isto ticho som ti odpovedal: Vo štvrtok.

Položila si svietnik na stoličku ku mne pod lampu. Vzala si zápalky z koša a zažala si sviečku, usmievala si sa pritom prirodzene.

Prečo si zapálila tú sviečku? – spýtal som sa podráždene. Bol som unavený. Pristúpila si k sviečke.

Čo to má znamenať? – pokračoval som a ty si znovu zavrela oči. Našpúlila si pery, pristúpila si ku mne, nezohýnala si nohy v kolenách a po každom tom krôčku si zastala a zvažovala váhu tela na nohu, ktorou si stúpila, akoby si skúšala nosnosť ľadu. Hádám som čakal plač, pre ktorý ťa nazýva tvoja sestra hysterickou, spomenul som si na tvoju srdcovú chorobu a ty si hovorila pokojne a pomaly so sviečkou v ruke: „Nič to nemá znamenať. Idem do špajzy, vypálila sa žiarovka.“ Sklonila si hlavu a zodvihla ruku k čelu a akoby si si na niečo chcela spomenúť.

„Teda ty si nikdy neprišiel na to, ako tebou pohľad?“ spýtala si sa opäť pošepky. Mal som pocit, akoby si si tú vetu bola premyslela už dávno, a z tvojho hlasu sa mi zdalo, že si chcela pokračovať, ale náhle si sa zháčila. Prestala si s odvahou tak naraz, ako si to vyslovila? Nevládal som sa dívať na teba, zvrtol som kohútik: voda. Otáčal som ho

doľava, aby prúd silnel, a pocítil som úzkosť. Bol som hladný. Pristúpila si tesne ku mne.

„Neviem, prečo ťa mám tak rada,“ povedala si nahlas. Vzala si mi hlavu do dlaní a v očiach si mala slzy. Dívala si sa začudovane. A ja som mal, neviem prečo, podobný pocit ako pred rokmi u rodičov: sedeli pri peci a zhovárali sa o nej, dívali sa do jej plameňov a boli akísi zvláštni. Až po mesačnom pobyte u nich som zistil, že tá pec im nahradza mňa, nemal som ich vtedy čím podporovať, ale hovoril som si: Musím niečo dokázať. Spýtal som sa ťa, čo ti je, mlčala si, sfúkla si sviečku.

„Chceš vážne znovu odísť?“

Vieš, že je to samozrejmé, nie? Odpovedal som ti? Neviem. Azda som si to len pomyslel. Cúvla si: „Môžeš mi niečo prezradiť?“ spýtala si sa rozochvene. „Povedz, vraciaš sa sem, alebo iba prichádzaš z miesta, kde sa skutočne vraciaš? Rozumieš mi?“ Oprela si sa o stenu. Zavrela si oči.

„Viem, že nie som nevyhnutná v tých твоjich všetkých televízoroch a v tom všetkom, pochopila som to a prišla som na to.“ Hovorila si pomaly. Vzlyk. Nad hornou perou ti vyvrel pot, zdalo sa mi, že máš väčšie ústa. „Ale práve preto, že som prišla na to, že nie som nevyhnutná...“ Zavrela si poniklovanú tyč, vešiak na uterák, „chcem byť nevyhnutnou,“ vydýchla si, „musím byť nevyhnutnou, ale viem aj to, že sama nemôžem byť nevyhnutnou, chápeš ma?“ dopovedala si znova šeptom. Utrela si si oči. Vyšla si z kúpeľne a ja za tebou.

„Nevyhnutnou môžem byť... len pre teba, ale nie som, pochop, rozumieš?“ Stála si pred mnou. A kričala si. Ale aj tak som mal pocit, že je veľmi ticho, hoci hralo rádio, hádam preto, že som ti ne-

videl do očí. Odvracala si ich, a keď som ti zdvihol tvár, zatvárala si ich.

„Rozumieš, že môžem pohádzať, že môžem pohádzať tebou, ak nie som ti nevyhnutnou. Možno, že je to pre teba nezmyselná logika, ale je to tak! Prišla som na to, každý má právo pohádzať, ak nie je nevyhnutným! To ty nikdy nepochopíš, lebo si nikdy nič takého nepocítil, ale ja áno, rozumieš?“ Ale razom si sa zháčila, akoby ti niečo prišlo na um. Pootvorila si ústa, až teraz si sa uprene zahľadela na mňa. Mala si taký nepričetný výraz v očiach.

„Možno to nie je ani pravda, čo som ti povedala, ale...“ nechtami si si zaryla do líca, zostali po nich zakrivené maličké jazvy v pokožke, ktoré sa hneď z nej strácali: „Priznávam sa, žiarlim na teba, že nie si nikdy sám. Že vždy môžeš byť s niekým, ale ja som vždy sama, nech som s kýmkoľvek. Pamätáš sa? Pamätáš sa, ty si mi hovoril, čo všetko vidno z nášho balkóna, ale priznám sa ti... nikdy z neho nič nevidím! Nikdy som z neho nič nevidela.“ Pristúpila si ku gauču. Tvoj modrý sveter sa sušil na ňom, vystretý na uterákoch.

Prerušil som ťa tým „upokoj sa“, povedal som ti, že je zbytočné diskutovať o tom, pretože veľmi dobre vieš, že aj tak budem musieť odísť. A nechcelo sa mi zas a zas opakovať svoje dôvody a to moje prečo. Vieš, že si ma nútila hovoriť ich vždy. Kedykoľvek, keď som sa vrátil k tebe do Bratislavy. Ty si pri nich mlčala, spomínaš si? A teraz to bolo, akoby si mi po prvý raz chcela vyrozprávať svoje dôvody.

„Uvedomuješ si, čo robíš?“

Musím ťa ísť... pretože, ale nebudem ti hovoriť o iných dôvodoch, len o tých, ktoré majú čo s tebou... Hovoril som ti: Ty asi nepochopíš, že ťa

idem... a že sa ta vraciam aj preto, že Ťa mám rád...

Násilne si sa rozosmiala: „Vieš, čo si povedal za nezmysel?“ Spýtala si sa: „Tak ty, ty ma máš rád, ale pritom nechceš byť so mnou?“ pokračovala si.

Odpovedal som ti, aby si sa usilovala pochopiť ma, a že vo všetko, v čo som veril, veril som predovšetkým tým, že som to uskutočňoval.

„Prestal by si veriť v ten svoj komunizmus?“ spýtala si sa chladne.

Odpovedal som, že by som Ťa možno prestal mať rád. A povedal som ti ešte jedno: Hádam by som Ťa ani nemohol mať rád, keby som nevedel, že sa môžem kedykoľvek vrátiť k svojej veci. Mal by som možno ihneď pocit, že som sám. A zopakoval som ti len to, čo si mi hovorila sama pred chvíľkou: To o tej nevyhnutnosti. Pocítil by som azda, že nie som nevyhnutný tam, kde som, a pre mňa by to znamenalo, že by som nemohol byť nevyhnutný aj pri tebe. Nerozprával som ti to týmito slovami a neviem ani teraz, či som to povedal tak, ako som si to myslel, ale pozrela si sa na mňa užasnutými očami.

Preto musím ísť, dodal som.

„Ale to nie je možné,“ povedala si pošecky a tak, že sa mi na okamih zdalo, akoby to bola naozaj nemožnosť. Tvoj tieň temnel.

Musíš mi rozumieť, pokračoval som a uvedomil som si, ako sa opakujem. Pokročil som k tebe a ty si vstala a siahla si po cigaretách, ale ja som ti ich vzal z ruky, mala si ju spotenú ako vtedy, keď... ale teraz na to nespomínajme, to je druhá vec.

„Ale poviem ti, čo si o všetkom myslím,“ pozrela si sa na mňa, akoby Ťa mrzelo, že musíš hovoriť a nevieš sa ovládať.

„Nevieš žiť tam, kde stojíš,“ pokračovala si: „Vieš si len predstavovať, ako tam budeš stáť o rok alebo čo ja viem kedy!“

Spýtal som sa Ťa, či sa nespoliehaš na budúcnosť, a zháčil som sa. Veď tvoja sestra mi vtedy a znovu pripomenula, že už nemáš na čo čakať, že sa nehodiš ku mne, pretože nemáš zmysel pre sľuby. Tvoja sestra hovorila, že taký muž ako ja je vždy len nejakým sľubom, ktorý si sám dá a dáva. „Budúci čas je vždy zamlčaným podmetom u takých ľudí, ako si ty,“ zasmiala sa tvoja sestra. Pocítil som úzkosť z týchto jej viet. A ty si odvetila, že si sa spoliehala na budúcnosť, keď som bol ešte v Prahe: „Vtedy bola jediným mojím zmyslom,“ vravela si, „spoliehala som sa na ňu a predstavovala som si, čo bude, až sa vrátiš! Chodila som po Paliádach a predstavovala som si!“ Zasmiala si sa s odporom: „Raz som našla ježka, takého celkom malého ježka... vždy som ti o ňom chcela... ale vždy som zabudla, až teraz mi to zišlo na um, a vtedy, keď som ho našla, mi prišlo na um, aké by to bolo pekné, keby sme ho boli našli spolu!“

Bola si to ty, a ja som to nazýval príšernou sentimentalitou. Opýtal som sa Ťa, kedy prestaneš s tými ježkami.

„Ježkovia a tvoje najosobnejšie záujmy sú pre mňa rovnaká záležitosť! Ale je v tom istý rozdiel! Ty si si našiel námet na zlepšovák, ale na to si ma nikdy nepotreboval. Ale čo je ježko? Taká malá vec... a možno by som ho vôbec nebola našla, keby sme boli spolu! Ale bola som sama, a tak som sa vtedy dívala pod nohy!“ Úprimne si sa zasmiala a ja som sa rozčúľil.

„Mám Ťa rada možno práve preto, že si taký

chlapec," pokračovala si s meravým pohľadom: „Konečne aspoň teraz budeš môcť povedať, že si nikdy neodvyknem od tohto svojho divadelného monológu.“

Zahľadela si sa na hodinky.

„A možno ani neodchádzaš, ale sa iba začínaš vraci, ale ja som pochopila pri tebe, že každý domov je iba provizórium. Sám si mi predsa povedal: Robíme provizórne veci len preto, aby sme potom mohli spraviť hlavné! Ale vieš, ja som nie stavaná na provizórne záležitosti. Keď mi matka povedala, že musím nechať fakultu, lebo je otec chorý, povedala tiež, že je to iba provizórna záležitosť, ale boli to tri roky! Bála som sa, aby otec nezomrel... ale priznám sa ti, že raz som sa pristihla, akoby som bola vlastne rada, keby zomrel. A vieš prečo? Lebo som sa cítila vylúčená. Ty nevieš mať pocit vylúčenosti. A vieš, čo je to vylúčenosť? To je to, keď chceš mať strašne všetko, ale nemáš to a musíš sa iba na to dívať. Keď si nie vylúčený, môžeš aj nemyslieť na druhý deň, rozumieš? Ak by si sa ty bol ocitol v takejto vylúčenosti, bol by si to považoval za akúsi nutnú samozrejmosť, proste za niečo, čo prejde, za provizórium, ale ja si vždy myslím o všetkom, vieš, že nič neprejde. Ja neviem veriť v cieľ tak ako ty! Neviem žiť na úver budúcnosti, no, pochopiteľne, ani sa jej nezaväzujem. Možno aj preto, že som žena. Ženy ako ja majú vždy väčší zmysel pre taký stav vecí, aký je. Nespoliehajú sa tak na budúcnosť ako muži, preto potrebujú oporu v prítomnosti a nevedia sa utešovať dákou oporou, ktorá by mala prísť. A keď som bola ešte na fakulte, nepredstavovala som si seba ako novinárku. Vieš, ako som si predstavovala tú budúcnosť? Že budem

aj potom chodiť len touto ulicou... Tou ulicou od nášho domu dolu. Stále a vždy len touto ulicou! A vieš, že som mala z toho taký akýsi pocit istoty? Nechaj ma, nech to všetko poviem... povedz, prečo sa nemohla vrátiť moja sestra z Prahy, hoci bola o tri ročníky nižšie, veď to bol i jej otec! Spytovala som sa, prečo to tak musí byť. Ale nevedela som nájsť odpoveď. Spytovala som sa na to a raz, raz... otec bol vtedy už druhýkrát operovaný, a vtedy som nad tým všetkým prestávala uvažovať. Už som si nehovorila prečo, opakovala som si, neviem, neviem, opakovala som si to neviem, keď ma to prenasledovalo! Papagájovala som to i keď som nemohla zaspáť!“

Oprela si sa o stenu, bledá, privreté oči, pod nimi pot.

„A to bolo všetko provizórium? A čo prišlo potom, bolo tiež iba provizórium? Aj otcov pohreb? Aj to, keď... keď už ležal a obliekala som ho a uviazala som mu naopak kravatu a musela som mu ju znovu rozviazať... A podvihla sa mu hlava a ja som dostala záchvat... aj to bolo provizórium? Z akej budúcnosti som si mala vtedy požičať odvahu? Dá sa to? Dalo sa to?“

Plakala si, triasla si sa a na čelo ti znovu vystúpili tie maličké červenkasté a fialové bodky ako vyrážky, mala si ich aj vtedy v kúpeľoch pred záchvatom, spýtal som sa na ne toho lekára, ale povedal mi, že sa mi to mohlo iba zdať, potom sme spolu popíjali.

„Bolo to provizórium?“ kričala si na mňa, pokúšal som sa ňu objasniť, ale odstrčila si ma, bál som sa, že znovu dostaneš záchvat, a chytila ma zlosť. Povedal som ti, aby si prestala tárať hlúposti, od-

pust' mŕ, bolí ma to, lebo sme neskončili celý náš rozhovor v živote naraz.

„Možno som taká, že sa mi nedá rozumieť, ale môžem za to?“

Nikdy som ti nepovedal, že mi nerozumieš!

A ty si odvetila: „Nemusi tam byť vždy to slovo ‚nerozumieš‘! Nie? Ale pochop, nie som z tých, čo majú zmysel pre večné čakanie! Možno to robilo to, že som z ničoho nikdy nevidela nijaké východisko. Ty sa čuduješ, že niekedy len tak zastanem... a len sa tak dívam?! Už si mi to pripomenul! Premýšľala som o tom neskoršie a ver mi, že si to aj čiastočne uvedomujem! Prišla som na to, prečo tak niekedy zastanem, vieš, nerozumiem! Pamätáš sa na tú fotografiu z konfirmácie, čo si našiel u nás doma? Povedal si mi, že vyzerám na nej, akoby som ničomu nerozumela! Zľakla som sa, keď si mi to povedal! Vždy sa zľaknem, keď mi niekto povie niečo také, ako je nesporná pravda! Skutočne som ničomu nerozumela pri tom fotografovaní. Pamätám sa, akoby to bolo teraz, svetlá mi svietili do očí a trochu ma pálili... naprávali ma, ako mám sedieť, vieš, ako to býva, vôbec som nemala radosť! Bôla som sa, azda strach sa u mňa rovná nechápaniu ničoho!“

Pamätáš sa? Stála si naproti zrkadlu a rozprávala si mi to.

„Môžem ti ešte niečo povedať?“ Neodvetil som.

„Nikdy som ťa nemala vlastne rada, potrebovala som sa z toho všetkého dostať!“ Prevalil som ťa na ten modrý sveter na gauči.

Vymýšľaš si, senzačne si vymýšľaš, vravel som ti a bozkával som ťa na hrdlo. Otvorila si oči. Bol v nich des. Až nerozhodne som pootvoril ústa.

„Prečo si si taký istý?“ opýtala si sa ako v horúčke a ja som ti povedal, že ma máš rada ako nijaká iná žena. Opäť som ťa bozkal.

„Prečo si si taký istý?“ Vykrikla si: „Povedz mi, prečo si si taký istý, prečo som ja nemohla byť ani trochu istá? Máš výsadu? Prečo sú si iní takí istí? Nie som ja tiež ako iní? Alebo sú si iní takí istí preto, že vedia čakať? Že sa uskromnia s čakaním? Prečo si ma teda nenaučil čakať?“

Ale naraz si sa uškerila: „Ale oplatí sa čakať na niečo? Nestráca čakaním na význame práve to, čo čakáme?“

Povedal som ti, aby si mlčala.

„Na čo mám čakať? Ty žiješ budúcnosti, ale pochop to už raz, prosím ťa, preboha, ja nemám budúcnosť!“

Vrhla si sa na gauč so zatŕtými päťami:

„Prečo, prečo je to tak? Nechci to odo mňa, aby som ťa čakala! Aby som večne čakala! Ty mi vždy niečo ukazuješ, ale ja sa dívam len na teba! Rozumieš mi? Na teba sa len dívam... a som rada, že mi ukazuješ... že mi niečo proste ukazuješ, ale to, čo mi ukazuješ, to mi je už vedľajšie. Povedz, že som hlúpa idealistka, som, dobre! Nechci ma vidieť inak!“ Chytala si ma za ruky, klzali sa ti po mojom kabáte, potom si si pritisla hlavu na moje prsia a znovu si pokračovala:

„Organizuj si! Rob, čo chceš! Piš! Budem sa dívať, ako pracuješ, ukazuj mi, všetko mi ukazuj, a ja sa budem dívať iba na teba!“

Plač ťa znovu oprel o moje plece:

„Nevydržím to! Už to nevydržím, nechci zázraky! Nechci zázraky! Keby som verila v boha! Povedať si mi, že ho niet a že všetko na tomto svete je našou

vecou, ale ver mi, nič nie je našou vecou!" Hladil som ťa po pleci, ale ty si neustávala:

„Všetko je len záležitosť viery! Rozumieš mi?! A keď je všetko záležitosťou viery, zas je všetko niekde v nebi! Nechod' preč! Nechaj to už! Všetko je zas niekde posunuté... uvedomuješ si to? Zase len čomusi veriť! Ale ja už ničomu neverím! Nič nechcem, len ťa stále vidieť! Chcem veľa? No povedz, je to veľa?" Kričala si a prichádzal augustový večer, naraz si zmlkla a spýtala si sa, či počujem, či som nič nepočul.

„Tak strašne sa bojím," šepkala si a prievan otvoril dvere na balkón. Obzrela si sa.

„Pozri, aký veľký biely kôň!" povedala si náhle, pomätene a aj ja som uvidel toho bieleho koňa. Stál za záhradou, tam, kde cesta prechádza k viniciam, a malý chlapec ho držal za uzdu. V pravej ruke mal kosu a svetlo našej izby sa lesklo na jej ostrí. V diaľke sa ozvala elektrická píla. Hľadeli sme na koňa a na chlapca, kým sa z tmy nevynoril nízky chlap. Na pleci niesol skrútenú hadicu. Prevzal kosu od chlapca. A biely kôň ho nasledoval do svahu.

A bol pozdný večer, zaspala si vyčerpaním, s tvárou vychýlenou k stoličke, na ktorej som potom sedel pri tebe, ale ja som zastal v kúpeľni a počul som, ako rýchlik Bratislava-Košice prechádza predpolnočným dažďom. Nemal som v úmysle oholiť sa, ale aj tak som chcel niečo robiť, aby som mohol premýšľať. Keď si zaspala, nevládal som sa dívať na teba, pozorne som si vyslobodil ruku z tvojích prstov a zľahka som ich položil. Sprvu som sa prechádzal po kuchyni, potom som prestal, rozčúľovali ma vlastné kroky. Nemohol som uvažovať,

fajčil som cigaretu za cigaretou. Obával som sa o teba a nevládal som sa sústrediť na nijakú myšlienku. Pristúpil som ku kredencu a oprel som sa oň. Pohol som sa, ale musel som sa znovu oprieť o kredenc. Vieš, čo som na ňom videl? Ten fotografický album. Kedykoľvek som ho vzal do rúk, nikdy si nezabudla poznamenať: „Zas ideš pozeráť deti?" Taký som bol rád, že ten album je tu. Zdvihol som ľavú ruku, aby som ho otvoril, ale nemohol som. Vieš, čo je na prvej strane? Magda leží na deke v záhrade, pri tom ženskom červenom bicykli, na ktorom som chodil po mlieko. Peter sa mal práve narodiť. Magda si vtedy po fotografovaní stavala hrad z kociek, čo som odložil na pôjd, kládla si jednu k druhej na kožuch a ja som sa spýtal, prečo si nestavia hrad na tej pokrčenej deke, keď si už z nej urobila skalú. Povedala mi: „Vieš, potrebujem holu, deka už nemá takú holu!" Uvedomil som si, čo chcela povedať, a vyzrel som oknom. Hora z diaľky môže mať vzhľad barančieho kožucha. Bol som veľmi šťastný, pamätáš sa? Na piatej strane je Peter na koni.

Za Petrovou fotografiou je znovu Magda. Narodeniny. A tak som si predstavoval fotografie: Magda a Peter v červenoarmejských furačkách. Magdina matúra. Zabudla si mi ukázať tú Petrovu fotografiu, čo poslal z vojenského sústredenia. Ako ten čas len beží. Ale ako málo som ho videl za posledné tri roky, štyri razy? Spomenul som si na list, ktorý som dostal ešte predvčerom. Asi oba poslal naraz, hoci ja som ho dostal prv na Oravu. A tu som si uvedomil, že synov list som vlastne neprečítal. Položil som ho na stôl, keď ma práve odvolal Masiarik z oddelenia meracích prístrojov, po

jeho odchode som chvíľu o ňom uvažoval. Ja sám. Ale aj tak býva veľmi šťastný tento Masiarik. Stane si tak, aby ho nik nepobadal, do šera haly, na odpoľudňajšej smene, a díva sa na sklené strechy svojej továrne typu Zeiss-dwidag a kochá sa vo svetle neónov, ktoré padá na udivujúci sedemdesiatmetrový zástup nežných bledohnedých, sivobelasých, popolavých, červenkastých či hrdzavých otvorených dáždnikov, napnutých na svojich oceľových kostričkách. Dáždniky sú na skrinách, kde si robotníčky odkladajú svoje osobné veci. Dáždniky sú ako pozdlžny obrovský krídľ motýľov a Masiarik hľadá na ne, je to jeho jediné súkromie, a preto je rád, keď prší, lebo môže stáť pred nimi v skrývanom obdive. Zabudol som si teda prečítať ten list od nášho syna. Magda sa ešte nevrátila zo zábavy v PKO. Znova som sa pokúsil o pohyb, pomyslel som si na lekára, len veľmi pomaly som sa dostal do auta, ľavou rukou som vôbec nemohol riadiť, nočnú službu v nemocnici mal mladý lekár, najprv mi vyšetрил srdce, potom mi meral krvný tlak. Povedal mi, aby som prišiel hneď ráno na elektrokardiogram, lebo sa vraj „nedá nič určitého povedať teraz len tak“. Napokon mi podal sklenú tubu. Prečítal som si nápis: Nitroglycerín. Musel som sa usmiať, nikdy som netušil, že nitroglycerín sa môže aj užívať. Ale ten doktor si pýtal zrazu tubu späť a povedal, že bude lepšie, keď to hneď zapijem a posedím si.

Sedel som potom aj tak v aute a rozhodoval som sa, či nemám ísť za Magdou do PKO. Ale myslel som si, že sa medzitým už vrátila, a znovu som premýšľal o tebe. Premýšľal som len o tebe i potom, keď som zaspával a budil sa v aute, ne-

viem, odpusť mi, prečo som nešiel domov, ale trčal som radšej pred nemocnicou. Azda som nad ránom celkom zaspal a pri prebúdzaní ma pochytila strašná úzkosť či pocit hanby alebo čo ja viem čo. Okamžite som pohl autom, ešte rozospatý. Mal som pocit, že hľadá na mňa celá ulica, ale srdce som už necítil. Asi bolo v poriadku. Spomenul som si na elektrokardiogram, ale hnal som to radšej k našej Tesle. Veď ma Tyčka pozval na pohovor. Zastupuje námestníka Bobovnického a chcel som to mať z krku. Celý čas som premýšľal len o tebe, kým som sa len nestretol s ním: s Janicom, pracuje pri galvanizácii. Dobré ho poznám. Mal čiernu kravatu, manželka mu zomrela na mozgový nádor. Vrável mi o sebe. Mal dva dni náhradného voľna. A usmial sa, keď začal:

„Ty, vieš, stále na to myslím, od začiatku ťa chcem poprosiť o niečo, ty si vždy robil pre deti všelijaké tiety, fušoval si trochu aj do bábkového divadla, keď si bol ešte u nás, v tunajšej Tesle! Maľoval si kulisy či čo...“

Pozrel na mňa, akoby ho mrzela zamýšľaná reč, znovu sa usmial, líčne kosti mu zozreteľneli:

„Vieš, moja malá nebola ani na pohrebe... Krstná mama jej priniesla takú opicu na gume, veď to poznáš, a moja malá teraz na mne vymáha proles, aby jej opica mala kde spávať. Vieš, chcel som ťa poprosiť, či by si jej niečo netento... proste, či by si jej niečo nenatrel! Aj som chodil najprv po tých obchodoch, ale majú iba celé bábkové divadlá, a to som zas nechcel. Kúpil som už aj farby. Volal som aj starého Komárika z kultúrno-propagačného oddelenia, ale ten len stále sľubuje, mám doma trochu ribezľového vína...“

Díval sa na mňa akosi sústrastne, vtedy som ešte nechápal jeho pohľad a on nasadol so mnou do auta. Býva na ulici Vuka Karadžića. Cestou hovoril, ako vymenil byt v tom istom dome s nejakým holičom. Povedal mi, že jeho žena chcela mať vždy tri izby, keď sme sa už ocitli v predizbe. Preobúval sa do papúč, siahol som mimovoľne po kľučke.

„Tade nie,“ hovoril. „Zamkol som to, ale dá sa ta ísť aj cez kúpeľňu, musel som tam postaviť takú policu na topánky. Vieš, malá ešte stále nevie... Povedal som jej, že v tej izbe je mama. A teraz neviem, ako jej to vyhovorím, lebo chce stále len do tej spálne...“

Jeho tvár bola unavená, náznak vrások sa v nej stával skutočnosťou, pomohol som mu upratať neumytý riad zo stola, doniesol dva malé hrnčeky a fľašku. Na tanier som povytlačal farbu z túb, začal som s tým pralesom. A Janica si myslel, že o všetkom viem. Prečo si mi nepovedala, že Magda sa odsťahovala od nás? Prečo som sa musel dozvedieť od Janicu, že naša dcéra sa zamilovala do toho „nového z laboratória“, ktorý ju sprvu chcel, ale potom sa stala preň odpornou, lebo „lozila za ním do bytu?“ Veď si to vedela aj včera, veď si to vedela aj predvčerom. Prečo si mi to nenapísala? Prečo PKO a tak ďalej? Chcela si mi to povedať až dnes? Či si si myslela, že sa to dozviem v závode? Nemala si odvahu povedať mi to prvá? Teda naša Magda „lozila do bytu“, a potom „bola odporná“ a nechcela sa vrátiť späť k tebe. A žije v izbe s bratancom toho nového z laboratória, ktorý si ju vzal len preto, lebo sa mu podarilo prehovoriť ju, aby si „to dala preč“. Naša Magda si

chcela nechať dieťa od toho nového z laboratória, aby ten nový vedel a videl, že ho má skutočne rada, no nový odcestoval do strašnickej Tesly a jeho bratanec si vzal Magdu k sebe do garsónky. Vyhlásil, že ju miluje a spácha samovraždu, ak ho nechce a nedá si to spraviť. Magda súhlasila. Žije s ním. A vieš, kto je to? Martin Bašňa, čo študoval posledné dva ročníky na podnikovom štipendiu, hráva basketbal a je členom súboru. A spravil to, ako vravel Janica, len z humanizmu a preto, že ma pozná z videnia. Pracuje na novom type tranzistorového rádia a čaká na príležitosť, ktorá mu umožní povedať našej dcére, že si ju nevezme, pretože ho viaže k nej len súciti. S Janicom sa dobre pozná. S Janicom, ktorému som maľoval prales a ktorý ho potom abdivoval a díval sa naň až z predizby. Zniesol ho svojej dcére, aby jej opica mala kde spať. A vieš, prečo mi to Janica porozprával tak podrobne? Pretože jeho dcérka nemôže bývať s ním. Nemôže si ju ponechať pri sebe, lebo chce stále hľadať svoju mamu v spálni. Rozhodol sa dať ju niekde aspoň na čas, aby zabudla, a on medzitým opäť vymeni byt. Cítil som, že nemá odvahu prosiť ma o to, aby jeho dcérka mohla spať u nás. Vedel som, že mu ide len o to, keď povedal, že sme teraz sami a bez detí.

Rozlúčil som sa s ním iba podaním ruky. Bez slov. Šiel som za tým Bašňom. Nenašiel som ho. Ale uprostred vestibulu som uvidel veľkú tabuľu, ktorú asi vyhotovilo propagačné oddelenie, mapu plnenia plánu: jednotlivé cechy, jednotlivé úseky, ich dieľovedúci, mechanické pásy, ich majstri. Rubriky: Má sa splniť. Skutočne sme splnili. Chýba nám. Prekročili sme. Zostáva. Percentá. Umiestnenie. Pred ta-

buľou stála drevená figúra s opaskom a tulcom, plným šíпов. Figúra držala v ruke natiahnutý luk so šípom a mierila do stredu mapy plnenia plánu, podobajúcej sa terču. Na hlave figúry bol nápis: Ako dnes? S úsmevom, alebo so zahanbením? Tvár figúry bola smutná. Zapálil som si cigaretu. Prezerá som si šípy, ktoré sa blížili k sto percentám uprostred kruhu, ostatné sa ta len blížili. Nechcel som sa s nikým stretnúť. Ani s Tyčkom. A tu prišiel k lukostrelcovi muž v modrom plášti, pod pazuchou niesol inú hlavu figúry. Táto sa zase usmievala. Vymenil hlavy a smutnú vzal. Potom vytiahol papier z plášťa, pozerá naň a k sto percentám pribudli ďalšie tri šípy, kým jeden z usadených už predtým v stovke ustúpil na číslo deväťdesiatosem. Chlap sa na mňa privetivo usmial. Sklonil sa k mojej horiacej cigarete.

„Tie čísla dolu už nevymieňam ja,“ povedal, hoci som sa nespýtal, „na to nám chodí jeden učeň. Treba pritom nahráť aj nový hlas na pás, viete?“ Nič som z toho nevedel. Chlap sa pozdravil a odišiel. V apríli ešte nebola táto tabuľa. Už som chcel odísť z vestibulu, keď ma oslovil Bobovnický. Mal úsmev na ústach ako ty včera. Tiež sa pokúšal o pohádanie. Premeral si ma pohľadom.

„Máte stenu na pleci,“ poznamenal a krátko sa zasmial, bolo to, akoby roztrhol papier, a ja som si pozrel na obe plecia.

„Ľavé,“ pokračoval Bobovnický. Chcel som sa spýtať: „Ako sa máte, súdruh námestník?“ ale otvoril som iba ústa a pocítil som, že mi vlhne zrak, preto som zdvihol dymiacu cigaretu k očiam, aby som si ich mohol utrieť.

„Tak aké ste mali leto?“ opýtal sa Bobovnický

a znovu sa usmial: „Len čo sme vás ta ‚požičali‘, prestal sa plniť plán v oravskej Tesle, zrejme vy budete na príčine!“ pokračoval a oprašoval si plece, zdalo sa mi, že ten jeho smiech páchne pitrantom. Ponúkol ma gréckymi cigaretami, hoci vedel, že fajčím.

„Opúšťate sa, súdruh Mecko!“ začal znovu tým svojím hlučným tónom, ktorým si získaval odstup. „Neholíte sa! Čo povedia ostatní? Práve že nič nepovedia a tiež sa prestanú holiť!“ Zakašlal.

„Všeličo som počul, súdruh Mecko,“ poznamenal opäť, akoby išlo o žart. „Nič si z toho nerobte. Muž stredných rokov, ako vy, chápe svoje deti. Ten inžinier, čo chodí s vašou dcérou, je slušný človek!“ Luskol prstami. „Všetko sa dovedie do víťazného konca, súdruh Mecko. Viete predsa, že vaša dcéra študuje s vyznamenaním, nie? Je najlepšia v celom štvrtom ročníku architektúry, chcete viac? Uvažujeme o tom, že by sme ju po skončení vzali na oddelenie našej investičnej výstavby! Uplatní sa. Ako sa má manželka? Minule som ju videl v Tulipáne. Sedela sama, chcel som si aj prisadnúť, ale bolo by jej to azda nemilé, obdivoval som ju, nevedomujete si, že ešte stále máte krásnu ženu, súdruh Mecko!“

Nevládal som sa ani pohnúť a jeho hlas pokračoval:

„Zdáte sa mi unavený, súdruh Mecko, ale to nie je nič, to prejde. Len sa poriadne osprchujte a oholte. Viete, čo hovoria Nemci a holiči: Dobre oholený, dobre naladený. Oholenie robí veľa!“

Zadíval sa na mňa, jeho posledné slová mali síce skromný zvuk, ale i tak sa mi zdal krutý, pretože som ho počul len ja, hoci viem, že jeho hulákajúci

tón je iba pokorou, čo prosí o uznanie s neústupnosťou každej pýchy. Námestník sa pomaly narovnal, jeho štihle, chudé, dlhé prsty sa opreli o stenu, kúsok odutej maľovky odpadol. Nevie, ako som sa mohol ocitnúť pri ňom tak blízko, a on hľadel na môj stranícky odznak, potom povedal:

„A teraz čelom k tabuli, súdruh Mecko! Ukážem vám nejaký hokus-pokus!“

Obrátil som sa teda k nástennej tabuli, čo predstavovala plnenie plánu, a on zašiel za ňu.

Rozžali sa na nej svetlá: červené, zelené, modré a žlté. Každý cech mal svoje svetlo. Hlas z magnetofónu, ukrytý v konštrukcii tabule, hovoril komentár spisovnou slovenčinou. Bobavnický potom znovu pristúpil ku mne:

„Máme vynálezik, čo?“ spýtal sa. „Ohromný pohľad, keď ľudia idú zo smeny a celá táto aparatura sa ozýva spolu s ich krokmi. Bol by to výborný záber pre film!“

Znovu vytiahol tie grécke cigarety.

„Máme chlapca na to, dobrý recitátor z učilišťa! Každý deň príde, pobehá po cechoch a nahrá to na pásik, teraz ešte bežia včerajšie programy.“

Napravil si kravatu.

„Tak čo? Líbi sa vám to?“ spýtal sa nezaujatý vyslovením vlastnej otázky, bola to teraz tichá neúčastnosť, akoby myslel na niečo iné, a privrel oči. Zábradlie vestibulu sa lesklo ako natiahnutá tenká košť.

„No?“ opýtal sa, obrátil ku mne obličaj, oblizol si spodnú peru, znovu pozrel na nástennú tabuľu.

„Práve sa začne hovoriť o tej brigáde socialistickej práce, ktorej ste boli vy roduverným patrónom, pamätáte sa, aké boli výhrady voči nej vtedy,

keď ste ju viedli a robili ste jej trochu šéfa? Stále zaostávala! Ale nechcem vám nič vyčítať, veď vidíte, že robím vtipy! Dali ste celému hnutiu brigád u nás seriózny základ a práve táto brigáda by nebola taká, aká je, nebyť vás. Ale teraz nemyslím na tie skriptá z technológie materiálov, ktoré spravili dobrý kus práce... myslím zviažť na to, ako ste organizovali tie spoločné čítania kníh a diskusie! Aj tú vašu výzdobu v červenom kútiku ešte máme! No, už to ide...!“ ukázal rukou na amplión.

A ja som počúval:

„Brigáda socialistickej práce na F páse plní plán na 124 percent! Držíme vám prsty, súdruhovia!“

„No, nemáte radosť?“ spýtal sa námestník, ale ja som v tej chvíli nerozoznal jeho hlas od hlasu na magnetofónovom páse, díval som sa na dlaždice vestibulu, až potom som si uvedomil komentár z ampliónu. Veľmi sa mi chcelo spať a znovu som myslel na teba. Bol som unavený a zrazu som si nevedel poukladať slová vedľa seba tak, aby tvorili vety, ktorými by som mu vysvetlil nielen tvoj zdravotný stav, ale aj nevyhnutnosť zostať tu, v Bratislave.

„Čo robíte, preboha?“ spýtal sa námestník zrazu tak prekvapene a hlasno, až som sa strhol, držal mi ruku s cigaretou, ba vlastne mi ju vyťahoval z vrecka. Uvedomil som si, že som vkladal horiacu cigaretu tým starým, známym pohybom do horného vrecka kabáta ku krejónke. Spravil som to asi preto, že som cigaretu držal končekmi prstov.

„Ste unavený,“ zašepkal sústrastne. Sklopil som oči.

„Mali by ste si hneď vziať dovolenku!“ pokúsil sa o úsmev bez výsledku. Až po dobrej chvíli som skúsil

nazrieť mu do očí. Prísne ma pozorovali. Nevieť, či som bol vystretý alebo prihrbený, ale námestník sa mi pozdával odrazu akýsi menší. Možno preto, že už nerozprával tým hlučným tónom. Pozval ma do kancelárie. Nejaká žena v žltom perlonovom svetri telefonovala a námestník jej povedal:

„Soňa, spravte dve kávy!“

Uprel som oči na fascikel s nápisom „zvláštne“, ale neodvážil som sa prerieknuť, že musím ísť domov, že hneď musím odísť, a námestník pokračoval už tichým, no pritom zvučným hlasom:

„Spravili ste kus práce, súdruh Mecko! A pozvali sme vás vlastne sem . . .“ odmlčal sa, lebo si prešiel dlaňou po tvári. „Konečne podrobnejšie budeme hovoriť o tom neskoršie, ale najprv chcem celú vec zostručniť do hlavných týchto!“ kývol rukou a pozrel na maliček: „Do hlavných týchto, viete, chceme si vás tu už zasa ponechať!“ Zložil ruky ako k modlitbe, vzápätí si nimi chytil hlavu a lakťe si oprel o kolená, zmraštil čelo. Ale nevydržal ani v tejto polohe. Prehodil si ľavú nohu cez pravú a ruky mu tak spočinuli na stehnách. Pokýval hlavou:

„Ponecháme si vás tu, budete zas na starom oddelení. Teraz je tam vedúcim súdruh Imrich, poznáte ho predsa dobre, veď ste mu odovzdávali oddelenie, keď ste odišli na Oravu, nie?“

Obrátil sa k žene v perlone: „Zatelefonuj Zrubcovi, že nemôžem prísť, že dôjdem až tak ku koncu . . .“

Vydýchol si a zakašlal. Pretierol si oči ukazovák, keď povedal:

„Imrich sa osvedčil, iniciatívny, dohodnete sa s ním, budete robiť jeho zástupcu. Teraz by ste si hneď mali vziať dovolenku, to by bolo pre vás naj-

lepšie. Hovorím, s Imrichom sa zhodnete, sám viete, že je to slušný chlap, veď vás zastupoval. A ak sa budete cítiť v poriadku, nikto nehovorí, že Imrich nebude zastupovať opäť vás. Aspoň si oddýchnete. Imrich sa už zapracoval, nech je trochu aj on vedúcim. Viete, mladšie kádre musíme vyskúšať. Konečne sám najlepšie viete, že nejde o nijaké ťahy alebo o čo! Preradili sme vás len preto, aby ste sa trochu skonsolidovali! Veď to bola drina na tej Orave, kým ste nedali všetko do poriadku, treba sa zotaviť, viete, že byť šéfom znamená byť celým človekom. Vyžaduje to celého človeka. Neustála práca s ľuďmi, schôdze, toto, hento, človek sa poriadne nevyspí, sám mám od rána taký pohon, človek už musí trochu sám na seba dohliadať, keď je už v takých rokoch! Radšej poobede záhradka alebo čo ako byť stále v permanencii! Sám najlepšie viete, čo je to byť stále nasadený, nebudete tam mať nijaké tiesto, nijakú zodpovednosť . . .“

Díval sa na kávu, ktorú postavila pred nás žena v perlone, vzal pohár a položil ho na zem. Druhý pohár mi podával do rúk. Vzal som ho a položil tiež na zem.

„Nebudete?“ opýtal sa zarazene. Odpovedal som: „O chvíľu.“

„Ja tiež len o chvíľu, mám rád studenšiu kávu.“

Smrkol. „A máte . . . a budete mať pokoj od každého, odrobíte si svojich osem hodín a potom dost! Nijaké tiesto poobede . . . alebo sa doma moriť. Hovorím, svojich osem hodín a budete tam medzi tými mladými inžiniermi . . . Dvaja sú? Či traja? Traja, hej, prišli k nám z Pardubic. S nimi sa vám bude dobre robiť, trochu dozriete na nich . . .!“

Nič som nepovedal, ani keď som už odchádzal.

Iba som mu podal ruku. Vyprevadil ma až do vestibulu. Asi sa díval za mnou, lebo celý ten čas, ako som išiel vestibulom, nepočul som jeho kroky ani vrznutie dverí. Nasadol som do auta a celý deň som presedel v ňom za Bratislavou, pri Vajnorochoch. Pamätáš sa, ako som prišiel potom domov? Zapalovala si práve nočnú lampu pri posteli a zachvela si sa. Naľakane si pozrela na mňa.

Spýtala si sa ma, čo mi je, a položila si mi ruky na plecia.

„No, čo ti je?“ opýtala si sa, siahla si prudko po cigarete. Hľadel som do tmy, von, cez sklené dvere balkóna. Pozrel som na teba, pamätám sa, akoby som ťa nepoznával, a povedal som ti, že som ťa klamal.

„Klamal?“

Hej, klamal som ťa, hovoril som ti, že som mal už všelijaké ženy za sebou... ale, ale, zobáčik, nemal som nikoho! Bola si prvou! Praste... mal som z toho komplex, ako na to po prvý raz! Bál som sa, že to zbadáš! Až teraz si uvedomujem, ako si ma ľúbila, keď si na to neprišla! Komplex. A ľúbil som ťa! Budem ťa vždy ľúbiť, zobáčik.

Pritiahol som ťa k sebe a musel som ti to povedať, pretože mne povedali, že už nevládzem, a ty si mi zase nepovedala, že Magda odišla od nás. Povedal som ti, že budem zas vedúcim a že už nikde nepôjdem, a ty si mala radosť z môjho preradenia. Spytoval som sa ťa na Magdu, ale ty si mlčala s tvárou v poduške, vieš, muži musia povedať ženám, že sú vedúcimi, i vtedy, keď už iba robia zástupcov iným vedúcim. Vstal som, zobliekol som si sako, išiel som do kúpeľne, rozhodol som sa, že sa okúpem, otočil som kohútik nad vaňou, skúšal som, či je ešte

teplá voda. Akoby ma ešte stále, stále čakala teplá voda. Zobliekol som sa, zavesil som to malé okrúhle príručné zrkadlo na háčik nad vaňou (rád sa holím priamo vo vani, preto som si, pochopiteľne, musel tie háčiky vsadiť do steny, a vždy, keď som odišiel do Bratislavy, i vo vlaku som sa vedel tešiť, ako sa zas oholím vo vani pri tom malom zrkadle). Doniesol som si holiace potreby a sadol som si na kôš s nevyhladenou bielizňou, zakrytou tou modrou dekou, čo mala Magda ešte v kočiku. Ty si opatrovala tú deku. Zapálil som si cigaretu a spomenul som si, že Večerník som nechal vo vnútornom vrecku kabáta. Vyšiel som z kúpeľne, spala si? Ležala si tak ako predtým.

Voda nesiahala ani do tretiny vane, stál som a len tak som hľadel na zurčiaci prúd a spomenul som si, aké boli vždy krásne hnedé dlaždice tu v kúpeľni a ja som sa na ne díval zo spálne. V sobotu, keď sme sa naobedovali a ty si odnášala zo stola, nezabudla si povedať:

„Tak a teraz idem na tú kúpeľňu!“

Ja som si obyčajne ešte posedel a pofajčil a potom som sa šiel pozrieť na teba a pod' ho k vysávaču. Najprv som prešiel vysávačom po poťahu na gauči, za ním nasledovali oba vankúše, po nich tá veľká deka so strapcami, až potom prišli na rad koberce. Pozrel som opäť na tie naše hnedé dlaždičky. Dva roky uplynuli v júli, čo už pravidelne neprichádzajú soboty. Pred Teslou Orava bola Tesla Vráble. A pocítil som... zatúžil som opäť vidieť tú známú farbu na dlaždiciach, keď boli umyté, tak ako v sobotu. Nabral som si vody do priehršťa a vylial som si ju k nohám na dlaždice a chodidlami som ju roztieral. Ale tu som zistil, že mi k farbe dlaždíc, k tej

sobotnejšej farbe dlaždíc niečo chýba. Ale čo? Až pri vychádzaní z kúpeľne mi to zišlo na um. K tej sobotnejšej farbe dlaždíc chýbal ešte ten pach prášku na čistenie a ešte neviem čo. Našiel som ťa sedieť a bol by som ti to hneď porozprával, ale ty si ma oslovila, tak pomaly, s prižmúrenými očami:

„Chceš mi niečo vyčítať za Magdu?“

Povedal som ti, predsa vieš, že nie, sadol som si k tebe a vzal som ti ruku do svojej. Povedal som ti aj to, že zajtra sám pôjdem za Magdou. Spýtal som sa ťa, prečo si mi to nepovedala hneď, prečo si mi to nenapísala.

Snažil som sa ovládať vzrušenie, aby si sa opäť nerozčúlila.

„Mala som ti to napísať? Mala som ti to teda napísať?“ opakovala si, akoby si sa bála, v tvojej otázke bolo rozčúlenie, preto som ti povedal, aby sme to dnes nechali. Ale ty si neprestávala:

„Ale ako som ti to mohla napísať?“ Plač ti pohýbal bradou, no bol ešte nemý. Objal som ťa a radšej som ti pripomenul, ako sme si kedysi rozprávali rozprávky. Strhla si sa a naklonila si sa ku mne:

„Ľúbiš ma ešte, ešte ma máš rád?“ opýtala si sa pošepky a ja som ťa bozkal. Bola si krásna ako pred dvadsiatimi rokmi. Upokojila si sa len na okamih.

„Vieš, ako ma to prekvapilo, keď sa nám Magda narodila? Vieš, také to bolo...“ usmiala si sa, máličko si pohla hlavou na obe strany. „Ver mi, že som nikdy neverila, že sa aj mne môže narodiť dieťa! Budeš sa smiať, ale je to fakt. Vedela som, pravdaže, že sa deti rodia, to je predsa jasné... počkaj, porozprávam ti, ako som bola tým všetkým

prekvapená, čudovala som sa, že sa deti môžu tak narodiť...“ Prechádzal som ti ukazovákom pomedzi pery, mala si to rada.

„A keď mi starý Lakner povedal, že budem matkou, strašne som sa zaradovala... ale počkaj! Nevieť teraz, nesmej sa mi, neviem teraz, či som sa vlastne zaradovala tak strašne alebo som sa iba zľakla! Veru ti neviem povedať. A ani som ti to nikdy nemienila povedať... a Magde by som bola všetko odpustila, ale teraz... v sobotu, prišla za mnou a povedala mi... a vyčítala mi, že by sa to nebolo nikdy stalo, keby nebola mala takú matku, ako som ja...“ Rozplakala si sa: „Predstav si, drahý môj, že sa to všetko stalo vraj pre mňa, všetko je vždy len pre mňa, že sa to stalo pre mňa, pretože som chorá... a dobre že nepovedala, že som hysterická, a že... a... že sa stala precitliveľou, pretože ja som bola vždy smutná! Ale ja ti nehovorím pravdu, vymýšľam si všetko, čo ti tu hovorím, lebo ti neviem povedať, ako to všetko hovorila... hovorila aj o tom, ako som mala záchvat a že som jej vtedy povedala, že nemám s ňou nič spoločné... ale ja si to nepamätám, vieš, že si niekedy nepamätám ani celé dni, ale ako by som jej to mohla povedať? Magda si to všetko vymyslela, lebo ma nenávidí! Veď si tak dobre spomínam na ten záchvat, na celý ten deň si dobre spomínam! Nič také som jej nepovedala, ty si doniesol vtedy tú plachtu, pamätáš sa, bola celá od hrdze. Ako by som mohla povedať Magde, že nemám s ňou nič spoločné?“

Zadívala si sa na mňa, trhlo ti kútikom úst.

„Ale možno má pravdu... možno, že som nemala s ňou skutočne nikdy nič spoločné, možno, že som skutočne taká egoistka, že ani neviem mať s niekým

niečo spoločné . . . Som egoistka? Ale nie, ja vlastne iba žiarlim, predtým som žiarlila na svoju sestru a teraz na Magdu, ale sám vieš, že to asi nebude pravda. Ale Magda ma aj tak nenávidí . . . aj vtedy to s tou kefou bola od nej schválnosť! Schválne ju dala medzi moju bielizeň, aby ma urazila! Keby už prišiel Peter, tak čakám list od neho . . ."

Neustále som sa díval do tvojich planúcich očí, i keď som držal lístok s adresou našej Magdy a šiel som na Škovránčiu 8.

Našiel som ešte spať svoju dcéru v malej izbičke. Ako som vstúpil, zazrel som niekoľko mokrých mužských ponožiek, rozprestretých na novinách, a na zemi, pri posteli našej dcéry, ležali skriptá, zobudil som Magdu a ešte sa jej brieždilo v očiach, keď mi podávala ruku a ospalo povedala:

"Vezmi si stoličku."

Vyskočila z postele, odišla do kúpeľne, potom som počul vodovod, vrátila sa v župane, a ako si sadla, porovnával som opäť, nakoľko sa ponáša na teba. Má väčšie oči ako ty. Pýtala si cigaretu. Ponúkol som ju.

"Asi všetko vieš," poznamenala. Mlčala. Ja tiež. Veď si spomínaš, že za celé štyri dni v Bratislave som vlastne len počúval.

"Nechceš trochu čaju?" spýtala sa po chvíli a vstala. Nič som nepovedal.

"Chápem ňu," vravela pri nalievaní vody do hrnca. "Najmä preto ňu chápem, že viem, ako ti záleží na okolí, oco! Ty nevieš, že viem, že ti záleží na okolí, oco! Hoci ty sám si myslíš, že ti je jedno, čo si kto myslí."

Zo skrine vybrala igelitové vrečko so sušenými šípkami a vhodila z nich za hrst do hrnca.

"Martin ma naučil piť šípkový čaj, nikdy som nerozmýšľala o tom, čo bude kto hovoriť, sám si mi vždy vravel, že keď si človek riadne spraví svoje, čo ho je po všetkom! Je to presne tvoja veta, oco. No ale povedz, nekonala som správne? Mám sto-percentný jasan, že mi chceš povedať, aby som sa vrátila domov, k matke. Nespravím to. S ňou sa nebudem vedieť už nikdy skamošiť. Zerie mi nervy to jej večné upodozrievanie. Je mi jasné ako nikdy, že ma v podstate nikdy neznášala . . . Priznám sa ti, že nechápem, kde berieš k nej toľkú trpezlivosť. Keby som ja bola tebou, dávno by som už bola so všetkým praštila." Podala mi čaj. "So mnou nemusíš mať nijaké problémy. To ti je, dúfam, jasné. Ale chcem ti povedať, aby si sa usiloval nemať problémy kvôli sebe! Proste neviem, ako ti to mám povedať, ale Martin mi vravel, že ňu preradili kvôli mne, vieš, majú z toho môjho prípadu škandál, idioti! Vieš si to, dúfam, predstaviť, nie? Dcéra popredného pracovníka závodu a výchova a podobné hlúposti! Že ti už nemôžu zveriť výchovu kádrov a že si sa . . . ale čo ti mám hovoriť všetky tie somárčiny! Ale ja verím v teba, oco!"

Objala ma okolo hrdla.

"Zrejme toto, čo povedal Martin, ti nepovedia! Nesmieš sa preto trápiť. Veď kto to hovorí? Malomeštiaci, ktorých aj ty tak nenávidíš. Sú to ti istí ľudia, čo intrigovali proti tebe, keď si ich kritizoval. Dúfam, že nechceš, aby som ti hovorila mená, a viem, že ich nechceš vedieť, bolo by to malicherné od teba! Bol si v závode? Si zničený, oco. Nemala som ti to povedať? Ale bojím sa, že ti skutočne záleží na okolí!"

Vzala mi ruku so šálkou a podala mi ju k ústam.

„Bojím sa, oca, že ti na tom všetkom asi strašne záleží! Skutočne ti tak záleží na tom, čo ti kto povie? Nemôžeš predsa za to, čo som spravila ja. A nech som spravila čokoľvek, zodpoviem si za to. Aj na fakulte som si zodpovedala. Nebudeš predsa inkvizitorovať, ako to bolo pred Martinom. Je to prvý človek, ktorý ma skutočne ľúbi. Myslela som si, že som mala rada Fera, ale nie. Len teraz pri Martini som poznala, čo je pravá láska... Ale čo ti je, oco?“

Kľakla si ku mne a položila si mi hlavu na koleno. Cítil som jej mokré a teplé ruky na svojich, oni neviem, čo som jej povedal na rozlúčku, vzápätí som sa ocitol v aute a prechádzal som mestom, šiel som za námestníkom Bobovnickým, ktorý ma potom prijal s nedopovedanou vetou:

„Len na chvíľu, lebo to kolégium...“

Podal mi ruku.

„Preradili ste ma kvôli mojej dcére...“ zašepkal som iba túto jedinou vetu. Na viac som sa nezmohol.

„Ale čo vás napadá, súdruh Mecko!“ skoro zvolal a pokračoval:

„Myslel som, že sa to dozviete! Ja som vás preradoval, ak chcete vedieť, nerobím nijaké tajnosti v takýchto veciach, aj to vám poviem, že túto sprostú klebetu vymysleli na vás tí, čo vám najmenej žiadia! Budete si myslieť sprvu, dám na to krk, že sa chcem očisťovať alebo čo! Nemám si prečo umývať ruky!“

Hľadel som na belostný golier jeho naškrobenej košele.

„Kolégium počká, všetko vám riadne vysvetlím, nehovorím, že prípad vašej dcéry nenafúkli, po lete sa každý vráti z prázdnin, žiada sa škandál, aby

bolo o čom hovoriť, aby sa ľudia znovu rýchlejšie zabehali do starých koľají. Musia mať čosi pod zub. Hovorím možno kruto, ale tak je to. Ľudia sa vracajú z dovolenky, snoria a snoria, čo, čo sa stalo, a je to! Viete sám, že keby to nebola vaša dcéra a keby tí inžinieri neboli od nás, ale hovorím samozrejmosti! No ide o to preradenie. Môžem vám predložiť materiál, zdravotný materiál, aj hneď, zavolám ambulanciu, ak chcete, niečo ste tam mali s tým srdcom!“

Ukázal na oblasť srdca a tromi prstami urobil pohyb, akoby niečo pomiešal.

„Je to čierne na bielom. Môžem vám to dokázať u doktora. Odporúčali nám, ale nech je to medzi nami, aby ste si trochu oddýchli. Necítili ste sa zle v poslednom čase?“

Musel som zase iba mlčať.

„Nehovorím, že k tomu neprispela aj tá vec s vašou dcérou! Jedno s druhým. Je mi naozaj čudné, keď tak teraz debatujeme, úprimne, ako mohla vaša dcéra... ako sa to mohlo stať vašej dcére, veď ja ju dobre poznám, chodila predsa za vami do úradu, bola taká samostatná... fakt, nechápem, ako sa to mohlo stať práve jej. Pamätáte sa, keď ste mi rozprávali, ako ste ju schválne poslali do Košíc kúpiť ten kabát manželke. Vykladali ste to u nás na oddelení... aj to, ako to pochopila ako zvláštnu, dôležitú úlohu. A keď maturovala! Spomínate si, ako sme si vypili? Veď nič v podstate sa nestalo, páči sa mi priamosť vašej dcéry i v takýchto veciach, veď si chcela nechať dieťa i napriek všetkému! Treba to obdivovať, nech má na to kto aké rozumy! Nedávate, dúfam, na reči, súdruh Mecko? Ja viem, verejná mienka a tak všelijako,

no ale... skutočne som si myslel včera, že súhlasiť s tým preradením. Je to už dávnejšie hotová vec. Rozhodlo sa o tom, ešte keď ste boli hore. Nechcem vás presviedčať, ale to bude lepšie aj pre vás, oddýchnete si, nechcem to už zdôrazňovať, ale Imrich sa musí zaučať, musí sa trochu dostať do toho, je to pre neho lepšie, aspoň je nútený rozvíjať vlastnú iniciatívu!" Usmial sa:

„Zas nám odnesiete celú stenu, súdruh Mecko!"

Oprašoval mi plece a ty si ma potom čakala s telegramom:

„Peter príde večer!" povedala si zachmúrená, a keď som sa pypytoval, čo ti zase je, rozčúlila si sa:

„Prečo zase?" spýtala si sa. Videl som znovu tvoju zmätenosť, zapýrila si sa, pokúsil som sa pripomenúť ti, ako nám bolo včera dobre, ale ty si ma prerušila úpenlivým:

„Kedy už budeme konečne žiť? Večne sa na to pripravujem!"

Priznám sa, nevládal som ťa tíšiť, len som sedel. To bolo moje odpoľudnie, neviem, kde si bola. A navečer prišiel ten poručík VB. Po predstavení sa znovu opakoval:

„Zucha, nič vám to nehovorí? Ja som nevlastný Martinov otec..."

Jeho uniforma bola nová, mal pozorne uviazanú kravatu a ploché, veľké líca, ruky akoby pripuchnuté, prsty hrubé, aj keď ich vystrel, krčili sa do dlane, pomyslel som si, že musel pracovať fyzicky pekných pár rokov. Postarší muž. Pozrel na mňa a začal:

„Nehnevajte sa, že som prišiel, ale tá vec sa musí dáko skončiť! Dnes som sa o tom rozprával so synom..."

Nedal som mu dohovoriť, pozval som ho ďalej, odvetil, že ma chcel len vidieť.

Spýtal som sa prečo, tak sa na to pamätám, ponúkol som mu cigaretu a zazátkoval som to na čistenie škvŕn, čikuli sa to, myslím, volá, nechala si otvorenú fľašku. Poručík pokračoval:

„Viete, je to ťažko len tak prísť a začať," vravel pomaly, mal krotký pohľad.

„Nič vám nechcem vyčítať... ale sa mi to zdá také akési... no neviem, proste, skratka... mne syn všetko vždy povie, však ho nechcem dávať za príklad. Máme s nim starosti..." V pravej ruke držal čiapku, ale ani raz ňou nepohol. Súchal si prstami ľavú dlaň vo vrecku, látka nohavíc sa mu pohybovala, vše vytiahol ruku, akoby chcel podčiarknuť niektoré svoje slovo, no opäť ju vkladal späť a bolo to, akoby mal trému.

„Však je to vlastne zbytočné tak zoširoka... chcel som vás len vidieť." Usmial sa.

„Skutočne, chcel som vás len vidieť," povedal potichu a ospravedlňujúco, akoby sa hanbil. Potom ešte chvíľu postál, úctivo sa pozdravil a odišiel.

Ako som osamel, išiel som hneď za tebou do spálne, nebola si tam, byt bol prázdny, nepamätám sa na iný pocit okrem únavy, keď som nasadal do auta s úmyslom okamžite si pohovoriť s Magdou. Ved' som jej vždy tak veril. Cítil som úzkosť z toho, že Magdu azda už ani nenájdem doma, a bál som sa stretnutia s tým Martinom. Čo ak bude v izbe sám? Naraz som zabrzdil. Wartburg, čo parkoval, to skoro dostal do odrazových skiel. Neviem, čo som mal s očami. Ubral som síce plyn, ale mal som utkvелú predstavu, že wartburg sa už-už pohýna a práve opustil miesto, ktoré zaberá, a zrazu za-

stane. Spotil som sa. Vyšiel som z auta, a akoby zároveň so mnou, hádam aj tým istým pohybom, vystúpil z wartburgu silnejší muž s fúzmi. Pozreli sme na seba. Uškeril sa, potisol si do tyla čierno-zelený klobúk s tmavozelenou ripsovou stužkou, na ktorej bol poľovnícky odznak, veď poznáš tie poľovnícke klobúky. Spodnú peru vychýlil nad hornú, podával mi ruku a vravel:

„Hagyaegyí som, Viktor,“ predstavil sa. Také veci sa môžu stať, no, no, raz som tak... a potom som vrazil do mosta. Čeľuste sa mu pohýbali, akoby zrazu niečo žuli. Nechápal som, o čo mu ide, ani vtedy, keď zamykal dvere voza a podal mi ruku.

Zdalo sa mi, akoby som toho človeka bol už niekedy videl, kedysi v minulých rokoch, uprostred neznámych osudov, ktoré sa vždy podobajú nádeji. Lampy mesta sa rozsvietili a v okrskoch ich svetla som cítil, akoby mi ten Hagyaegyí pripomínal len mňa samého, bolo to celkom tak, ako keby som sa bol predstavil sám sebe a mal sa rozhodnúť medzi dvoma výsledkami, ktoré nepoznám, ale od ktorých žiadam, aby ma spravili šťastným.

Zrazu som bol taký šťastný, ako keby som mal príčinu. Ako keby všetky stretnutia na tejto širej zemi mohli viesť k šťastiu, ktoré núti zabúdať, alebo k nešťastiu, ktoré zas núti spomínať si, a mali podobnú cenu ako otázka. Lebo vždy som mal pocit otázky z tohto mesta, v ktorom som bol tak rád, že som si mnoho ráz až rozopäl kabát ako vtedy, keď sa nám narodila dcéra, ktorú som nedávno našiel osamelú a v posteli, akoby ráno. Prekvapila ma:

„Vedela som, že prídeš!“ stišila rádio. Cítil som, že nevydržím, štyri steny izby, premýšľal som? Už nie. Celý ten čas, čo sme mlčali, odhodlával som sa

jej povedať, že ju tu Martin trpí iba zo súcitu a nemiluje ju, a že príde deň, jeden z tých dní, a ona sa bude musieť odsťahovať. Vlastne som už aj začal jej krstným menom, keď ma prerušila:

„Kedy spustiš?“

Usmievala sa:

„Mám už aj auto!“

Vytiahla hračku, červený bakelitový autiačik na zotrvačník. Kľakla si s ním na koberec k mojím nohám ako kedysi a zaklonila hlavu:

„Aký bol dnes vietor!“ povedala. Zelené svetlo rádia sa chvelo na odvrátenej strane tváre. Chytila sa za líce, chvíľočku si ho podržala, akoby ju bolel zub. Potom skrížila obe nohy pod sebou:

„Oco, myslíš, že Američania začnú?“ opýtala sa mäkučkým hlasom a položila mi autiačik na koleno. Zasmiala sa, vystrela nohy. Prsty jej trčali zo slamených papučiek. Najprv si zobula ľavú, potom pravú. Pozeral som na jej maličké nohy:

„Prečo si odišiel hneď ráno? Ani som ti všetko nemohla porozprávať!“ vydýchla. „Rada som s tebou. Pripadá mi, akoby som bola znovu malá. Ale nemysli si, že to, čo ti poviem teraz, bude si nejako protirečiť s dnešným ránom, upozorňujem ťa radšej hneď, aby si sa potom zbytočne...“ nedopovedala. Pýtala si cigaretu. „Musím ťa vykorisťovať, kým si tu, celý deň mi chýbali cigarety!“ zasmiala sa. Opýtal som sa, či potrebuje peniaze. Odmietla. Preto som jej nechal dvesto korún, všetko, čo som mohol tak narychlo vytiahnuť, kým sa nedivala, a strčil som ich do povytiahnutej zásuvky nočného stolíka.

„Nerozumiem ti, to je pravda,“ povedala, „ale i tak ťa obdivujem a mám ťa rada.“

Siréna sanitky prechádzala ulicou.

„Pamätáš, ako sme sa raz prechádzali v zime po snehu? Musíš sa na to pamätať, bolo to v prvom ročníku, vzal si si dovolenku a šli sme spolu na Roháče, vravel si, akoby bolo dobre bývať tak v horách, vtedy si ešte nevedel, že si to užiješ!“

Smutne sa zadívala na mňa.

„Ako sme spolu chodili, predstavovala som si, že ak budem niekoho ľubiť, musí byť ako ty, taký, čo bude mlčať a ktorému možno nebudem rozumieť, vieš? Ktorému nebudem rozumieť, oco, ale ktorého budem mať veľmi rada ako teba a budem mať zmysel pre jeho únavu!“

Pozrel som na našu dcéru, nevyrušil ju môj pohľad, pokračovala:

„Lebo žena musí mať zmysel pre mužovu únavu, ale rozumieť mu vždy nemusí! Možno to nie je pravda, oco, ale tebe nerozumela nijaká žena!“

Oči jej zvlhli.

„Aj Fero bol taký, ani toho som nechápala. Aj on mal starosti a bol unavený, lenže si to nepripúšťal, kým ty to vieš!“ vzlykla, „Bol unavený a myslel si o mne, že som povrchná baba, preto som chcela od neho dieťa!“

Utrela si oči.

„Aj Martinovi som vravela o tom, že ti nerozumiem, že ťa mám veľmi rada!“ Potiahla si z cigarety, „Pôjdeme ešte raz na Roháče, ale len my dvaja! A o všetkom sa znovu pohovárime!“ pozrela na rukávy županu. „Také mám suché dlane, celý deň!“ vzdychla.

„Mama ťa nikdy nemala rada. Ona nevie mať rada, vieš? Ale neodsudzuj ju zato! Ona chce, vieš to tak dobre ako aj ja, aby si ju ľúbil, aby si bol stále pri nej, ale to ešte nie je láska, oco! Všimol

si si, aké prázdne miesta zanecháva po sebe naša mama? Také prázdne miesta, keď odídeš od nej a prestaneš sa s ňou rozprávať. Nevie to inakšie nazvať, len prázdnymi miestami. Ale to je preto, že chce všetko, sama nič nedáva a ani nevie dávať! Nikdy ničím nezaplníš tie prázdne miesta, čo po sebe zanecháva, budeš sa do nich iba prepadávať. A ako ti to tu všetko hovorím, spomínam si na čosi čudné, pamätáš sa, ako sme hľadali mamu? Ja si tak strašne všetko pamätám.

Vieš, ako mama neznášala tie traky, čo si nosil? A povedala ti to? A keď si si chcel vziať remeň... ale nie, vyzeralo by to ako ohováranie, nemusíš mi ani veriť, že ťa mama neľúbí, aj tak bude vždy taká dokonalá, rozumieš? A tá jej dokonalosť sa bude vždy javiť ako láska, a to preto, lebo ona ťa potrebuje stále vidieť. A nikdy jej nebude záležať na tom, čo robíš, ani na tvojej únave, na ničom, ona ťa potrebuje vidieť pre seba. Naša mama je nešťastná, ale ona za to nemôže! Nemala som ti to povedať? Ved' celý ten čas si bol s ňou taký šťastný! Musíš byť s ňou aj naďalej šťastný, hoci som ti to povedala. Musela som! Aj to som si myslela, že ti predstiera lásku, nepredstiera ti ju, nezbadal si? Ona ťa potrebuje iba vidieť, ale... kde ideš, oco? Nepustím ťa! Poď, ak chceš, môžeme sa ísť prejsť spolu, ale...“

Prerušil som našu dcéru, vedel som, že Dunaj je ešte otvorený. Povedal som Magde, že si ešte musím niečo súrneho vybaviť, ale že sa vrátim.

„Ale kde chceš ísť?“ spýtala sa.

Idem si kúpiť bielu košeľu, povedal som jej. Túto mám už špinavú, a nijaké som si nepriniesol!

Nechápavo a začudovane hľadela na mňa.

Bielu košeru, vieš, že mám iba samé kockované, pokračoval som a zapálil som si cigaretu.

Vieš, ako šťastne sa usmiala naša dcéra?

„Bielu košeru?“ zopakovala tak nahlas. „Výborne! A vieš čo? Mohol by si si kúpiť aj nejaké sako. Toto je už... treba ho dať do čistiarne! Musíš byť fešák, oco!“

Zasmial som sa.

„To si celý ty! Zmyslíš si niečo, tak naraz! Ty, priď sa ukázať, vieš čo? Peter mi písal, že dnes príde, celkom by som bola zabudla. Pôjdeme ho čakať. Výborne! Ale musíš ísť, lebo ti zavrú obchody!“

Tak ty si ma nemala nikdy rada, a vieš, že som si to niekedy myslel? Býval som o tom presvedčený, ale nedovoľoval som si premýšľať o tom, pretože som považoval za podlosť upodozrievať ňu. Veď si mi sama povedala, keď sme začali spolu chodiť, že nikdy nezistím, či ma máš rada. Tak sa mi vidí, že si sa o to ani len nepokúsila.

Predavačke som povedal, že si prosím košeru, zahľadela sa na mňa:

„Akú košeru?“ spýtala sa neochotne.

Odvetil som, že bielu. Doniesla mi nylonovú. A opäť si ma premerala. Kúpil som si tú nylonovú košeru a o pár poschodí vyššie aj sako. Dal som si to do auta a zabočil som do vedľajšej ulice. Bolo tam tma. Jediná chyba na veci – nedoviedel som dobre na špendlíky na košeli a okrem toho sa mi triasli ruky pri jej vyťahovaní, preto mi to trvalo tak dlho. Keď som si ju obliekol, uviazal som si kravatu, preobliekol sako a poprekladal si doklady a všetky drobnosti, čo nosím so sebou. Len potom som spustil motor, umienil som si, že si ešte vypijem dve deci vína, kým pôjdem k Magde. Ale koho som nestretol

u Františkánov, Tyčku, ktorého som hľadal hneď po príchode z Nižnej. Sedel s nejakou spoločnosťou. Ani neviem, čo sa ma pýtal, len naraz zdvihol obe ruky ku golieru mojej košele a vytiahol z nej špendlík.

„Muselo ňu to pichať!“ Zahodil špendlík. Nezvitl som sa s ním, nepovedal som mu ani do videnia.

Sedela si nad stolom a dívala si sa do dlani. Pamätáš sa? Chcel som ňu objať a povedať ti, odpusť mi, pretože som ňu mal rád.

„Nezostal si čakať Petra?“ spýtala si sa a ja som ti odpovedal, že som prišiel po teba a zastavím sa i u Magdy a pôjdeme spolu na stanicu. Mlčala si.

„Chceš robiť zmierovateľa?“ spýtala si sa s prísľubom úsmevu a ja som ti povedal, aby si mi odpustila. Uprene si pozrela na mňa. Oči ti rástli.

„Čo ti mám odpustiť?“ V zraku si mala najprv nechápavosť, potom niečo ako podozrenie. Vstala si, založila si si ruky za chrbát, hlavu si trochu naklonila nad pravé plece:

„Čo ti mám odpustiť? Nerozumiem. Čo chceš vlastne odo mňa?“

Hlas si mala nástojčivý a bol v ňom aj strach, tak sa mi zdá, prečo?

A ja som ti začal rozprávať, ale zmätene, o tom všetkom, ako som premýšľal nad tebou, a opäť som ňu prosil, aby si mi odpustila to, že som ti nerozumel a že je to moja vina, no ty si ma prerušila takým zvláštnym výrazom tváre.

„Nemusiš, viem, o čo ide,“ zašepkala si, „každý deň na to myslím.“ Sprvu som mal dojem, akoby si sa usmiala, ale potom si stisla pery tak, že si ich trochu vtiahla do úst, obledla si.

„Vieš, jedna vec . . .“ prerušila si sa výdychom, poobzerala si sa okolo seba, mal som pocit, že si sa odhodlala:

„Prečo ma prosíš o odpustenie?“ Prikročila si ku mne.

„Chceš, aby som ti odpustila? Vážne to chceš? Ale veď je to smiešne, prečo sa chceš robiť vinný v tom, do čoho ťa nič?“

A oči si mala, ako keď sa ráno prebudiš.

„Chceš ma pokorovať tým, že ma budeš prosiť o odpustenie? Chceš víťaziť nad tým, čo za to nestojí? Zhadzuješ sa predo mnou, ak prosíš o niečo také. Nemám ti čo odpúšťať, máš mnou iba pohádzať, ale ty nevieš nikým pohádzať, preto to robím niekedy ja za teba.“

Mal som dojem, že hoci stojím pri tebe, necítim už ani tvoj dych v hlase, ktorý sa ti stával odmeraným a chladným, a bolo to, akoby si mohla kedykoľvek zmĺknuť alebo rozkričať sa na moje oči.

„Ja som vinná . . . ak je vôbec ktosi vinný. Ja som vinná, že som sa nikdy nesnažila k tebe priblížiť. Potrebovala som ťa vidieť, aby som sa nemusela k tebe nikdy priblížiť, vážne . . . Ale odkiaľ som sa mala k tebe priblížiť, keď nikde nestojím? A ty si čakal odo mňa toľko vecí. Toľko vecí si chcel, lebo sám si dával a niečo si robil! Vždy si niečo robil a ja som čakala, kedy s niečím začnem. Hovorila som si, že s niečím začnem a budem to robiť a už nič iné. Ale nevedela som ešte čo! Rozumieš? Proste niečo, čo ma naplní! Niečo také som chcela robiť celý život a bola som ti ženou! Chcela som, uver mi, robiť čosi, ale čakala som najprv, že mi niekto vysvetlí niečo také základné . . . To tvoje som nechcela prijať, preto som ani nezostupovala z toho

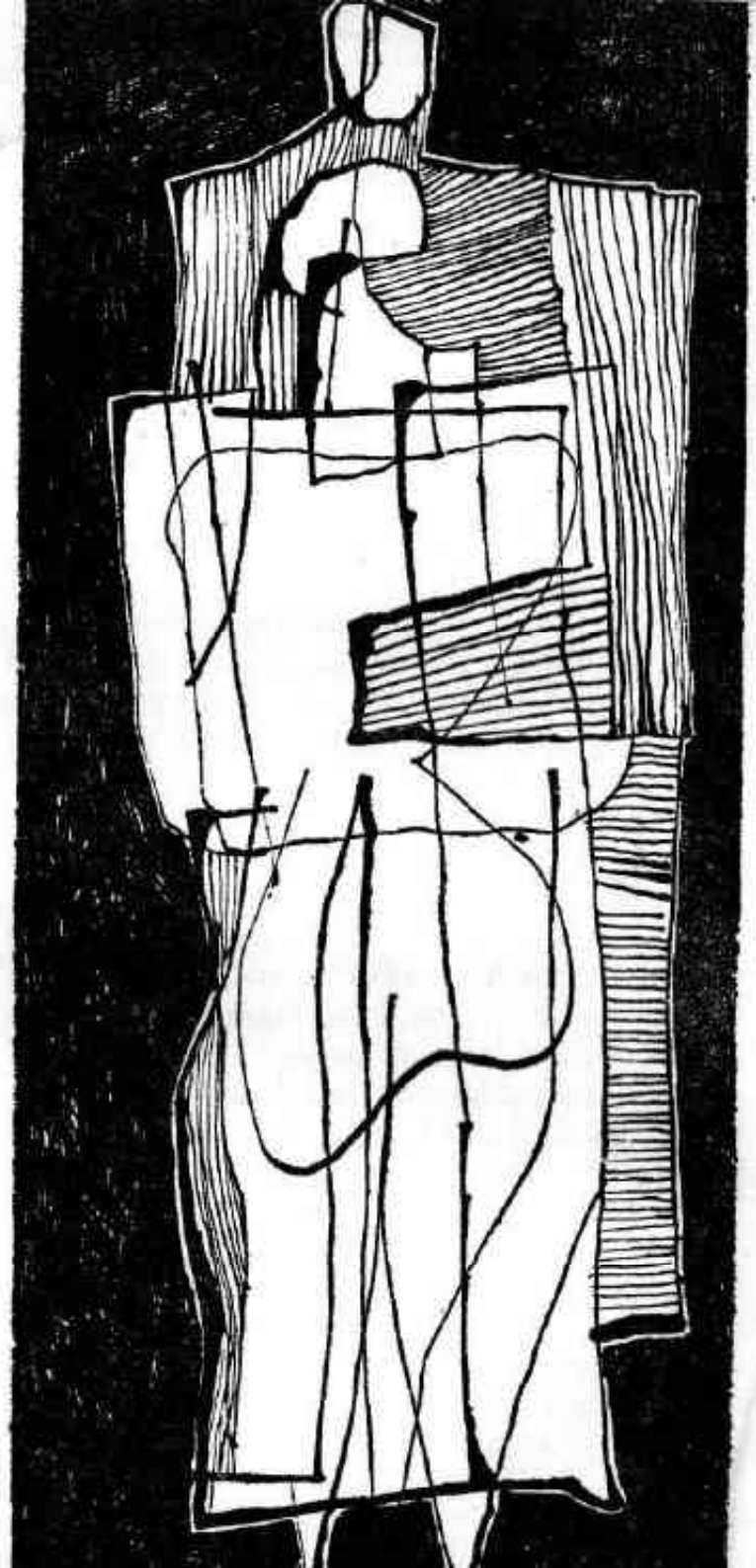
svojho ničoho k tebe . . . čakala som aj na to, ako si budeš počiť! Ale nik mi nič nepovedal. Vedela som, že sa bozkáva, vedela som, že to je to . . . vieš, láska, také čosi, mokré ústa, vieš, čo ti chcem povedať? Také mi to všetko pripadalo záhadné. Keď som bola malá . . . zdali sa mi raz strechy ako jahodový lekvár, a bolo to pred západom slnka a pred dažďom a ja som sa spýtala mamy, prečo sú strechy ako jahodový lekvár, mama sa mi smiala, tak sa na to pamätám, a potom začalo pršať a ja som si povedala, že keď budem veľká, zabijem dážď . . . Ani neviem, prečo ti to tu rozprávam, ale také ti to bolo, také, stále si na to spomínam, už vtedy som cítila, že žijem akosi nevyspytateľne, že ničomu nerozumiem.“

A vtedy som ťa objal. Zdá sa mi, že som ti povedal „rozumiem ti“. Ty si sa usmiala, pohľadila si ma po vlasoch a ja som odišiel . . .

Potom ti povedali, že to bol infarkt. To však na veci nič nemení, lebo my dvaja sme žili – aj keď sme si to osobne neželali – mŕtvy život. Každý sa zbavuje osamelosti tou mierou, ako zbavuje samoty iných, no my sme to neboli schopní urobiť.

Neviem, aká myšlienka ťa priviedla do závodu. Možno osamelosť. Voľakedy si neprejavovala dostatok vôle zdieľať svoj osud s osudom iných. Ale teraz, keď svitá nad Nižnou a ty kráčaš do práce, myslíš na všetkých, s ktorými sa denne stretávaš, a zdá sa, že oživaš v ich údeloch, pretože sa ponášajú na tvoj život. Máš blízkych, ktorí pociťujú rovnaké ticho nad sebou. To ticho si pociťovala vtedy, keď ti oznámili moju smrť. Odvtedy tušíš, ba si presvedčená, že sme všetci akosi zomknutí, jeden pri druhom, plece pri pleci.

KRÁSKA A VÝLET

Stmievala sa a uprostred kuchyne je otvorený cestovný kufor, vystlaný znútra bledobelasou frotírovou osuškou. Väčšiu polovicu dna už zaplňajú rozmanité kozmetické prípravky. Pestovaná chudá ženská ruka práve kladie tubu žltkového krému k nenačatej fľaštičke pleťového mlieka. PERLONTA GÜRKENMILCH a priestor, čo ešte zostáva v pravom rohu pri broskyňovom kréme LALAGHÉ, vyplňa klieštikmi na vykrúcanie mihalníc.

„Rosana ... Coty ... Helena Rubinstein, Astra ... Amica ... de Mielén ... Kaliopé ... Elida ... mená sľubujúce krásu. Značky, ktoré používate ... Chceli by ste si navždy zapudrovať pocit menejcennosti, ale vám sa zdá, že si ho iba denne obnovujete kráslením tváre, starostlivým ošetrovaním pokožky pred spaním i zrána.“

Vtom sa rozsvietila žiarovka, naspodku lustra z mliečneho skla sú nehybné muchy a pod ním vidno obnažené plecia a vrásky na hrdle neznámej ženy.

„Nikdy ste nemienili zastaviť čas ... a byť mlad-

šou alebo stále, stále mladou... túžite iba zostať sama sebou... nemeniť sa... už sa viac nemeniť... a natrieť si aspoň raz celé telo nejakým pokojom... ležať zabalzamovaná cez jedinú noc, ktorá naveky vytvorí odstup od všetkých cudzích tiel a hláv... odstup od figúr, čo sú oblečené do vlastnej samoty... a pokúšajú sa jej zbaviť... neurčitým vysvetľovaním... výkrikmi, ktoré vždy uzavrie ticho... alebo poslinením namiesto bozku."

Pohľad do výkladu obchodu s konfekciou na kaširované a kolorované postavy dvoch mužov po bokoch a ženy medzi nimi. Prísna meravosť nemenných úsmevov, zdvorilých a mŕtvych, nedokončené gestá a úklony, to všetko pôsobí ako kruté a nespravodlivé odsúdenie.

Ich ruky, prázdne a akoby niečo ukazujúce ulici s rozosmiatou skupinou ľudí pred sklom, vyzerajú bezmocne a zároveň nástoľivo. Neznáma kráča nečujne, no náhlivo predizbou, skrútila vypínač pri dverách kúpeľne, vstúpila dnu. Zastala pred zrkadlom a skladá si tmavé zelené okuliare.

Koreň jej nosa ukazuje, že ich asi nosí ustavične. Nadvihla si viečka a nalakovanými nechtami potiahla nadol pokožku okolo lícných kostí. Sústreďene, s pootvorenými ústami pozoruje svoj chorý zrak: fialovočervený odtieň oblieha i rohovku, konárikovité cievy akoby ju prerastali či presakovali. Veľké, nečitateľné oči. Chýba im určitý výraz, svetlá znamení.

"Naučili ste sa dívať ohrozenými očami..." Žena si berie vatú, namáča ju do nejakej tekutiny v tmavohnedej fľaške so širokým hrdlom a opatrne si omýva okraje očí. Potom si znovu založí okuliare, berie biely piketový golierik z teplého

radiátora, vracia sa do kuchyne a vyberá žehličku.

"Rada nosíte biele golieriky, biele nylonové blúzky, ktorým slnce znásobí belosť... povedali ste, že keď si už nemôžete uchrániť neporušené oči, uchováte si aspoň nepokrčené biele goliere, čisté a nepoškrvené, nedotknuté pohádzaním a urážkami. Povedali ste to? Nie! Nehovorili ste to nikdy!" Detský šarkan s osemuholnikovou tvárou a rozrehotanou papuľou kľopol o sklo obloka, ako keby sa domáhal vletieť, avšak vlna vetra ho odnáša a on stúpa do výšav.

"Nikomu ste sa nikdy nežalovali... naučili ste sa mlčať. Navykli ste si túžiť..."

Za chrptom ženy na stene sú popripínané pohľadnice z cudziny, ktoré jej nikdy neboli adresované: ďaleké mestá, rozsvietený Nevský prospekt, skalnatý výbežok pevniny do oceánu. Cez obrázky prechádza slabá tóna špinavých, oškretých bariel, čo sa opierajú o ten istý múr.

Žena prudko siahla po letenke, čo ležala na zemi pri kredenci. Vložila ju do čiernej tašky a obracia sa späť ku kufru. Kozmetiku prikryla inou osuškou, ukladá na ňu bielizeň a tuhosivú terylénovú sukňu. Zo susedného bytu počuť hudbu.

"Máte temer tridsaťšesť rokov a chcete začať znova... Ale čo?"

Pravý dolný roh karty, zobrazujúcej morskú pláž, je plný kúpajúcich sa, sú však na nej príliš mali, ako škvrnky, farbisté čiarocky.

"Odchádzate od Alexa, s ktorým ste prežili svoje najlepšie roky..."

Spáľňa osvetlená nočnou lampkou, uprostred manželské postele, ustlané, prikryté háčkovanou prikrývkou.

„Najlepšie roky? S kým som prežila svoje najlepšie roky...?“

„S Alexom ste sa predsa zoznámili pred šestnástimi rokmi... vtedy ste mali dvadsať a dosiaľ s ním žijete... vlastne bývate v jednom byte...“

Vidno dvoch vypchatých vtákov, sedia na konári brezy, šero predsiene dodáva ich rozpätým krídlam dôstojnosť nehybnosti. Bažant a sliepka, súčasť poľovníckeho zátišia na stene.

„S Alexom ste sa zoznámili náhodou... prišiel si vymeniť stuhu na klobúk do sklípku, kde ste boli učnicou... potom prikvitol znovu... dal si šit motýlika... bol vždy pekne oblečený... urastený čašník z Alexandrie... Keď si prišiel po motýlika, bola už zatváracia hodina... pamätáte sa... pršalo... marcový dážď... vychádzali ste z krámu a ponúkol sa, že vás odprevadí... mlčky ste prijali jeho dvorenie... mlčky ste kráčali vedľa neho... kúpil pomaranče... jeden vám vložil do rúk, aby ste jedli... ale vy ste ho iba ticho a zapýrene držali v obidvoch dlaniach... nezjedli ste ho ani doma... v podnájme... pozerali ste sa naň... a priznali ste sa mu s tým, až keď ste sa s ním prvý raz milovali...“

„Nepamätám sa na to... musela by som si na to spomenúť, keby sa to bolo stalo...“

„Na ten pomaranč sa musíte pomätať... Alex sa vám páčil... obávali ste sa, že vás nechá... ale on navrhol sobáš... a vy ste robili v noci objednávky... aby boli peniaze... aby ste mohli začať... Alex mal peniaze... a vy ste sa už vtedy hanbili byť závislá len od neho... Alex nechcel deti... a po svadbe bol hneď surový... spytovali ste sa ho jednotaj, čo mu je... a kupovali ste

spolu s ním nábytok... bil vás... chodil za ženskými... no on vždy niečo doniesol... luster... koberec... kreslo... nechápali ste, prečo si to všetko zadovážuje... a pritom nikdy nie je doma... zo služby sa vracal opitý... zdal sa vám čoraz zahadnejší... nepochopiteľnejší... ale i príťažlivejší a krajší... Prečo? Neviete si odpovedať? Nechcete odpovedať?

Znášali ste jeho výstupy a vyhrážky... ustavične ste žili v plači... a preto ste sa začali zaujímať o kozmetiku. Nechceli ste ho kompromitovať... dávať najavo, že sa vám s ním zle žije... Všade ste chodili čo najlepšie upravená... a robíte to dosiaľ. Ak ktosi robil narážky... spomínal jeho milenky... usmievali ste sa... A roky rozdelené na domácnosť a klobučníctvo mali podobu jedného dňa.

Včasráno sedenie pred zrkadlom, čas toalety, potom chystanie raňajok, osem hodín tvarovanie klobúkov, šitie, žehlenie, špendlíky v ústach, nezmyselné diskusie so zákazníkami, ripsové stužky, centimeter a filc. Popoludní žehlenie doma, nákup, pranie alebo... utieranie prachu; toho nekonečného povlaku na surovej, ľahostajnej fasáde nábytku. A večer plač... plač prichádzal pravidelne... pamätáte sa? A napokon liečenie tváre a očí z plaču... liečenie kozmetikou... a kdesi medzi tým útržkovité čítanie kníh... hľadanie odpovede na otázku, prečo je váš život taký... a ešte na ďalšiu otázku: Prečo neviem podviesť Alexa? Prečo ľúbim práve jeho...? Bezúspešné pokusy nasadiť Alexovi parohy... Spomínate si? Nevládali ste ho oklamať... a učili ste sa po francúzsky z učebnice Francouzština od A do Z... Pripadáte si... nezoznámená sama so sebou... nepredstavená sebe

samej... Snažili ste sa už niekoľkokrát spomínať do podrobností na svoj život... ale pamätali ste len na Alexove vyhrážky, klobučníctvo... dve-tri návštevy u krajčírky... Kde je pätnásť rokov? Naozaj... zabudol som... výborne si pamätáte obsahy kníh, no na okolnosti, za ktorých ste ich čítali, ste zabudli. Len preplakaný večer, cestu do práce, niekedy obedňajšiu prestávku, čakanie u holiča si pamätáte..."

„Neviem, kto je to Alex. Neviem ani, ako vyzerá... Nepoznala som ho doteraz... občas som si myslela, že azda vôbec nejestvuje... že je to len môj ustavičný nepokoj pred nocou, v ktorej začnem sama vykrikovať a padať... Dvíhať ruky a sľubovať pomstu... To nebol Alex! To nebol Alex! To som bola iba ja; námesačná... a zobúdzala som sama seba... vlastným plačom. Ale kto to chodil po byte v noci? Kto otváral skrine a vyhadzoval z nich šaty... bielizeň... predstavy? Kto to bol?"

Kto je to Alex? Tóna? Sen so silnými rukami? Vydala som sa za vymyslenú postavu, ktorá sa potom zmenila na bezsenú noc? Vydala som sa za bezsenú noc? Nie... Alex nikdy nežil. Nikde nežije... Povedzte, Alex môže žiť naozaj?

Možno sa vám vidí, že chodím, akoby som naozaj zhľadávala Alexa... A keď tak o tom premýšľam, nemôžem to poprieť... Kedysi dávno... že to už nie je ani pravda, som sa skutočne chystala vydať za Alexa... Mala som pripravené svadobné šaty... závoj... sny... veď viete, ako to býva... Alex bol vtedy na dosah ruky, dotýkala som sa mu dlaní, ale teraz už viem, že to boli vymyslené dlane... viete... to bola mladosť... V mladosti predsa často predstava zakrýva čosi, čo jej práve odporuje...

to je už tak... preto sa azda vrayí, že mladosť je radosť... niekedy mi zídu na um také čudné veci.

Ale chcela som vám rozprávať, ako som si obliekla svadobné šaty... ako som si upravovala závoj... robila som to všetko v takom zvláštnom opojení... v hypnóze temer... Sama som sa nepoznávala, bola som posadnutá... Nepoznávala? Povedala som to, ako keby som sa predtým bola poznala... V hypnóze svadobných šiat vychádzalo vlastne najavo iba to, že som neznáma... Stále odbočujem... keď som sa prebrala z narkózy, už som nemala na sebe svadobné šaty, iba uteráky, uteráky... toľko uterákov okolo hrdla... všimli ste si, že slzy vysušujú pleť? Preto som si musela večer čo večer natierať tvár krémom. To však nie je dôležité, hlavné je, že teraz neviem, či Alex bol... či som ho videla iba v prelude, v pýche, ktorú prináša každý prelud! Či som si nenamýšľala aj prelud, nielen Alexa? Ale ktohovie?"

Dokorán roztvoreným oblokom vidno večerné mesto. Rozochvené trblietanie svetiel má výzor vidiny, žena sa na ňu na chvilu zadívala. Dolu pred brámkou domu je zaparkovaná motorová trojkolka Oscar-welorex pre mrzákov.

„Odchádzate od toho Alexa, ktorý leží v susednej izbe. Vlni podal žalobu o rozvod, predložil krivé svedectvá. A o týždeň potom stratil obidve nohy až po kolena pod kolesami električky... Zoskočil z jednej pod druhú... a mal pritom ešte šťastie. Pracuje teraz v Družstve invalidov. Prestal piť. Ale jeho správanie k vám sa nezmenilo.

Len keď ste dostali predvolanie od súdu; dozvedeli ste sa, že Alex podal žalobu. V ten istý deň vám poštár doniesol aj list od tetky. Písala, aby ste ju

už raz konečne prišli navštíviť. Nepomysleli ste do-
vtedy, že by ste sa mohli odsťahovať k nej, no od
tých čias ste začali žiť výlučne touto myšlienkou.
Bolo to asi tri dni po Alexovom úraze. Tetke ste
hneď odpovedali. Ospravedlnili ste sa, že ste jej
tak skúpo písali, a oznámili ste jej, že sa chystáte
k nej. Nezmenili ste sa, že mienite odísť navždy
z Bratislavy, utvrdzovali ste sa, že to povieť tetke
až priamo u nej. Prešiel rok, tetke posielate sľuby
a ona vás uisťuje svojim očakávaním. Medzitým
ste sa nerozviedli. Ako keby prvé pozvanie od súdu
bolo aj posledným. Nezisťovali ste, či Alex zrušil
žalobu, pripravovali ste sa na cestu. Včera ste roz-
viazali pracovný pomer... a hoci... nemáte miesto
v Prahe, veríte, že si ho nájdete. Ste ochotná začať
hocikde... a na vkladnej knižke máte uložených
temer päťtisíc. Ste presvedčená, že ste sa pripra-
vili na cestu čo najdôkladnejšie, aj vaša krajčírka
a módný salón má na tom svoj podiel. Spočiatku
chcete bývať u tety. Nič zadarmo... nesiete jej
zlaté hodinky... Veríte, že sa vám podarí nájsť
si podnájom. A v celej tejto ceste, v tomto odchode,
v tomto úteku ste nikde nevymedzili miesto pre svoje
ohrozené oči, nezaradili ste ich do tejto veľkej cesty,
hoci pekné náhradné okuliare i so zvláštnym puzd-
rom máte zabalené v kufri..."

"Chcem zabúdať."

"Ale vy spomínate. Neprestajne spomínate...
porovnávate spomienky, neviete zabudnúť. Alex leží.
Prikrýť paplónom, v pyžame, a vy viete, že si môžete
k nemu sadnúť na miesto, kde by mal mať nohy.
Fajčí a už teraz čaká, kedy sa vrátite, hoci ste ešte
pri ňom. Nepovedali ste mu, že idete preč, no on cíti
váš odchod v zrýchlenej chôdzi."

"Nikdy som si k nemu neprisadla tak, aby som
mu tým pripomenula nohy."

"Cíti váš odchod zo županu, ktorý nosievate iba
ráno, keď sa idete umývať a ste ešte v pyžame,
alebo si ho obliekate vtedy, ak sa chystáte nie-
kam odísť a idete sa líčiť, zmývať si vlasy, kú-
pať sa."

Cíti váš odchod z pohodných rukavičiek, ktoré
ste nedopatrením zabudli v izbe na stoličke, vie, že
rukavičky bývajú v sekretári, kde máte fotografie,
vkladné knižky a svadobný závoj s venčekom, za-
balený do hodvábného papiera a previazaný stie-
bornou stužkou, akú používajú pri balení vianoč-
ných darčiekov. Rukavičky nepoužívate každodenne,
nosievali ste ich iba v nedeľu, prípadne v sobotu
večer. Ani do divadla ste si ich nebrávali, ak ste
boli na predstavení v týždni. Prečo ste si zabudli
tie rukavičky? Chceli ste sa pozrieť z dvier, či Alex
spí, a zazreli ste na parketách akéhosi chrobáka.
Hodili ste rukavičky na stoličku, znervózneli ste na
okamih, chrobáka ste pristupili, a ako ste zodvihli
hlavu, pocítili ste Alexov pohľad. Hľadel vám do
tváre, akoby sa niečo spytoval. A vám sa zdalo, že
pobadal i rukavice.

Tuší, že odidete, lebo mlieko, ktoré mu vždy dá-
vate na nočný stolík o desiatej pred spaním, ste mu
priniesli teraz, pred chvíľou. Keď ste sa chystali nie-
kde večer, či už na prechádzku alebo do kina, ozná-
mili ste to Alexovi a mlieko ste mu priniesli až po
návrate domov. Bola to vaša prvá povinnosť, najdô-
ležitejšia práca. Tentoraz mlčíte, a Alex sa nespy-
tuje, kam idete."

"Čo mi chcete vyčítať? Chcete ma nahovárať, aby
som neodišla?"

„Alex už žil, keď ste vy ešte neboli na svete. Vtedy mal päť rokov.“

„Nemala som sa radšej nikdy narodiť. Bola by som mala pokoj od všetkého. Pokoj? Čo je to vlastne mať pokoj? Pamätám sa... raz sa otec pohádal so sestrou... s mojou tetkou a vtedy povedal, chcem mať pokoj od všetkého. Vybehol von, bežala som za ním... ale nevšimol si ma. Šiel do záhrady a ľahol si do trávy, všade bola vysoká tráva... bola som ešte malá... otec si ľahol tvárou do trávy, vlastne sa do nej hodil... tvár mal zaborenú v perine, aj keď umrel... rád spával s tvárou v hlavni... keď otcova sestra povedala, chudáčik, umrel v tom bielom svetle, čo som si vtedy zabudla, spomenula som si zrazu, sama neviem prečo, na takú pesničku o dievčati s bielym svetlom a zľakla som sa.“

„Čoho ste sa zľakli?“

„No toho, že mi zišla na um pesnička z platne, keď otca chystali do rakvy. Pripadala som si sama sebe skazená, že som si spomenula na čosi také tak nevhodne.“

„Nemohli ste predsa za to.“

„Viem. Ale aj tak. Otec... nechcem myslieť na neho teraz. Nemôžem znovu myslieť na Kubín. Musím už raz konečne zabudnúť na všetko... Zabudnúť až tak, ako keby som o tom nebola nikdy vedela. No ja si neustále pripomínam.“

Otec mal rád moju matku... naozaj ju mal rád, a viete, aj ja som mu bola všetkým. A predsa sa mi niekedy zdalo, že je nešťastný. Odpusťte mi, zase spomínam, ale musím vám niečo povedať... cestovali sme z Košíc, bolo to dávno... a na stanici, na lavičke, ktorá bola náhodou prázdna, hoci

akísi cestujúci stáli trocha ďalej s kuframi... na tej lavičke ležala neveľká škatuľa, bol na nej vták... neviem, či už namaľovaný alebo vytlačený... vták s farebným perím. Otec sa zadíval na vtáka... bol to taký zvláštny vták... taký asi nežije v našich krajinách... bol to asi cudzokrajný vták. A otec ukázal na neho prstom a povedal, taký vták ťa doniesol, vidíš? Vták! Už... už nikdy sa mi nezdal nijaký vták taký zvláštny a tajomný ako ten na škatuli. A možno taký vták naozaj žije a priniesol na svet všetky smrteľné oči detí... Keď som sa neskoršie dozvedela, že vtáci nenosia deti, prisnil sa mi otec s dvoma pármí krídel, ako lieta nad domami, ktoré mali miesto okien veľké, mlčanlivé oči večera... a tie oči sa dívali na mňa, viete, na vidiny, ktoré sa nám snívajú v puberte, sa nezabúda. Bol to farebný sen, vy neveríte, že sa môžu snívať farebné sny? Často som rozmýšľala, aký asi mohol byť môj otec predtým, než som sa narodila.“

„Váš otec... vtedy ešte len váš budúci otec bol pozvaný na svadbu bratranca do Mokrade. Váš otec, v tom čase stolársky tovariš, dovtedy videl svojho bratranca len asi raz alebo dvakrát v živote, a preto sa sprvu zdráhal ísť mu za družbu. Ale rodina ho prehovorila. V dielni sa tiež zmienil, že pôjde na svadbu, a všetci sa, pravdaže, hneď vy-zvedali, aký dar prichystal. Povedal im, že najskôr to budú peniaze, aby si novomanželia mohli kúpiť sami, čo budú potrebovať. Nesúhlasili s ním. Všetci mu radili. Napokon vyhlásil majster, že najvhodnejším darom by bol rozhodne gramofón. Ostatní pravdepodobne nepostrehli, že chcel byť vtipný. Neodvážili sa síce namietaf nič, no majster vnímal ich mlčanlivý posmech. Usúdil, že nebude správne tvrdiť

im, že mu šlo len o žart, ale naopak, že ich treba presvedčiť o vážnosti jeho rady. Ako tak stáli okolo neho, vynadal im do hlupákov a zaostalcov, čo si nevšímajú nové vynálezy, pretože nečítajú noviny a ani nedávajú pozor na reči skúsenejších. Vedel sa rozčúliť, ak to práve potreboval. Potom pokračoval, že gramofón je práve jedným takým vynálezom a mali by sa oň zaujímať. Dodal, že Petrovi – teda vášmu budúcemu otcovi – poradil gramofón len preto, lebo nie je lajdák a dobre naglejil vinkle a môžu si z neho brať príklad.

Majster bol spokojný, mnohí s ním súhlasili a váš otec naozaj kúpil gramofón, ba obhajoval ho i pred príbuznými, ktorí neuznávali taký dar. V nijakom prípade mu nehodlali dovoliť, aby vycestoval s gramofónom, no on po celovečernej prednáške zhromaždeným tetkám a ujcom predsa len obhájil svoj úmysel.

Bratranec stípol nad darom. No keď už vedel zaobchádzať s gramofónom, začal byť naň pyšný, neveste prikázal, aby sa k nemu nepribližovala; povedal, že ho nikomu neukáže.

Zvesť o gramofóne sa neutajila a uprostred hostiny za ukrutného revu a pitia donútili hodujúci mladého zaťa, aby im gramofón predviedol. Nemohol nesúhlasiť, šiel poň spolu s vašim budúcim otcom a za nimi poskakoval dedične zaťažený, zakrpatený mládenec, ktorého prezývali Cvancig.

Váš otec vtedy ešte nevedel, že jeho prítomnosť spôsobí rozruch; ba vlastne až škandál... nie, ten škandál nezapríčinil on, jeho vystupovanie, ale to, že prišiel s gramofónom. Pre gramofón bol k nemu každý úctivý, prizdvorilý, vyslovene sa mu klaňali a farár žiadal od neho schválenie svojich názorov

na smrť Františka Jozefa a na frontovú situáciu. A dievčatám sa zdal najdokonalejším mužom a zárukou šťastia.

Na gramofón sa čakalo temer v úplnom tichu.

A tu sa dvere drevenice razom otvorili dokorán. Zjavil sa v nich ten zakrpatený mládenec. Na vystretých, ani trochu neskrčených rukách niesol chrapľavo vyhrávajúci gramofón. Postupoval k hodujúcim, ktorí sa zrazu rozrehotali. Tučná žena vrazila do akéhosi chlapčata, kýchla a rútila sa k zakrpatenému:

– Daj, Cvancig! – Vystrela ruky a chystala sa krpátému prebrať gramofón, ale váš budúci otec jej v tom zabránil. Jemne, až príliš opatrne chytil gramofón a položil ho na prestretý stôl, obliehaný hlavami, dychčaním, úškrnmi, chichotom, nejaká mokrá ruka zozadu ho potiahla za ucho, pocítil, že sa mu ktosi opiera o plece.

Starší sedliak s veľkou bradavicou pod okom sa asi rozhodol, že kým sa ostatní venujú gramofónu, on si potajme vypije. Ako už dvíhal... nie pohárik, ale celú fľašku k ústam, dostal úder do žalúdka s patričným zabohovaním a poznámkou, že sa to nepatrí. Nevidel, kto ho udrel, fľaška padla na tučný zátylok farára, ktorý sa skláňal nad gramofónom. Farár sa obrátil a vtom dostal zaucho od toho s bradavicou, pretože chlapík, ktorému to patrilo, vyskočil na stôl, noha sa mu pošmykla a padol celou váhou tela medzi hlúčok obdivovateľov gramofónu.

Váš budúci otec vykrikol. Avšak nejaké dievča zakrývalo gramofón vlastným telom a z nosa jej tiekol uzučký pramienok krvi, bola to vaša budúca matka, o ktorej si v dedine každý myslel, že zоста-

ne starou dievkou. Keď videla, že sa na ňu rúti chlap, zaprela sa rukami o stôl a hrudou chránila gramofón. Nevyhla sa však úderu do nosa. Je zbytočné rozvádzať, ako sa skončila hostina i náhodná bitka, váš budúci otec si všimol to dievča, vzal jej gramofón a niesol ho do drevenice, nevedel, že vaša budúca matka ide za ním.

Postavil gramofón na stolec, skúmal, či sa na ňom niečo nepoškodilo, a keď zodvihol hlavu, hľadel do očí vašej budúcej matky, ktorá stála pred ním potichu a v obdiv. Pristúpil k nej bez najmenšieho zaváhania, s prirodzenosťou prostoty, prstom jej utrel krv spod nosa a z hornej pery a bozkal ju na ústa. Nebránila sa. Iba sa rozplakala, jej vzlyky nebolo počuť, tlačila ústa k plecú vášho budúceho otca a jej telo sa v triaške uvoľňovalo. O istý čas potom písala vášmu otcovi, že bude mať dieťa, ale že ak nechce, nemusí si ju vziať. Chcela mať dieťa, túžila po dieťati. Ale prečo plačete? Nie je to krásne?"

„Neplačem preto, že som sa narodila náhodou, prečo by som preto mala plakať? Všetci sme sa predsa narodili náhodou, ja, Alex i vy... Teda gramofón?! Svadba?! A narodila som sa... narodila som sa, plakala som od šťastia, keď mi doniesli bábu, a miesto toho, aby som bozkávala otca... bozkávala som si vlastné ruky... otec to často spomínal... Gramofón? Ale mala som krásne detstvo v Kubíne..."

Kubín. Malé mesto v údolí pod Chočom, mama mi hovorila, že Choč je vyhasnutá sopka a cintorín večná záhrada. Neopytovala som sa prečo. Nevedela som sa spytovať... asi preto, že som bola stále šťastná... nedávala som otázky ako ostatné

deti. Na všetko sa pamätám, na marhuľový lekvár, ktorým som si polepila vlasy... na vyšivanú podušku s mačkou, ktorá mala sklené oči a ja som ich vytiahla a zamenila za motýľa... s Erikou... nie, nespytujte sa... Erika ho mala v pohári pod tanierikom... Ale ten motýľ uletel."

„Odchádzate navždy od Alexa. Beriete si kľúče, stiskáte ich v dlani, pohli ste sa, opatrne, so srdcom v hrdle otvárate dvere a práve teraz čakáte Alexovo zavolanie. Je ticho.

Dvere nevrzli, ako ani toľko ráz predtým. Zobúvate si topánky, prečo sa bojíte zvuku podpätkov? Vyniesli ste prvý kufor a zastali ste. Počujete šuchot sukne, ktorá sa dotýka podšívky pláňa, nemyslíte na to, že by niekto mohol otvoriť dvere na byte oproti a uvidieť vás len v pančuchách a s kufrom, vrátili ste sa znovu do chodby, ľavou rukou beriete topánky, pravou kufor s taškou a zisťujete, že ste si zabudli šatku na vešiaku. Sú k nej len dva kroky, no neberiete si ju. Zatvárate dvere a kľúče zostávajú v nich znútra.

Trolejbus je poloprázdny a pred zrakom máte dosiaľ Alexove oči. Sedem zastávok k aeroliniám, pohľad do tašky, na letenku a peňaženku, nejaký mládenec v manchestrových nohaviciach si vás skúmava prezerá a nedbalo sa drží tyče. Trochu ste prižmúрили oči a mari sa vám, že mládenec vás obdaril slabučkým úsmevom. Pohrdanie? Porozumenie? Zatvorili ste oči... a spomínate si na detstvo, odkiaľ ste neodchádzali, odtiaľ vás nik neposielal preč, bolo to šťastie bez obáv, šťastie, nad ktorým sa nevznášala hrozba. Tesne pred vašimi šestnástimi narodeninami sa zrazu všetko zmenilo, ako keby tých šestnásť rokov šťastia ani nebolo pravda."

„Šestnásť rokov. Mala som necelých šestnásť rokov... a myslím si, že keby som bola vtedy zomrela, bola by som umierala s presvedčením, že celý svet je šťastný... iste by som bola aj zomrela naraz, náhle a nebola by som vedela o tom... Tak som sa tešila, že budem mať šestnásť rokov a budem už môcť chodiť do kina... Do šestnástich rokov som si vôbec neuvedomovala čakanie, tú zlovestnú neurčitost čakanía... lebo, viete, sú len dve možnosti: Buď sa na niečo tešíme, buď na čosi iba čakáme. Do šestnástich rokov som sa neprestajne tešila... V jeseni som sa tešila na prvý sneh a kúrenie v peci... potom na Mikuláša... na sánkovanie... na Vianoce... na prázdniny a zase na školu... tešila som sa, keď som umývala schody... umytý schod bol ako nový a mala som radosť, že môžem po ňom potom vystúpiť vyššie. Bola som rada, keď u susedov pilili drevo, lebo som si mohla nabrať pilín, porovnávať ich s pilinami v našej dielni, mala som radosť, keď boli rovnaké, no tešila som sa aj vtedy, keď jedny boli tmavšie... je to smiešne, však? Ale bolo to pekné. Tešila som sa, že si môžem vziať z dielne odrezky z dosák a hranolov, pomalovať ich vodovými farbičkami, tešila som sa, keď sme sa učili písať. Na konci roku v prvej triede som sa tešila, že budem už druháčka a budeme mať ručné práce, tešila som sa, že sa môj výkres dostal na výstavu. Nevedela som, že je otec chorý na srdce. Nepovedali mi to.“

„Prvý raz ste čakali na matku, keď otcovi prišlo náhle zle a spadol a mama bola po mlieko, nevedeli ste, či ísť za ňou, či zostať pri otcovi, ktorý ležal s roztriahnutými rukami, bledý a nehybný. Zakrátko zomrel a matku pochovali o mesiac po ňom,

obesila sa v pivnici. Vás museli odviezť do nemocnice. Nevideli ste matkin pohreb, tetka rozhodla o vás: zabezpečila vám miesto učnice v klobučníctve u známej v Bratislave. Zanechali ste gymnázium.“

„Zabudla som na toľko dní! Nepamätám sa na celé roky odvtedy, čo som odišla z Kubína. To, čo vám tu rozprávam, sú už len zvyšky akýchsi spomienok... sú to vari... svetlá pomiešané so zabudnutými miestami, ktoré nemajú pokračovanie... prečo by som mala s nimi žiť? Chcem spať a zobudiť sa bez pamäti... Prečo by som mala žiť s mŕtvym svetom? Nie... nie... nie som hrobkou... cintorínom, čo sa díva do hviezd, ale nevláda vydýchnuť, pretože má hrud' plnú mŕtvych, nikde nevedúcich ciest, pretože má prsia plné studní a diér s hráčmi vopred prehratých partii... Nie! Nie... Viem, že rozprávam vzrušene, ale to pre odlet... viete, tak často som snívala o letištiach, o lietadlách...“

Il-14 štartuje, naberá rýchlosť, pomaly sa odlepil od betónu rozjazdovej dráhy. Žena so zelenými okuliarmi má zavreté oči, ich kútiky sú vlhké, sedí, ako keby spala.

„Ste rozhodnutá... zmierená s novým začiatkom... očakávajúca...“

„Chcela som byť rozhodnutá... Chcela by som byť zmierená... očakávajúca i čakaná...“

„Na letišti vás očakávala delegácia rodiny, tetka s manželom, dcéra manželovej sestry a jej bratranec, ich radosť nad vašim príchodom bola úprimná a zároveň hraná. Unavovala vás, mali ste trému. Tetka nemá deti. Jej muž, plukovník na penzii a záhradkár, ktorý miluje Tatry a rozprávanie príbehov

z druhej svetovej vojny, vám pripravil manzardku, preleštil v nej nábytok a k posteli položil malý koberec z ľavej srsti. S tetkou ste spomínali na Kubín, museli ste spomínať, i keby ste neboli chceli. Tetka vyhlásila, že musíte u nej stráviť celú dovolenku, a vy ste nemali odvahu povedať, že sa už nemienite vrátiť, že nemáte dovolenku, tetka nechápala, prečo ste jej priniesli zlaté hodinky... oči mala uveličené a zasľzené, avšak vy ste mali pocit, že čosi tuší, že čaká, kedy jej to vyrozprávate sama. Zaumienili ste si, že si zamestnanie nájdete bez cudzej pomoci. Prvé dva dni ste strávili návštevami rodiny, tetka si vybrala kvôli vám dovolenku. Na tretí deň ste sa rozhodli prejsť po meste sama, pretože ste si chceli kúpiť niekoľko maličkostí. Naozaj, dá sa to nazvať šťastím, že len čo ste zostúpili z električky, našli ste si zamestnanie. Za výkladom maličkého klobučníctva bol oznam, že sa prijme viac zapracovaných modistiek. Vošli ste dnu, odtiaľ vás okamžite poslali na vedenie podniku a tam ste vyplnili dotazník a napísali žiadosť. Oznámili vám, že môžete nastúpiť od pätnásteho... nie, nestáva sa to často, mohli ste to považovať za mimoriadne šťastie, ale vy ste necítili radosť... mali ste zvláštny dojem... ako keby ste sa dívali na prácu nejakého stroja, ktorý náhle odkryli pred vami. Boli ste skôr prekvapená, cítili ste sa, akoby ste sa sľúbili proti svojej vôli. Ale prečo? Zamyslená ste sa vrátili k tetke. Spýtala sa vás, či sa vám neprihodilo niečo zlé. Tetke ste pomáhali umývať riad a pritom ste mysleli, že už nepotrebuje nič inšie iba byť.

Ráno vám tetka povedala, že sa večer pôjde do divadla, súhlasili ste, ale vyhradili ste si, že sa cez deň trochu prejdete mestom.

Tetka prisvedčila, ale vám sa zdalo, že jej tvár vyjadruje predzvesť akéhosi veľkého podozrenia.

Žena so zelenými okuliarmi sa prechádza po námestí miliónového mesta a práve stretá troch komínárov, hľadá na nich, akoby ju v niečom vyrušili, no oni sa usmievajú, azda si ju tiež všimli, tváre nemajú ešte zašpínené, sú mladí, zhovárajú sa. Žena sa pozrela do oblohy. Priečelie viacposchodovej budovy zjemňuje rozptýlené svetlo hmlistého rána. Jeho nevťieravá, mäkučká prítomnosť rozmazáva prísnosť fasády. Svit zamračeného neba vyvoláva na sklách rozbehnutého konvoja áut tichý, diskrétny lesk. Náhliaci sa dav medzi útržkami slov, zmiešaných so zvukmi premávky, sa matne trblieta odtieňmi mokrého dreva, medu, bakelitu, uschnutej trávy a striekajúcej krvi. Plastické písmená reklam vystupujú bez ostychu po múroch, mnohé sa usadili v medzerách, ktoré oddeľujú obloky, vytvárajú skupiny, oznamy, nápisy, sú spojením poniklovaného kovu, keramického obkladu, polakovaného dreva, sú družbou sklenených trúbok, pozahýnaných a farebných, umelej hmoty, kameňa a prachu. Neznáma stojí pod nárožnými hodinami, ale díva sa na svoje náramkové, drží ich v ruke.

„Chcete porovnávať svoj čas s hodinami, ktoré ukazuje toto námestie?“

Vidno tváre, ktoré sa chcú dorozumieť. Starena s lícami poprerezávanými vráskami otvára ústa, ako keby čosi vysvetľovala odstavajúcemu uchu, zapchatému vatou a kráčajúcemu vedľa nej. Nejaké pery sa veľmi prudko pohybujú, vzápätí odhalia pekné zuby a trasú sa, roztiahnuté a namaľované.

„Chcela by som zrýchliť čas... i keby som za tú cenu zostarla... Chcela by som udeliť hodinám

väčšiu rýchlosť... väčšiu, než majú všetky námestia sveta... lebo si myslím, že výsledkom môjho zabudnutia na minulosť bude sloboda... viete? Že budem zase slobodná, ak sa nebudem na nič pamätať... Viete, raz v noci... bolo to dávno... som sa náhle zobudila... neviem prečo... a šla som k oknu. Bolo to veľké okno... bolo otvorené do nočného leta, zapadal mesiac, zdal sa mi z kosti, z kosti vyleštenej horúcim vzduchom noci, a háj pod ním až po mesto bol olivovozeleným marivom... Ale mienila som vám rozprávať o slobode, už nechcem spomínať, preto túžim vyletieť z okna ponad státisíce hodín, na hrdle s medailónom, ktorý nosila moja matka... a nech by mi aj tiekol maličký pramienok krvi z nosa od tej rýchlosti... bolo by to znamenie, že naozaj nič neľutujem."

"Ale prečo s medailónom?"

"Viete, chcem si nechať pamiatku, i keď... chcem zabudnúť... preto vždy vlečiem so sebou fúru vecí..."

Žena si prezerá programy kabaretov a kín, stojí pred plagátom, oznamujúcim cirkusové predstavenie.

"Čím chcete začať zabúdanie... predpoludňajším kinom? Budete podávať ruky veciam v obchodoch?"

Pohľad na prízemie obchodného domu: kravaty s uzlami na stojanoch, z ktorých vidno iba poniklovaný podstavec, podobajú sa hadom vztýčeným v šíku a zmeraveným pri počúvaní džezovej hudby, čo sa rozlieha priestorom. Ich hodvábné telá sú hnedo-zelené, modré, čierne s jasnými červenými pásikmi, niektoré sa ponášajú na temno sa jaga-

júce šupiny, poltóny, podobné zhasínajúcej žiare pahreby, zlievajú sa s kovovou šedou.

Nad nimi je zástup svetrov, všetky sú rozťahnuté tak, ako keby núkali vlnenú náruč.

Peschodie metrového textilu je zaľudnené. Neznáma prechádza povedľa balov šantungu, kartúnu, ripsu k hodvábom.

Výťah s rapavým dievčaťom, banánovožltým montgomerákom a hlavou v klobúku stúpa.

Húf chladných, vždy rovnakým úsmevom vítajúcich dievčat, poobliekaných do silonových nočných košiel, stojí pozdĺž stien s vystretými rukami, akoby ukazovali niečo záhadné a neviditeľné, kombiné natiahnuté na trupoch bez obličaja.

"Sú príliš pekné, aby som sa v nich kochala sama... Načo by som si ich kupovala? Nehodia sa ku mne..."

Žena drží v ruke tašku, ktorej farba sa ponáša na riečne bahno a skaly.

"Kúpou tašky ste začali zabúdanie?"

Počuť ohlušujúci rev tribúny a vidno ihrisko, hráča v belasom drese nakladajú na nosidlá a loptu ešte stále drží rozhodca. Akýsi chlap s vyholenou hlavou a zaťatými pästami reve na mládenca, čo ho sotil, a dievča mu vyhráza dáždnikom.

"Čo sa stalo? Čo robia tí ľudia?"

"Sú civilizovaní... ale uvoľnila sa v nich zlosť." Žena so zelenými okuliarmi krčovite zviera tašku a zakrýva si ňou obličaj.

"Poďme preč... chcem ísť preč..."

"Chceli ste ísť sem, nie?"

"Áno, chcela som ísť sem... chcela som sa niekde podieť... Viete, to sú zvyšky z túžby dakde ísť... Už som tu... verte mi, nemám vôľu smiať

sa ... už sa mi splnila túžba ... Už som tu ... no i tak ma vše pochyť túžba zase kamsi ísť ... neberte ma vážne ..."

Žena stojí pred zrkadlom v útulnej izbičke, začína sa noc, vietor sa moce pomedzi listie a strháva ho z vetvičiek a stenajúcich konárov. Neznáma hľadi na hviezdnaté nebo a pomaličky, lačno si potiahla z cigarety. Zdá sa, že sa niekde chystá.

Z čiernej octavie, ktorá práve zastala vo večernej ulici, vystupuje postarší, prešedivený muž, drží kľúče od auta, vychádza z neho žena so zelenými okuliarmi a elegán, postava športovca. Žena mlčí so sklonenou hlavou, akoby premýšľala, má natupírované vlasy a sivý flanelový komplet.

Elegán niečo poznamenal a zasmial sa, ale prešedivený muž mu neodpovedá. Má síce prísne, prenikavé a vážne, ale i bezbranné oči, vyjadrujúce azda bdenie bez pokoja noci.

"Ste dobre oblečená. Keď ste dobre oblečená, máte pocit väčšej bezpečnosti, ako keby vám šaty vytvárali a poskytovali obranu a útočisko. Idete do baru, pozval vás telefonicky ešte včera docent neurológ, váš bratranec, a vaša tetka prijala pozvanie bez vás, potešená, že vás môže prekvapiť pozornosťou rodiny, keď sa vrátite z divadla. Bratranec vás zoznámil so svojim asistentom, s ktorým hráva temer denne šach. Máte teda program nadnes."

"Program nadnes večer? Práve teraz zasa myslím na letište... ale prečo? Ani sama neviem prečo ..."

Žena so zelenými okuliarmi kráča vedľa rozsmiateho elegána, ktorý jej niečo rozpráva a jemne sa jej pritom dotýka predlaktia, práve mávol ľavou rukou, hovorí niečo zaujatým hlasom a vyberá si vreckovku.

"Ale teraz ste už slobodná, či nie? Počúvate vtip o Tasilovi, ktorému bola žena neverná s Aristídom ... idete sa zabávať ... Prečo ste teda práve teraz mysleli na letište? Pochybujete o tom, že ste slobodná?"

"Nie ... nemá význam pochybovať! Nechcem pochybovať ... nesmiem, rozumiete ma? Nikdy viac sa mi už neprisni moje letište ... Asi som si spomenula naň len preto, že sa bojím byť šťastná, pretože Alex je ešte blízko ... Ešte som nemohla naňho celkom zabudnúť ... nemala som na to čas. Čas a príležitosť ... Rozumiete ma?"

Vchod do baru, niekoľko schodov, perzský koberec. V stenách po obidvoch stranách chodby sú vitríny, propagujúce tovar obchodných domov. Zrkadlá zdôrazňujú ostrý sklený lesk rozsvietených lustrov. Elegán kupuje vstupenky.

Bar. Sólo saxofónu sa končí, parket je zaplnený tancujúcimi v zelenom svetle. Čašník s obloženou šunkou a fľaškou murfatlaru kráča pomedzi dva opustené stoly a akýsi mládenec v rozopätom saku zakýval naňho a ukazuje tri prsty, čašník ho nevníma, uberá sa popri dáme, čo si nepozorovane zasýpa soľou malý fľak od červeného vína na terylérovej sukni a hovorí spoločníkovi, že v Bulharsku vôbec nemohla jesť dyne, trúbka sa dvíha a kvíli, vtom sa zablysla oproti elektrickému svietniku, opäť zhasína v šere a jej svit je mesačný, mäkký ako zaprášené staré striebro. Pred mikrofón predstupuje spevákka v priliehavých šatách, chytila ho obidvom rukami s krvavočervenými nechtami, pohodila hlavou, odfarbené vlasy sa zachveli, nadvihla na čierne namaľované obočie, vdýchnutím sa jej pohli prsia. Oči, podmaľované a predĺžené tužkou, sú

nehybné a prázdne, pripomínajú sklené protézy, má vykrútené mihalnice, strojene sa usmiala a spieva: „Jste-li už muži dospělí, nemilujte se s anděly. Andělé sic jak krásné ženy potulují se oblohou, však mají ňadra pouze z pěny a děti rodit nemohou.“

„Dívate sa na obraz baru pred polnocou? Čo sú to za tváre... Vidíte ich? Dáma v brokáte uprene hľadá na devätnásťročného klaviristu a on nevníma jej prvé vrásky okolo očí, sú zapudrované, utajila ich kozmetika a vzdialenosť od orchestra. Pozrite sa na ústa tej brokátovej dámy... roztápajú zmrzlinu – alebo jedia klaviristu... Hornú peru má zväčšenú rúžom. Chce mať väčšie ústa? A ten chlap v druhom boxe sedí sám, Netancuje. Tvár si podopiera vyrobenými dlaniami a pije už piaty koňak. Vybral peňaženku, vytiahol z nej fotografiu a pozerá sa na dievča s krátkymi plavými vlasmi vo formáte šesťkrát deväť. Uprene ju pozoruje a vzápätí pomaly krkve. Skrkvanú fotografiu dáva do popolníka, berie horiacu cigaretu a črtá ňou čosi po opačnej, bielej strane fotografie a napokon ju prepáli. Potom chce ten papierový obdĺžnik narovnať, ale zbadal, že fotografovej prepálil hrdlo, preto ju trhá na kúsky a pochováva popolom. Prečo to robí? Má veľké oči a vycerené zuby, no neusmieva sa. Ale vy to nevidíte, počúvate historku o siamských dvojčatách, smejete sa a spýtali ste sa elegána, či sa siamské dvojčatá naozaj vydali, ako ste to kedysi veľmi dávno počuli, elegán vám dýcha do tváre a navrhol vám, aby ste si potykali. Váš bratranec práve objednal ďalšiu fľašku tokajského. Pri susednom stole vybuchol smiech, rozchichotaný obličaj má výzor plaču. Idete si potykať, vaše ústa sa do-

tykajú elegánových pier, speváčka opakuje: „Jste-li už muži dospělí, nemilujte se s anděly. Andělé sic jak krásné ženy potulují se oblohou, však mají ňadra pouze z pěny a děti rodit nemohou.“

Nemáte pocit noblesy? Predsa si tykáte s neurologovým asistentom, odteraz ho budete volať Viki. Idete s ním tancovať. Stisol vám dľaň a vy ste sa naňho usmiali, objíma vás, cítite jeho pot a prítomnosť urasteného tela športovca, spod privretých očí pozorujete sotva znateľný pohyb pevných, malých pier a ich dych je vlhký, vzrušený, teplý, z vetriacich nozdier sála nemilosrdný závan príťažlivej sily.“

Klavír hrá sólo. Speváčka znovu pristupuje k mikrofónu s rukami mierne odtiahnutými od bokov a roztvára náruč ako Kristus hovoriaci Pokoj vám! na Rembrandtovom obraze. Ozval sa charleston, akýsi výrastok začal prudko mykať hlavou na obidve strany.

„Cítite sa tu šťastná? Váš bratranec sa rozpráva s nejakým zavalitým fuzáčom, ktorý drží dve fľašky Kord ginu.“

Elegán a žena so zelenými okuliarmi prestali tancovať a idú k stolu. Prešedivený muž ich predstavuje fuzáčovi.

„Predstavil vás sochárovi, ktorý vás napokon pozval do svojho ateliéru, kde má spoločnosť a oslavuje manželkine narodeniny. Samé pozvania, ste šťastná? Sochár bol po víno a stavil sa ešte v bare... nie je to náhoda?“

Volgu riadi sochár. Bol ťažko chorý, odvtedy nepije, opierate sa o elegánovo plece, hľadá vám ruku a nebránili ste sa, keď vás bozkal na hrdlo. Neuvedomujete si, že ste vari priveľa pili, len nejasne vnímate nočné ulice.

Už sa nepamätáte, ako ste sa dostali do ateliéru. Ateliér s výhľadom na juhovýchodné mesto, nové predstavovania. Koľko ľudí, ktorí sú niečím...! Koľko žien, ktoré komusi patria... sú tiež slávne? Azda sa iba slávni o ne zaujímajú. Stolíky... menšie, väčšie, ale sedí sa i na zemi. Podávate im ruku a počúvate mená. Máte dojem, že každé meno je slávne ako Matúš Čák Trenčiansky. Trochu sa vám pletú nohy, ale slávni vás usádzajú medzi seba a sochárova manželka vám podáva šálku kávy. Budete sa pamätať na túto šálku kávy?"

Stihly bradatý chlapík v tmavomodrom obleku dvorí plavovláske, obidvaja sedia na schodíku s pohármi v ruke, sochár dolieva vino žene so zelenými okuliarmi, privráva sa jej so smiechom, jeho manželka odpovedá vyššiemu, prešedivenému mužovi, gestikuluje pritom s horiacou cigaretou medzi prstami, opisuje ňou nedotiahnuté poloblúky, potom ukazuje na radiátor a jej poučujúci hlas zrazu prestáva a prešedivený muž prikývne, usmeje sa a znovu prisvedčí pohybom hlavy, zavalitý mladík si uvoľňuje kravatu, čosi namieta svojmu kolegovi, asi rovesníkovi, ktorý si náhlivo potiahol z cigarety a protirečí mu grimasou tváre, vtom k nemu pristúpila krásna mladá žena, v ruke drží tenisovú raketu a vlasy jej voľne padajú na žltý sveter, bradatý vstáva zo schodíka, ide ku košíku s hruškami a jednu nesie partnerke. Žena so zelenými okuliarmi sa utiahla na podušku k stene a oprela si o ňu hlavu. Zavrela oči, ale okuliare si nechala, iba pohár nebadane položila pod stolík, je v šere, sedí, počuť smiech a rozhovory. A nad ňou na schodišti ktosi tlmene kašle.

Žena si zapálila cigaretu, zdvihla sa a podišla

k zarámovanej fotografii jazdeckého pomníka Petra I. od Falconeta v Leningrade.

Zbežne si ju pozrela a zároveň uvidela fotografiu nahého, asi trojmesačného chlapčeka, ležiaceho na brušku a deke. No práve vtedy ju oslovil muž strednej výšky v obleku z tmavošedivej látky, golier bielej nylonovej košele má rozopnutý a utiahnutý iba slučkou čierneho-modrej kravaty.

Muž vraví:

— My sa ešte nepoznáme... hoci sme sa predstavili...

Žena mu odvetila s úsmevom možno spoločenským, možno úprimným:

— Nie, nepoznáme... ale už sme sa predstavili.

— Tu sme sa ešte nevideli... — pokračuje muž a prezerá si tvár ženy dôverčivo, no zároveň i pochybovačne. Nie je isté, čo si myslí. Pri úsmeve sa javia jeho oči oveľa menšie a šikmé. Potiahol si z cigarety a povedal:

— Je tu nafajčené... — a po polovičke minúty:

— Poďte na terasu. Boli ste už na terase?

— Nie, nebola.

Neznáma a hosť kráčajú na terasu. Vonku je chladno a ticho, počuť iba klopkanie podpätkov.

Mužský hlas v temnote je drsnejší, strmší. Opytuje sa:

— Čo sa vám stalo?

— Nerozumiem... — odvetí žena.

— Čo sa vám stalo s očami? — spresňuje muž.

— S očami? — opakuje žena.

— Príďte zajtra... vlastne v pondelok na kliniku. Dobré? V pondelok. Druhé poschodie. Hneď prvé dvere za minimaxom. Napíšem vám potom adresu... Pozrieme sa na to.

Nastala šira tíšina. Vidno nebo.

– Koľko hviezd... čo? – poznamenáva muž.

– Mnohé sú možno už vyhasnuté... – pripomína žena len tak.

Muž: – To nevadí...

Žena: – Nevadí?!

– Poznal som boxera... tiež zhasnutá hviezda, oženil sa s hluchonemou ženou a boli šťastní, i keď sa... nemohli dohovoriť... Vždy sa na seba iba usmievali! A to je veľa! – Povedal ktosi so smiechom pri žene s okuliarmi a hosťovi. A dodal s otázkou:

– Dívate sa na hviezdy?

– Len tak... – povedala neznáma.

– Chodíme po terase... – povedal hosť.

– Videl som vás, ako chodíte... a tak som... – pokračoval prišelec so zábleskom radosti, – a tak som sa pristavil... Sedím tu už pol hodiny na tej rozheganej lavičke. Hviezdy... neviem prečo... naozaj neviem prečo, ale si myslím, keď sa tak na všetko dívam, že nič nebolo nikdy zbytočné...! Myslíme si, že ľudia dostávajú v živote iba otázky, že ich stále fackujú iba otázky! Ale to nie je pravda! V živote sú i odpovede, i keď ich je podľa mojej mienky... viac zašifrovaných ako zraniteľných. Ale to nevadí. Azda má význam i to, že sme teraz my traja práve tu! Hádam to má veľký, veľmi veľký význam!

Prišelec skončil. Neznáma uprela naňho pohľad. A zdalo sa jej, že vidí profil Alexovej tváre, že stojí oproti Alexovi.

Neznáma pozrela ešte raz na hviezdy a rozplakala sa.

„Prečo ste plakali? Prišlo vám ľúto...? Čoho vám môže byť ľúto? Súcit? Lahostajnosti? Prišlo vám ľúto hviezd? Nie, nemá vám byť čo ľúto... stačí počúvať opitý krik... plač... stačí počúvať zvady a rehot, kroky, dupanie nôh, stačí, aby ste si uvedomili, ako sa tie všetky hlasy skončia mlčaním, stačí si to uvedomiť, aby ste už neboli nikdy, nikdy smutná, aby ste mali pokoj, po ktorom ste vždy túžili...“

„Nie, nehovorte tak. Nie je mi ľúto hviezd... ale práve preto, že viem... že viem... že plač sa stráca v prázdne... že zvady zanikajú mlčaním pod ďalekým mávaním hviezd, práve preto cítim, že sa musím vrátiť k Alexovi! Nerozumiete ma? Musím sa vrátiť k Alexovi, pretože na plač neodpovedá súcit, pretože v noci nepočuť slová ohľaduplnosti, pretože mávanie hviezd je znamením, ktorému nerozumím! Musím sa vrátiť k Alexovi, lebo svet, s ktorým sa stretávam, je taký istý ako Alex, potrebuje ma, má však neurčitú tvár... omnoho väčšiu ako Alex, ktorý je jednou z jeho vrások, jedným párom z jeho očí... Rozhovor som začala so svojím Alexom... ten sa ešte neskončil... Prečo začať nový, taký istý príbeh, keď som ešte neskončila prvý?“

Zdá sa mi, že slnce vychádza rýchlejšie, že deň čoraz rýchlejšie zapadá pod hviezdy... aspoň mne sa tak zdá... niet času, rozumiete ma? No Alexova tvár... je vždy len jedna vráska, pre ktorú sa dá rozhodnúť. Je vždy len jeden, jedinečný pár očí, šľahajúci prudko ako zápalná šnúra... treba konať, treba konať, rozumiete ma? Nemožno si zvoliť tisíc vrások, iba jedinú. Iba jediný pár očí s bleskom zápalnej šnúry... k tomu som dospela doteraz.“

Neznáma stojí na prahu kuchyne, osvetľuje ju iba pouličná lampka. Je ticho, cez oblok vidno širšie hviezdnaté nebo a barla, preložená z vnútornej rimsy obloka na operadlo stoličky, má lesk kosti. Druhá barla, tiež podopretá operadlom tej istej stoličky, siaha až k pohľadniciam z ďalekých miest, poprípínaným na stene. Barly tvoria cez miestnosť akýsi most a sú ovešané mokrou bielizňou, visia z nich dlhé mužské spodky, niekoľko košiel, pyžama.

Neznáma sklonila hlavu, znovu pozrela na barly s bielizňou, potom na oblohu, obrátila sa a pomaly vykročila k dverám vedľa spálne. Chvilu stála pred nimi, ako keby počúvala zurčanie vody, doliehajúce cez stenu z kúpeľne susedného bytu.

Stisla kľučku. Vošla. Dívala sa na Alexovu posteľ. Zvrtla vypínačom a prižmúrila oči. Svetlo sa tu ponáša na vodu v akváriu.

Alex spí, prikrýť paplónom až po hrdlo, zdá sa, že ani nedýcha. Žena zastala vedľa skrine, telo sa jej napälo, akoby chcelo vzlietnuť, stala si na prsty a skríkla:

— Alex... Alex...

Pribehla k nemu. Alex sa prudko vztýčil na posteli. Oči má rozospaté, preľaknuté, až zhrozené. Pripomínajú zrak nevedomého, nechápajúceho človeka, ktorého naháňajú, no nemá sa kde podieť, už nevládze bežať, a ešte stále nevie, čo je príčinou pohonu. Pozrel na ženu. Pod oknom počuť nejaký smiech a kroky, ale vzápäti je opäť ticho. Alex odhrnul paplón. Jeho ruky, rozochvené neprestajnou triaškou, ohmatávajú barly. Alex zovrel barly, vstáva, hlavu má ovisnutú, prešiel popri žene, oprel sa o stenu, otvoril ústa. Únavu v tvári mu vyjadruje šerosvit, tône presnejšie ohraničujú priehlbiny v po-

kožke, prekreslenej vráskami a podobnej puklinám na starej olejomaľbe. Díva sa už pokojnejšie, no je to pohľad starca, čo hľadá celé roky na ten istý dom alebo stromoradie, ale si ho neuvedomuje.

Žena pristupuje k nemu, má rozšírené oči, šepká:

— Alex... Alex... budem tu...! Alex, budem stále tu... — Chytá muža za ruky, bozkáva mu plece, jej reč je nezrozumiteľná, pretože ju tlmí látka pyžamy a Alexove prsia, po ktorých prechádza ústami:

— ... tu ... ný ... ieš? Neo ... ieš?

Vzlykla. Objala ho okolo pásu, ľavou rukou mu zovrela barlu a naklonila sa pred seba, nad vlastný tieň, práve tak ako i Alex. Obidvaja prešli k obloku. Alex sa vystrel na barlách, zahľadel sa do hviezd, necelú minútu zotrval v nepohodlnom postoji, potom sa náhle prelomil v páse, akoby sa hlboko poklonil, barla sa mu pošmykla, klesol na parkety. Nestačila ho zadržať. Rozplakal sa, ľútostivo a nahlas, bozkával jej nohy a ona mu hladila vlasy, uši, plecia a v rozžialenej tvári jej pomaly svital prísľub pokoja.

OBSAH

Smrt Nerozhodný 7

Smrt Potápača přitahují pramene mora 49

Smrt krato Postoj 85

Smrt Súkromie 125

patky Kráska a výlet 173

JAN JOHANIDES

SÚKROMIE

Vydal Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, v Bratislave roku 1964 v edícii Živý prúd. Zodpovedný redaktor Rudolf Turňa. Korigovala Terézia Černá. Ilustrácie, obálka a väzba Milan Paštéka.

Tematická skupina 301/13. Číslo publikácie 870. Druhé vydanie. 6000 výtlačkov. AH 8,77, VH 9,24. Vytlačil Tisk, n. p., Brno, provoz 2. Strán 212. Výmer SÚKK 2.058/I-63-M-0741365.

72/VIII-5 Kčs 11,-